

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 33 (462)

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

- Зарим хүнийг одон, медалиар шагнах тухай

МОНГОЛ УЛСЫН ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ

- Гаалийн бүрдүүлэлтийн горимыг хялбарчлах,
уялдуулах тухай олон улсын конвенц

Улсын Их Хурлын Тамгын газар

Улаанбаатар хот

2006 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ
Долоо хоног тутмын

Улаанбаатар хот

2006 оны есдүгээр сарын 7

№33 (462)

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

552.	Чулуунгомбын Цэрэндуламд Монгол Улсын гавьяат багш цол хүртээх тухай	Дугаар 272	973
553.	Балдангийн Алтанцэцгэтийн Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай	Дугаар 273	973
554.	Зарим хүнийг одон, медалиар шагнах тухай	Дугаар 274	974

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ

555.	Гаалийн бүрдүүлэлтийн горимыг хялбарчлах, уялдуулах тухай олон улсын конвенц	974
------	--	-----

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2006 оны 8 дугаар сарын 25-ны өдөр	Дугаар 272	Улаанбаатар хот
------------------------------------	------------	-----------------

Чулуунгомбын Цэрэндуламд Монгол Улсын гавьяат багш цол хүртээх тухай

Хүүхэд, запуучууд, боловсролын хүүхэд залуучуудын хөгжлийн төвийн зөвлөх байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, Чулуунгомбын Цэрэндуламд Монгол Улсын гавьяат хүүхэд залуучуудын байгууллагын соёл багш цол хүртээсүгэй. хүмүүжлийн орчинг бүрдүүлэн материаллаг баазыг бэхжүүлэх, залуу үеийг амьдрах ухаанд сургадад оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж Монголын

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2006 оны 8 дугаар сарын 25-ны өдөр	Дугаар 273	Улаанбаатар хот
------------------------------------	------------	-----------------

Балдангийн Алтанцэцгэтийн Монгол Улсын урлагийн гавьяат зүтгэлтэн цол хүртээх тухай

Соёл урлагын байгууллагад олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж Монголын бүжгийн урлагт орчин үеийн бүжгийн төрлийг үүсгэн хөгжүүлэх, бүжгийн дээд шатны сургалтын тогтолцоог бий болгож олон улсын түвшинд хүргэх, мэргэжлийн боловсон хүчин бэлтгэхэд оруулж байгаа хувь нэмрийг нь үнэлж

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

2006 оны 8 дугаар
сарын 25-ны одор

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

Дугаар 274

Улаанбаатар
 хотЗарим хүнийг одон, медалиар
шагнах тухай

Монголын залуучуудын хеделгээн ажилтан, идэвхтэн дэмжигчид, залуу үүсч хөгжсөний 85 жилийн ойт тохиолдуулан авьяастан, уран бүтээлчдийг одон, медалиар дор дурьдсан залуучуудын байгууллагын шатнасугай.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ГАВЬЯАНЫ УЛААН ТҮГИЙН ОДОНГООР:

- Хаймчийн Оюунчимэг - Гэрлэх ёслолын ордны дарга
- Ядамсүрэнгийн Санжмятав - Улсын Их Хурлын гишүүн

3. Ойдовжамцын Энхтуул - Улсын драмын эрдмийн театрны жүжигчин

“АЛТАН ГАДАС” ОДОНГООР:

- Дамдинсүрэнгийн Гантулга - Говь-Алтай аймгийн Залуучуудын холбооны тэргүүлэгч
- Магсаржавын Дүүриймаа - Монголын залуучуудын холбооны здийн застийн албаны ажилтан
- Намнангийн Наранбаатар - Улсын драмын эрдмийн театрны жүжигчин
- Даваасамбуутийн Одонгоо - Нийслэлийн үсчин, гоо сайхны “Видал” төвийн захирал

5. Баатарын Отгонбат - Олон улсын хуудийн “Найрамдал” төвийн дэд захирал

- Довдонбалжирын Оюунцэцэг - Улаанбаатар хотын Залуучуудын холбооны тэргүүн
- Бэгсүрэнгийн Оюунчимэг - Монголын залуучуудын холбооны Гүйцэтгэх хорооны нарийн бичгийн дарга
- Цэрэндоржийн Саранцэцэг - “Шри шри” амьдрах ухаан бясалгын төвийн тэргүүн

ХӨДӨЛМӨРИЙН ХҮНДЭТ МЕДАЛИАР:

- Найдандийн Ганбаатар - Монголын залуучуудын холбооны Багануур дүүрэг дэх салбар зөвлөлийн тэргүүлэгч
- Наранбамбын Ганболд - Орхон аймгийн Залуучуудын холбооны тэргүүлэгч
- Очирбатын Доржхад - Монголын залуучуудын холбооны ажилтан

4. Жамъян-Осорын Эрдэнэчимэг - Монголын залуучуудын холбооны ажилтан

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ

ГААЛИЙН ГОРИМЫГ ХЯЛБАРЧЛАХ, УЯЛДУУЛАХ ТУХАЙ
ОЛОН УЛСЫН КОНВЕНЦИД НЭМЭЛТ ВӨРЧЛӨЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ ПРОТОКОЛ*

(1999 оны 6 дугаар сарын 26-ны одор
Брюссель хотноо үйлдэв)

Гаалийн хамтайн ажиллагааны Зөвлөл (цаашид “Зөвлөл” гэнэ)-ийн извэлээр байгуулагдсан Гаалийн горимыг хялбарчлах, уялдуулах тухай олон улсын Конвенц (1973 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдөр Киото хотноо үйлдсэн бөгөөд 1974 оны 9 дүгээр сарын 25-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон цаашид “Конвенц” гэнэ)-ийн Хэлэлцэн тохирогч Талууд.

Дараах зорилтод хүрэхийн тулд Конвенцид нэмэлт вөрчлөлт оруулах шаардлагатай гэж ҮЗЭЖ:

- Олон улсын худалдаа болон олон улсын бусад арилжаа солилицоонд саад учруулж болох Хэлэлцэн тохирогч Талуудын мөрдэж буй гаалийн горим, практик ажиллагааны хоорондын зерүүт аригах,

“Гаалийн бурдуулгийн горимыг хялбарчлах, уялдуулах тухай олон улсын конвенцид нэгдэн орох тухай Монгол Улсын хууль-“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн 2006 оны 23 дугаарт нийтлэдэж.

- гаалийн горим, практик ажиллагааг хөнгөвчлөх, хялбарчлах, уялдуулах болон олон улсын худалдаа, гаалийн албаны хэрэгтээ шаардлагыг хангах,

- гаалийн хяналтын зохих стандартыг баталгаажуулах, болон

- бизнес, захиргааны арга ажиллагаанд гарсан томоохон верчлелттэй гааль зохицон ажиллах чадвартай байх нөхцлийг хангах,

Нэмэлт вөрчлөлт оруулсан Конвенц нь түүчинчлэн:

- тийнхүү хялбарчлах, уялдуулах ажлын тулгуур зарчмууд нь нэмэлт вөрчлөлт оруулсан Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Талуудын заавал баримтлах үүрэг гэгдийг заах ёстой.

- гаалийн албанц тохиромжтой бөгөөд үр дүнтэй хяналтын аргад түшиглэсэн эрчимтэй үйл ажиллагааг нэвтрүүлж ёстой.

- мөн Зөвлөлийн нэн чухал зорилт болох гаалийн горим, практик ажиллагааг дээд зэрэгт хуртл хялбарчлах, уялдуулах нехцүй будруулж, ингэснээр олон улсын худалдааг хөнгөвчлөхед чухал хувь нэмэр үзүүлнэ гэж ҮЗЭЖ,

Дараах зүйлийн хэлэлцэн тохиролцоо:

1 дүгээр зүйл

Конвенцийн удиртгал болон зүйлүүдэд үүний Зүүлт 1-д заасан бичвэрт нэмэрт вөрчлөлт оруулав:

2 дугаар зүйл

Конвенцийн хавсралтууд нь түүний Зүүлт 2-ын Ерөнхий хавсралт, Зүүлт 3-ын Тусгай хавсралтаар солигдров.

3 дугаар зүйл

1. Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал түүний 1 дүгээр болон 2 дугаар Зүүлтийг оролцуулан энэхүү Протоколыг дагаж мөрдхөө дараах байдлаар илрхийлж болно:

(a) соёрхон батлах тухай тайлбар хийхгүйээр түүнд гарын үсэг зурах,

(b) соёрхон батлахаар түүнд гарын үсэг зурсны дараа соёрхон баталсан тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөх, эсхүл

(c) түүнд нэгдэн орох.

2. Энэхүү Протокол нь Брюссель хотноо байрладаг Зөвлөлийн төв байранд 2000 оны б дугаар сарын 30-ыг хуртэл Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Талууд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна. Түүнээс хойш түүнд нэгдэн ороход нээлттэй болно.

3. Түүний 1 дүгээр болон 2 дугаар Зүүлтийг оролцуулан энэхүү Протокол нь Хэлэлцэн тохирогч дочин Тал соёрхон батлах тайлбаргүйзэр түүнд гарын үсэг зурсан, эсхүл түүнийг соёрхон баталсан буюу түүнд нэгдэн орсон тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгнөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

4. Хэлэлцэн тохирогч дочин Тал 1 дүгээр хэсгийн дагуу энэхүү Протоколыг дагаж мөрдхөө илрхийлсний дараа Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Тал Конвенцид оруулсан нэмэлт вөрчлөлтийг зөвхөн энэхүү Протоколын тал болсноор хулээн зөвшөөрнө. Хэлэлцэн тохирогч тийм Талын хувьд энэхүү Протокол нь тухайн Тал соёрхон батлах тайлбаргүйзэр уг Протоколд гарын үсэг зурсан, эсхүл соёрхон баталсан буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгнөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

ГААЛИЙН ГОРИМЫГ ХЯЛБАРЧЛАХ, УЯЛДУУЛАХ ТУХАЙ

ОЛОН УЛСЫН КОНВЕНЦ

(Нэмэлт вөрчлөлтийг тусгав)

УДИРТГАЛ

Гаалийн хамтын ажиллагааны зөвлөлийн ивээлээр байгуулагдан энэхүү Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Талууд.

Олон улсын худалдаа болон олон улсын бусад солицдоонд саад учруулж болох Хэлэлцэн тохирогч Талуудад мөрдөж буйгаалийн горим, практик ажиллагааны хоорондын зөрөөг арилгахыг ЭРМЭЛЗЭН,

Гаалийн горим, практик ажиллагааг хялбарчлах, уялдуулах, түүнчлэн олон улсын

4 дүгээр зүйл

Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал энэхүү Протоколыг дагаж мөрдхөө илрхийлжээд түүний 1 дүгээр Зүүлтэд оруулсан аль нэг Тусгай хавсралт, эсхүл түүний аль нэг Бүлгийг хулээн зөвшөөрч болох бөгөөд тийхөө хулээн зөвшөөрсн тухай болон тайлбар хийж буй Зөвлөмж болгосон жишигийн талаар Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэн.

5 дугаар зүйл

Энэхүү Протокол хүчин төгөлдөр болсны дараа Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Конвенцийг соёрхон баталсан буюу түүнд нэгдэн орсон тухай аливаа баримт бичгийг хулээн авахгүй.

6 дугаар зүйл

Талуудын хоорондын харилцаанд энэхүү Протокол, Зүүлтийн эхийн хамт Конвенцийг орлоно.

7 дугаар зүйл

Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга энэхүү Протоколын эх хадалагч байх бөгөөд энэхүү Протоколын Зүүлт 1-ийн 19 дүгээр зүйлд заасан үүргийг гүйцэтгэн.

8 дугаар зүйл

Энэхүү Протокол нь Брюссель хотноо байрладаг Зөвлөлийн төв байранд 1999 оны б дугаар сарын 26-наас эхэн Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Талууд гарын үсэг зурахад нээлттэй байна.

9 дүгээр зүйл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Протокол болон түүний Зүүлтийд Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргын хүснэгтээр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нарын газар бүртгүүлнэ.

Дээр дурдсаныг нотолж, зохих ёсоор эрх олгогдсон дор дурдсан гарын үсэг зурагад энэхүү Протоколд гарын үсэг зурав.

Энэхүү Протокол нэг мянга есэн зуун ерен есен оны зурагадуу гарын хорин зургааны едер Брюссель хотноо англи, франц хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байх ба нэг эх хувийг түүний баталгаат хуулбарыг энэхүү Протоколын Зүүлт 1-ийн 8 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгэгт заасан бүх байгууллагуудад явуулах Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хадгална.

ЗҮҮЛТ 1

хамтын ажиллагааг хөхүүлэн дэмжих замаар дээрх худалдаа, солицдоог хөгжүүлэхэд үр дүнтэй хэлбэрээр дэмжлэг үзүүлэхийг ХҮСЧ.

Олон улсын худалдааг хөнгөвчилснээр гаалийн хяналтын зохих стандартыг хүндүүлэлтгүй мэдэгдэхүйц амжилт олж болохыг ТЭМДЭГЛЭН.

Гаалийн горимыг хялбарчлах, уялдуулах ажлыг ялангуяа, дараах зарчмуудыг баримтлан сайжруулж болно гэдгийг ХҮЛЭЭН зөвшөөрч,

- гаалийн горим, практик ажиллагааг байнга шинчлэн өөрчлөх зорилтот хөтөлбөр хэрэгжүүлэх, ингэснээр эрчимтэй байдал, үр ашигийг дээшшуулэх
- гаалийн горим, практик ажиллагааг урьдчилсан мэдрэх боломжтой, тогтвортой, ил тод байвалсан цэвтрүүлэх

- сонирхогч талуудыг гаалийн хууль, дүрэм, журам, заавар, горим, практик ажиллагаатай холбогдох шаардлагатай бүхий л мэдрэлзэр хонгах
- эрдэл тооцолт, аудитад түшиглэсэн хяналт зэрэг орчин үеийн арга техники нутруулж, мэдрэлийн технологийг практикт өргөн ашиглах,

- зүйтэй гэж үзвэл, бусад улсын байгууллагууд, гаалийн бусад байгууллагууд болон худалдааны хүрээндийнхэнтэй хамтран ажиллах,
- оплон улсын холбогдох стандартыг хэрэгжүүлэх;
- захиргааны болон шүүхийн хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд оролцох энгийн боломжийн холбогдох талуудад олгох.

Дээрх зорилго, зарчмуудыг тусгасан Хэллэцэн тохиогч Талпуд дагаж мөрдхөөр амлалт авсан олон улсын хэрэгслэ нь Гаалийн хамтын ажиллагазны зөвлөлийн нэн чухал зорилт болох гаалийн горим, практик ажиллагагаа дээд зоригт хүртэл хялбарчлах, уялдуулахад тус дэхэн болох бөгөөд ингэзний олон улсын худалдаа хөнгөвчлөхед чухал хувь нэмээд үзүүлнэ гэдэг ИТГЭЖ.

Дараахь зүйлийг тохиропцов: НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ

1 дүгээр зүйл

Тодорхойлолт

Энэхүү Конвенцийн зорилгоор:

(а) "Стандарт" гэж гаалийн горим, практик ажиллагааг хялбарчлах, уялдуулахад зайлшгүй шаардлагатай хэрэгжилтийн заалтыг ойлгоно.

(б) "Шилжилтийн стандарт" гэж Ерөнхий хавсралтад заасан бөгөөд хэрэгжилтийн хугацааг нь арай урт тогтоосон Стандартыг ойлгоно.

(с) "Практик зөвлөмж" гэж гаалийн горим, практик ажиллагааг хялбарчлах, уялдуулахад чиглэсэн дэвшүүлтэй хэлбэр бөгөөд аль болох өргөнөөр нэвтрүүлбэл зохих Тусгай хавсралтад заасан заалтыг ойлгоно.

(д) «Үндэсний хууль тогтоомж» гэж Хэллэцэн тохирогч аль нэг Талын эрх бүхий байгууллагас тогтоосон, Хэллэцэн тохирогч тухайн Талын нутаг дэвсгэрт нийтээр дагаж мөрдэх хууль, дүрэм журам, бусад арга хэмжэг, эсхүл тухайн Талаас үүрээ хүлээн бэхгээд хүчин төгөлдөр мөрдэгдэж буй гарзгэ ойлгоно.

(e) "Еронхий хавсралт" гэж энэхүү Конвенцид заасан гаалийн бүх горим, практик ажиллагаанд хэрэглэх багц заалтыг ойлгоно.

(f) "Тусгай хавсралт" гэж энэхүү Конвенцийд заасан гаапийн ног буюу хад хэдэн горим, практик ажиллагаанд яхсигүй баги заалтыг ойлгоно.

(g) "Зээвэр" төг Стэндарт. Шилжлийн стандарт болон Практик зохицлын хэргэжүүлэхэд дэлж мөрднээсээ хийж боломжийн эзэмшигээ

хэмжээ, ялангуяа, нэлээд чухал ач холбогдол бүхий тэргүүн туршлага, тодорхой жишээг тусгасан Ерөнхий хавсралт, Тусгай хавсралтын заалтууд болон Булгүүдийн баги тайлбарыг ойлгоно.

(h) "Техникийн байнгын хороо" гэж Зөвлөлийн байнгын хороог ойлгоно.

(ii) "Зөвлөлт" гэж 1950 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдөр Брюссель хотноо байгуулсан Гаалийн хамтын ажиллагааны зөвлөлт байгуулах тухай Конвенциөр байгуулгасан Байгууллагын ойлгоно.

(1) "Гаалийн буюу Эдийн засгийн холбоо" гэж хэдэн улс орнуудын байгуулсан бөгөөд тэдгээрийг энгээндээ багтаасан, энхүү Конвенцион цохицуулсан асуудалтай холбогдуулан тэдгээр улс орнуудад заавал мөрдөх өөрийн журмыг батлах эрх бүхий, мөн түүнчлэн өөрийн доотдоо журмын дагуу энхүү Конвенцид гарын үзэг зурах, түүнийг сөврөн батлах, эсхүл түүнд нэгдэн оюу шийдвэр галгах эрх бүхий Холбогдуулж

**ХОЁРДУГААР БҮЛЭГ
ҮЙЛЧЛЭХ ХҮРЭЭ, БҮТЭЦ**

2 дугаар зүйл

Конвенцийн үйлчлэх хүрээ

Хэлэлцэн тохирогч Тал бүр гаалийн горимыг аяллах, уялдуулах ажлыг хөхүүлэн дэмжих, зорилгоор энэхүү Конвенцийн заалтад түүлэн, энэхүү Конвенцийн хавсралтад заасан стандарт, Шилжлийн стандарт, Практик эмжийг дагаж мөрдөх үүрэг авч байна. Гэвч цэнэн тохирогч аль нэг Тал тэдгэрт зааснаас хөнгөлөлт үзүүлэхэд саад болох зүйлгүй ад Хэлэлцэн тохирогч Тал бүр тийм илүү шилжлийтгээний аль болох өргөнөөр үзүүлбэл зохион.

З дугаар зүйл

4 дүгээр зүйл Конвенцийн бутац

2. Энэхүү Конвенцийн Ерөнхий хавсралт, ай хавсралт тус бүр зарчмын хувьд Бүлгүүдэд загдах бөгөөд Бүлгүүд нь дараах зүйлээс энэ:

- А. тодорхойлж болон
- В. Стандарт, Ерөнхий хавсралтад заасан стандарт нь Шилжилтийн стандарт болно.
- 3. Тусгай хавсралт бүр түүнчлэн Практик замжтай байна.

4. Хавсралт бүр Заавартай байх ба түүний
чичвэрийг Хэлэлцэн тохирогч Талууд дагаж
дэхгүй

5 дугаар зүйл

тохирогч тухайн Талын хувьд энэхүү Конвенцийн хийсэн аливаа ишлэглийг дээрх Хавсралт эсхүл Бүлэгт хамааралтай гэж үзнэ.

ГУРАВДУГААР БҮЛЭГ КОНВЕНЦИЙН ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ 6 дугаар зүйл

Гүйцэтгэх Хороо

1. Энэхүү Конвенцийн хэрэгжилт, түүний нэг мөр тайлбарлах, хэрэглэх талаар авах аливаа арга хэмжээ, түүнд оруулах нэмэлт өөрчлөлтийг авч үзэх үүрэг бүхий Гүйцэтгэх Хороо байгуулдагна.

2. Хэлэлцэн тохирогч Талууд Гүйцэтгэх Хорооны гишүүд байна.

3. 8 дугаар зүйлийн заалтын дагуу энэхүү Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Талын аливаа мэргэшсэн байгууллагын, эсхүл Дэлхийн худалдааны байгууллагын аливаа Гишүүний эрх бүхий байгууллага Гүйцэтгэх Хорооны чуулганд ажиглагчаар оролцох эрхтэй байна. Тийм ажиглагчдын статус болон эрхийг Зөвлөлийн шийдвэрээр тодорхойлно. Эмне дурдсан эрхийг тухайн шийдвэр хүчин төгөлдөр болохоос эмне хэрэгжүүлж ул болно.

4. Гүйцэтгэх Хороо олон улсын засгийн газар хоорондын болон засгийн газрын бус байгууллагын төлөөлгөчдийг Гүйцэтгэх Хорооны чуулганд ажиглагчаар оролцохыг урьж болно.

5. Гүйцэтгэх Хороо:

А. Хэлэлцэн тохирогч Талуудад дараах зүйлийн санал болгоно:

I. энэхүү Конвенцийн үндсэн хэсэгт нэмэлт өөрчлөлтийг оруулах;

II. Ерөнхий хавсралт, Тусгай хавсралт болон түүний Бүлэгт нэмэлт өөрчлөлтийг оруулах, Ерөнхий хавсралтад шинэ Бүлэг нэмэх, болон

III. Шинээр Тусгай хавсралт нэмэх, Тусгай хавсралтад шинэ Бүлэг оруулах.

В. 16 дугаар зүйлийн дагуу Практик зөвлөмжид нэмэлт өөрчлөлтийг оруулах, эсхүл Тусгай хавсралт эсхүл түүний Бүлэгт Практик зөвлөмж шинээр оруулах шийдвэр гаргаж болно;

С. 13 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсгийн дагуу энэхүү Конвенцийн заалтын хэрэгжилтийг авч үзнэ;

Д. Зааврыг хянан узж, шинчилж;

Е. энэхүү Конвенцид хамааралтай бөгөөд түүнд үндэслэж болох аливаа бусад асуудлыг авч үзнэ;

Ф. өөрийн гаргасан шийдвэрийн талаара Техникийн байнгын хороо болон Зөвлөлд мэдэгдэнэ.

Б. Хэлэлцэн тохирогч Талуудын эрх бүхий байгууллагад энэхүү зүйлийн 5 (а), (б), (с), эсхүл (д) хэсгийн дагуу холбогдох санал, үндэслэлийг Гүйцэтгэх Хорооны чуулганы хэлэлцэх асуудал оруулах аливаа хүснэгтийн хамт Зөвлөлийн нарийн бичгийн дагад хүргүүлнэ. Зөвлөлийн нарийн бичгийн дагаа энэхүү зүйлийн 2, 3 болон 4 дэх хэсэгт заасан Хэлэлцэн тохирогч

Тал болон ажиглагчийн эрх бүхий байгууллагын сонорт санаалыг хүргэнэ.

7. Гүйцэтгэх Хороо жилд нэгээс доошгүй удаа хуралдана. Уг Хороо нь дарга, дэд дарга жил бүр сонгоно. Зөвлөлийн нарийн бичгийн дарга урилаа болон хэлэлцэх асуудлын төслийг энэхүү зүйлийн 2, 3 болон 4 дэх хэсэгт заасан Хэлэлцэн тохирогч Тал болон ажиглагчийн эрх бүхий байгууллагад Гүйцэтгэх Хороо хуралдахаас зургаан долоо хоногийн эмне тараана.

8. Гүйцэтгэх Хорооны өмнө тавигдсан асуудлыг зөвшүүлийн замаар шийдвэр боломжгүй бол хуралдаанд оролцсон Хэлэлцэн тохирогч Талуудын санаалар шийднэ. Энэхүү зүйлийн 5(а), (б), эсхүл (с) хэсгийн дагуу санаалыг санал егөгдсийн гуравны хоёртын санаалар батална. Бусад бүх асуудлыг Гүйцэтгэх Хороо санал егөгдсийн олонхиин санаалар батална.

9. Хэрэв энэхүү Конвенцийн 8 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийг хэрэглэх бол Хэлэлцэн тохирогч Талууд болох Гааль буюу здийн засгийн холбоо Хэлэлцэн тохирогч Талууд болох Гишүүн орнуудад хуваарилгандсан нийт санаалын тоотой тэнцэх хэмжээний санаалын эрхтэй байна.

10. Гүйцэтгэх Хороо чуулганы хахнын өмнө тайлангаа батална. Уг тайланг Зөвлөл болон 2, 3 болон 4 дэх хэсэгт заасан Хэлэлцэн тохирогч Тал болон ажиглагчидад хүргүүлнэ.

11. Энэхүү зүйлд заагдаагүй асуудлыг хэрэв Гүйцэтгэх Хороо веөөр шийдвэгүй бол Зөвлөлийн Дотоод журмын дагуу зохицуулна.

7 дугаар зүйл

Гүйцэтгэх Хороонд санал авах зорилгоор Тусгай хавсралт бүрзэр болон аль нэг Тусгай хавсралтын Бүлэг бүрзэр тус тусдээ санал хурзана.

А. Хэлэлцэн тохирогч Тал бур энэхүү Конвенцийн Үндсэн хэсэг болон Ерөнхий хавсралтыг тайлбарлах, хэрэглэх эсхүл нэмэлт өөрчлөлтийг оруулахтай холбогдсон асуудлаар санал өгөх эрхтэй;

Б. Хүчин төгөлдөр болсон Тусгай хавсралт эсхүл Тусгай хавсралтын Бүлэгтэй холбогдсон асуудлын хувьд зөвхөн Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлгийг хүлээн зөвшөөрсөн тухайн Хэлэлцэн тохирогч Тал санал өгөх эрхтэй;

С. Хэлэлцэн тохирогч Тал бур шинэ Тусгай хавсралт буюу Тусгай хавсралтын шинэ Бүлгийн теселд санал өгөх эрхтэй.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ ХЭЛЭЛЦЭН ТОХИРОГЧ ТАЛ

8 дугаар зүйл

Конвенцийг соёрхон батлах

1. Зөвлөлийн аливаа Гишүүн болон Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын буюу түүний төрөлжсөн байгууллагын аливаа Гишүүн дараах замаар энэхүү Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Тал болж болно:

А. соёрхон батлах тухай тайлбар хийгүйзэр гарын үсэг зурах;

В. соёрхон батлахаар түүнд гарын үсэг зурсны дараа соёрхон баталсан тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөх, эсхүл

С. түүнд нэгдэн орох.

2. Энэхүү Конвенцүүн энэхүү зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасан Гишүүн орнууд Брюссель хотноо байрладаг Зөвлөлийн байранд түүнд гарын үсэг зурахад 1974 оны 6 дугаар сарын 30-ыг хүртэл нээлттэй байна. Түүнээс хойш уг Гишүүн орнууд түүнд нэгдэн ороход нээлттэй болно.

3. Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурах, соёрхон батлах, эсхүл нэгдэн орохдоо хэрэв аль Тусгай хавсралт буюу Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч байгаа бол түүнийг зааж өгөх. Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал нэг буюу хэд хэдэн Тусгай хавсралт, эсхүл Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч байгаа тухай эх хадгалагчид дараа нь мэдэгдэж болно.

4. Аливаа шинэ Тусгай хавсралт буюу Тусгай хавсралтын аливаа шинэ Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч буй Хэлэлцэн тохирогч Тал энэхүү зүйлийн 3 дахь хэсгийн дагуу эх хадгалагчид мэдэгдэнэ.

5. (а) Гаалийн буюу эдийн засгийн аливаа холбоо нь энэхүү зүйлийн 1, 2 болон 3 дугаар хэсгийн дагуу энэхүү Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Тал болж болно. Тийм Гаалийн буюу эдийн засгийн холбоо энэхүү Конвенционор зохицуулах асуудал хамаарах өөрийн эрх хэмжээг хадгалах тухай мэдэгдэнэ.

(б) энэхүү Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Тал болох Гаалийн буюу эдийн засгийн холбоо уг холбооны гишүүн улсын энэхүү Конвенционор олгогдсон эрхийг өөрийн эрх хэмжээний хүрээнд өөрийн нэрийн өмнөөс хэрэгжүүлж, хариуцлага хүлээнэ. Энэ тохиолдолд уг холбооны гишүүд санал өгөх эрхийг оролцуулан дээрх эрхийг ганцаарчилсан байдлаар хэрэгжүүлэх эрхгүй.

9 дугаар зүйл

1. Энэхүү Конвенцийн соёрхон баталсан, эсхүл түүнд нэгдэн орсон Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал өөрийн соёрхон баталсан буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг хадгалуулахаар өгсөн өдөр хүчин төгөлдөр мэддэгдэж буй Ерөнхий хавсралт болон энэхүү Конвенцид орсон аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг дагаж мэrdене.

2. Тусгай хавсралт, эсхүл түүний Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч буй Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал өөрийн хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт бичгийг эх хадгалагчид өгсөн өдөр хүчин төгөлдөр мэддэгдэж буй тухайн Тусгай хавсралт буюу Бүлгийг заасан Стандартад орсон аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг дагаж мэrdене. Тусгай хавсралт, эсхүл түүний Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч буй Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал, энэхүү Конвенцийн 12 дугаар зүйлийн дагуу нэг буюу хэд хэдэн Практик зөвлөмжийн эсрэг тайлбар хийгээгүй бол, өөрийн хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт бичгийг эх хадгалагчид өгсөн өдөр хүчин төгөлдөр мэддэгдэж буй Тусгай хавсралт буюу Бүлгийн

Практик Зөвлөмжид орсон аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг дагаж мэrdене.

10 дугаар зүйл

Конвенцийг хэрэглэх

1. Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал олон улсын хариуцааг нь хариуцдаг өөрийн бүх буюу аливаа нутаг дэвсгарт энэхүү Конвенцүү мэrdегдэвнэ гэдгийг соёрхон батлах тухай тайлбар хийгээгүй энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурахдаа, эсхүл соёрхон батлах буюу нэгдэн орох тухай баримт бичгээ хадгалуулахаар өгөхдөө, эсхүл түүнээс хойш аль ч үед эх хадгалагчид мэдэгдэл өгөх замаар зарлан тунхаглаж болно. Тийм мэдэгдэл нь түүний эх хадгалагч хүлээн авсан өдрөөс хойш турван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно. Гэвч, Хэлэлцэн тохирогч холбогддог Талын хувьд энэхүү Конвенцүү хүчин төгөлдөр болохоос эмне мэдэгдэл дурдснаас нутаг дэвсгарт энэхүү Конвенцийг хэрэглэхгүй.

2. Олон улсын хариуцааг нь хариуцдаг өөрийн аливаа нутаг дэвсгарт энэхүү Конвенцийг хамааруулан энэхүү зүйлийн 1 дахь хэсгийн дагуу мэдэгдэл хийсэн Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал тухайн нутаг дэвсгарт энэхүү Конвенцийг хэрэглэхгүй болсныг энэ Конвенцийн 19 дүгээр зүйлийн журмын дагуу эх хадгалагчид мэдэгдэж болно.

11 дугаар зүйл

Энэхүү Конвенцийг хэрэглэхийн тулд Хэлэлцэн тохирогч Тал болох Гаалийн буюу эдийн засгийн холбоо уг Гаалийн буюу эдийн засгийн холбоог бурдуулж буй нутаг дэвсгэрийн талаар Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэл бөгөөд эдгэр нутаг дэвсгэрийг нэг нутаг дэвсгэр гэж үзнэ.

12 дугаар зүйл

Заалт хүлээн зөвшөөрөх, тайлбар хийх

1. Хэлэлцэн тохирогч бүх Тал үүгээр Ерөнхий хавсралтыг дагаж мэrdене.

2. Хэлэлцэн тохирогч Тал нэг буюу хэд хэдэн Тусгай хавсралт, эсхүл түүний ног буюу хэд хэдэн Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч болно. Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч буй Хэлэлцэн Тохирогч Тал тэдгээрт заасан бүх Стандартыг дагаж мэrdене. Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч буй Хэлэлцэн тохирогч Тал өөрийн үндэсний хууль тогтоомж болон Практик зөвлөмжийн зөвөөг заж, тайлбар хийх байгаа Практик зөвлөмжийн талаар тухайн Тусгай хавсралт буюу Бүлгийг хүлээн зөвшөөрхөө үедээ, эсхүл түүнээс хойш аль ч эх хадгалагчид мэдэгдээгүй бол тэдгээрт заасан бүх Практик зөвлөмжийг дагаж мэrdене. Тайлбар хийсэн Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал эх хадгалагчид мэдэгдэх замаар түүнийг бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн хэзээ ч цуцалж болох бөгөөд чингэхдээ цуцалж хүчин төгөлдөр болох өдрийг заана.

3. Тусгай хавсралт буюу Бүлгийг дагаж мэrdэх Хэлэлцэн тохирогч Тал бүр 2 дахь хэсгийн нохцлийн дагуу Практик зөвлөмжид хийсэн аливаа

тайлбарыа цуцлах боломжийг судалж, түүний үр дүнг энэхүү Конвенцii Хэлэлцэн тохирогч тухайн Талын хувьд хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн турван жил тутам Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэж, тухайн Талын бодлоор, уг тайлбарыг цуцлахад зөрчилдэж буй өврийн үндэсний хууль тогтоомжийн заалтыг дурдана.

13 дугаар зүйл

Заалтыг хэрэгжүүлэх

1. Хэлэлцэн тохирогч Тал бүр Хэлэлцэн тохирогч тухайн Талын хувьд Ерөнхий Хавсралт буюу Бүлэг хүчин төгөлдөр болсноос хойш 36 сарын дотор хүлээн зөвшөөрсөн тийм Хавсралтын болон Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлгийн стандартыг хэрэгжүүлнэ.

2. Хэлэлцэн тохирогч Тал бүр Ерөнхий хавсралт нь Хэлэлцэн тохирогч тухайн Талын хувьд хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 60 сарын дотор Ерөнхий хавсралтын Шилжилтийн стандартыг хэрэгжүүлнэ.

3. Хэлэлцэн тохирогч Тал бүр өврийн хүлээн зөвшөөрсөн Тусгай хавсралт буюу Бүлгийн Практик зөвлөмжийг, хэрэв нэг буюу хэд хэдэн Практик зөвлөмжид тайлбар хийгээгүй бол уг Тусгай хавсралт буюу Бүлэг Хэлэлцэн тохирогч тухайн Талын хувьд хүчин төгөлдөр болсноос хойш 36 сарын дотор хэрэгжүүлнэ.

4. (а) Хэрэв энэхүү зүйлийн 1 буюу 2 дахь хэсэгт заасан хугацаа Хэлэлцэн тохирогч аливаа Талын хувьд Ерөнхий хавсралтын заалтыг хэрэгжүүлэхэд практик үүднээс хангалигтүй байвал Хэлэлцэн тохирогч тухайн Тал энэхүү зүйлийн 1 буюу 2 дахь хэсэгт заасан хугацаа дусахаас эмне уг хугацааг сунгаж өгөхийг Гүйцэтгэх Хорооноос хүч болно. Хэлэлцэн тохирогч Тал, тийм хүснэгт тавихдаа хугацааг нь сунгах шаардлагатай байгаа Ерөнхий хавсралтын заалт болон тийм хүснэгтийг тавих болсон нехцлийг дурдана.

(б) Онцгой тохиолдолд, Гүйцэтгэх Хороо түүнийг сунгах шийдвэр гаргаж болно. Тийм хугацаа сунгах тухай Гүйцэтгэх Хорооны аливаа шийдвэрт уг шийдвэрийг гаргах болсон онцгой тохиолдолыг дурдсан байх бөгөөд сунгант ямар ч тохиолдолд нэг жилээс илүү хугацаатай байж болохгүй. Сунгальтын хугацаа дусах уед Хэлэлцэн тохирогч Тал хугацаа сунгасан заалтын хэрэгжилтийн талаараа эх хадгалагчид мэдэгдэнэ.

14 дүгээр зүйл

Маргаан шийдвэрлэх

1. Энэхүү Конвенцийн тайлбарлах эсхүл хэрэглэхийн холбогдуулан Хэлэлцэн тохирогч хоёр буюу хад хэдэн Талуудын хооронд үүссэн аливаа маргааныг тадний хооронд аль болох хэлэлцээний замаар шийдвэрлэнэ.

2. Маргаанд оролцогч Хэлэлцэн тохирогч Талууд хэлэлцээний замаар шийдвэргээж аливаа маргааныг Гүйцэтгэх Хорооңд уламжлах бөгөөд тус Хороо нь маргааныг хянан үзэж, өврийн шийдвэрлэсэн тухай зөвлөмж гаргана.

3. Маргаанд оролцогч Хэлэлцэн тохирогч Талууд Гүйцэтгэх Хорооны заавал биелүүлэх зөвлөмжийг хүлээн зөвшөөрөх талаараа урьдчилан тохирч болно.

15 дугаар зүйл

Конвенцид оруулах нэмэлт өөрчлөлт

1. 6 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсгийн (а) (i) ба (ii) заалтын дагуу Гүйцэтгэх Хорооноос Хэлэлцэн тохирогч Талуудад санал болгосон аливаа нэмэлт өөрчлөлтийн эх бичвэрийг Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Хэлэлцэн тохирогч бүх талууд болон Хэлэлцэн тохирогч Тал биш боловч Зөвлөлийн Гишүүдэд тараана.

2. Конвенцийн Үндсэн хэсэгт оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн тийм нэмэлт өөрчлөлтийг тараасан өдрөөс хойш арван хоёр сарын дотор Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал татгалзсан тухай хариу ирүүлээгүй бол Гүйцэтгэх Хорооны тухайн нэмэлт өөрчлөлтийг санал болгосон чуулганд оролцсон Хэлэлцэн тохирогч Талууд хүлээн зөвшөөрсөн тухай баримт бичгээ хадгалаулснаас хойш арван хоёр сарын дараа Хэлэлцэн тохирогч бүх Талуудын хувьд хүчин төгөлдөр болно.

3. Ерөнхий хавсралт, эсхүл Тусгай хавсралт буюу Бүлэгт оруулахаар санал болгосон аливаа нэмэлт өөрчлөлт, дор дурдсаннаас бусад тохиолдолд түүний Хэлэлцэн тохирогч Талуудад тараасан өдрөөс хойш зурган сарын дараа хүлээн зөвшөөрэгдсэн гэж үзнэ.

А. Хэлэлцэн тохирогч Тал татгалзсан хариу өгсөн, эсхүл Тусгай хавсралт буюу Бүлгийн хувьд, тухайн Тусгай хавсралт буюу Бүлгийг дагаж мөрдөж байх Хэлэлцэн тохирогч Тал татгалзсан хариу өгсөн; эсхүл

В. Хэлэлцэн тохирогч Тал санал болгосон нэмэлт өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөх бодлой байгаа боловч тийнхүү хүлээн зөвшөөрөхед шаардлагатай нехцел хараахан бурдзэгүй байгаа талаараа Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсэн.

4. Хэрэв Хэлэлцэн тохирогч Тал энэхүү зүйлийн 3 дахь хэсгийн (b) заалтад заасан дагуу Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад албан тоот илгээсэн бөгөөд санал болгосон тухайн нэмэлт өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөн тухайгаа Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад нэгжт мэдэгдэгүй бол энэхүү зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан зурган сарын хугацаа дууссаны дараа арван найман сарын дотор уг нэмэлт өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан тухай хариу ирүүлж болно.

5. Хэрэв санал болгосон нэмэлт өөрчлөлтийг энэхүү зүйлийн 3 (a) буюу 4 дахь хэсэгт заасан нехцлийн дагуу татгалзсан тухай мэдэгдсэн бол тухайн нэмэлт өөрчлөлт нь хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй гэж үзэх бөгөөд хүчингүйд тооцогдоно.

6. Хэрэв Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал энэхүү зүйлийн 3 дахь хэсгийн (b) заалтын дагуу албан тоот илгээсэн бол тухайн нэмэлт өөрчлөлтийг

дараахаа хоёр өдрийн аль түрүүчээр нь хүлээн зөвшөөрсөн гэж үзнэ:

А. тийм албан тоот илгээсэн Хэлэлцэн тохирогч бүх Тал санал болгосон тухайн нэмэлт өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрсөн тухай Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдсэн едер, хэрэв тийнхүү хүлээн зөвшөөрсөн тухайгаа энэхүү зүйлийн 3 дахь хэсэгт заасан зургаан сарын хугацаа дуусахаас өмнө бүгд мэдэгдсэн бол уг өдер нь дээрх зургаан сарын хугацаа дуусан едер байна;

Б. энэхүү зүйлийн 4 дахь хэсэгт заасан арван найман сарын хугацаа дууссан едер.

7. Хүлээн зөвшөөрөгдсөн гэж үзсэн Ерөнхий хавсралт, эсхүл Тусгай хавсралт буюу Бүлэгт оруулсан аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг тийнхүү хүлээн зөвшөөрсөн гэж үзж буй өдрөөс хойш зургаан сарын дараа, эсхүл санал болгосон тухайн нэмэлт өөрчлөлтийг өөр хугацаа заасан бол тийнхүү хүлээн зөвшөөрсөн гэж үзж буй өдрөөс хойш уг хугацаа дууссан едер хүчин төгөлдөр болно.

8. Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга санал болгосон тухайн нэмэлт өөрчлөлтийг энэхүү зүйлийн 3 дахь хэсгийн (a) заалтын дагуу хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан аливаа тохиолдлын талаар болон 3 дахь хэсгийн (b) заалтын дагуу хүлээн авсан аливаа албан тоотын талаар энэхүү Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Талуудад аль болох түргэн хугацаанд мэдэгдэнэ. Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тийм албан тоот илгээсэн Хэлэлцэн тохирогч Тал буюу Талууд санал болгосон тухайн нэмэлт өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөхөөс татгалзсан, эсхүл хүлээн зөвшөөрсөн эсэхийг Хэлэлцэн тохирогч Талуудад нэн даруй мэдэгдэнэ.

16 дугаар зүйл

1. Гүйцэтгэх Хороо, энэхүү Конвенцийн 15 дугаар зүйлд заасан нэмэлт өөрчлөлтийг оруулах журмыг үл харгалзан, аливаа Практик зөвлөмжид өөрчлөлтийг оруулах, эсхүл аливаа тусгай хавсралт буюу Бүлэгт Практик зөвлөмж шинээр нэмж оруулах шийдвэрийг 6 дугаар зүйлийн дагуу гаргаж болно. Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга Хэлэлцэн тохирогч бүх Талыг Гүйцэтгэх Хорооны хэлэлцүүлэгт урина. Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тийнхүү шийдсэн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг буюу шинээр Практик зөвлөмжийн бичвэрийг Хэлэлцэн тохирогч Талууд болон энэхүү Конвенцийн Хэлэлцэн тохирогч Тал биш боловч Зөвлөлийн Гишүүн бусад улсуудад тараана.

2. Энэхүү зүйлийн 1 дэх хэсгийн дагуу шийдсэн аливаа нэмэлт өөрчлөлтийг буюу шинээр оруулах Практик зөвлөмж нь Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга тэдгээрийн тарааснаас хойш зургаан сарын дараа хүчин төгөлдөр болно. Тийм нэмэлт өөрчлөлтийг буюу шинээр оруулах Практик зөвлөмжид хамаарах нэг Тусгай хавсралт буюу Бүлэгт дагаж мөрдөх ёстой Хэлэлцэн тохирогч Тал бүр энэхүү Конвенцийн 12 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу тайлбар хийгээгүй бол тадгээр

нэмэлт, өөрчлөлтийг шинэ Практик зөвлөмжийг хүлээн зөвшөөрсөн гэж үзнэ.

17 дугаар зүйл

Нэгдэн орох хугацаа

1. Энэхүү Конвенц нь хугацаагүй байгуулагдсан боловч Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал түүний 18 дугаар зүйлийн дагуу хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш хэдийд ч цуцалж болно.

2. Цүцлэх тухай баримт бичгийг бичгээр үйлдэж, эх хадгалагчид хадгалуулах замаар мэдэгдэнэ.

3. Цүцлэлт нь цүцлах тухай баримт бичгийг эх хадгалагч хүлээн авсанас хойш зургаан сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

4. Энэхүү зүйлийн 2 болон 3 дахь хэсгийн заалтууд Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал барийн хүлээн зөвшөөрсөн шийдвэрээс хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш хэдийд ч цуцалж болох Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлэгт бас хамаарна.

5. Ерөнхий хавсралтыг хүлээн зөвшөөрсөн шийдвэрээ цуцалсан Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал энэхүү Конвенцийг цуцалсан гэж үзнэ. Энэ тохиолдолд 2 болон 3 дахь хэсгийн заалтууд бас хамаарна.

ТАВДУГААР БҮЛЭГ ТӨГСГӨЛИЙН ЗААЛТ

18 дугаар зүйл

Конвенц хүчин төгөлдөр болох

1. Энэхүү Конвенц түүний 8 дугаар зүйлийн 1 болон 5 дахь хэсгийг заасан Хэлэлцэн тохирогч таван тал соёрхон батлах тухай тайлбар хийгүйгээр энэхүү Конвенцийг гарын үсэг зурсан, эсхүл соёрхон буюу нэгдэн орсон тухай баримт бичгийг хадгалуулахаар өгсөнөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

2. Энэхүү Конвенц нь Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал 8 дугаар зүйлийн дагуу Хэлэлцэн тохирогч Тал болсноос хойш гурван сарын дараа тэдгээрийн хувьд хүчин төгөлдөр болно.

3. Энэхүү Конвенцийн аливаа Тусгай хавсралт буюу Бүлэгт Хэлэлцэн тохирогч таван Тал тухайн Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлэгт хүлээн зөвшөөрсөнөөс хойш гурван сарын дараа хүчин төгөлдөр болно.

4. Аливаа Тусгай хавсралт буюу Бүлэгт энэхүү зүйлийн 3 дахь хэсгийн дагуу хүчин төгөлдөр болсон бол тухайн Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлэгт Хэлэлцэн тохирогч аливаа Тал түүний хүлээн зөвшөөрсөн тухайгаа мэдэгдсэнээс хойш гурван сарын дараа тэдгээрийн хувьд хүчин төгөлдөр болно. Гэвч ямар ч Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлэгт Хэлэлцэн тохирогч холбогдох Талын хувьд энэхүү Конвенц хүчин төгөлдөр болоогүй байхад Хэлэлцэн тохирогч аль нэг Талын хувьд хүчин төгөлдөр болохгүй.

19 дүгээр зүйл

Конвенцийн эх хадгалагч

1. Энэхүү Конвенц, соёрхон батлах тухай тайлбар хийсэн буюу хийгээгүй бүх гарын үсэг зурсан, соёрхон баталсан буюу нэгдэн орсон тухай

бүх баримт бичиг Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хадгалагдана.

2. Эх хадгалагч:

А. энэхүү Конвенцийн үндсэн эх бичвэрийг хүлээн авч, хадгална;

Б. энэхүү Конвенцийн үндсэн эх бичвэрийн баталгаат хуулбарыг хийж, Хэлэлцэн тохирогч Талууд болон Хэлэлцэн тохирогч Тал биш боловч Зөвлөлийн Гишүүд, мөн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад хүргүүлнэ;

С. энэхүү Конвенцийг соёрхон батлах тухай тайлбар хийсан буюу хийгдэггүй аливаа гарын үсэг, соёрхон баталсан буюу нэгдэн орсон байдал, мөн түүнтэй холбоотой аливаа баримт бичиг, мэдэгдэл, албан тоотыг хүлээн авч, хадгална;

Д. гарын үсэг, эсхүл энэхүү Конвенцид холбогдох аливаа баримт бичиг, мэдэгдэл болуулж тоот ний зохих ёсоор, зохих хэлбэрээр үйлдэгдсэн эсэхийг шалгаж, хэрэв шаардлагатай бол холбогдох асуудлыг Хэлэлцэн тохирогч тухайн Талд уламжилнад.

Е. Хэлэлцэн тохирогч Талууд, Хэлэлцэн тохирогч Тал биш боловч Зөвлөлийн Гишүүд, мөн Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад дараах зүйлсийн талаар мэдэгдэнэ:

- энэхүү Конвенцийн 8 дугаар зүйлийн дагуу гарын үсэг зурсан, соёрхон баталсан буюу нэгдэн орсон, Хавсралт болон Бүлгийг хүлээн зөвшөөрсэн байдал;

- Гүйцэтгэх Хорооноос энэхүү Конвенцид оруулахаар санал болгон шийдвэрлэсэн шинэ Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлэг болон Ерөнхий хавсралтын шинэ Бүлэг;

- энэхүү Конвенцийн 18 дугаар зүйлийн дагуу энэхүү Конвенц, Ерөнхий хавсралт болон Тусгай хавсралт буюу түүний Бүлэг тус бүр хүчин төгөлдөр болсон өдөр;

- энэхүү Конвенцийн 8, 10, 11, 12 болон 13 дугаар зүйлийн дагуу хүлээн авсан мэдэгдэл;

- Хэлэлцэн тохирогч Талууд Хавсралт/Бүлгийг хүлээн зөвшөөрсэн шийдвэрээ цуцалсан байдал;

- энэхүү Конвенцийн 17 дугаар зүйлийн дагуу хийсан цуцалт; болон
- энэхүү Конвенцийн 15 дугаар зүйлийн дагуу хүлээн зөвшөөрсэн аливаа нэмэлт өөрчлөлт, түүний хүчин төгөлдөр болсон өдөр.

З. Хэрэв Хэлэлцэн тохирогч Тал болон эх хадгалагчийн хооронд эх хадгалчийн үүргийн билэлттэй холбогдох аливаа маргаан үүсвэрээ хадгалагч буюу Хэлэлцэн тохирогч тухайн Тал уг асуудлыг Хэлэлцэн тохирогч бусад Тал болон гарын үсэг зурахдаа, эсхүл тухайн тохиолдлоос шалтгаалан Гүйцэтгэх Хороо буюу Зөвлөлд уламжилна.

20 дугаар зүйл

Бүртгэх болон адил хүчинтэй эх бичвэрүүд

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Дүрмийн 102 дугаар зүйлийн дагуу, энэхүү Конвенций Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргын хүснэгтээр Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нарын газарт бүртгэнэ.

Дээр дурдсаныг нотолж, зохих ёсоор эрх олгогдсон дор дурдсан гарын үсэг зурагсад энэхүү Конвенцид гарын үсэг зурав.

Энэхүү Конвенцийг нэг мянга есөн зуун далан гурван оны тав дугаар сарын арван наймны өдөр Киото хотноо англи, франц хэлээр үйлдсэн бөгөөд эх бичвэрүүд нь адил хүчинтэй байх ба нэг эх хувийг түүний баталгаат хуулбарыг энэхүү Протоколын Зүүт 1-ийн 8 дугаар зүйлийн 1 дахь хэсэгт заасан бүх байгууллагуудад явуулах Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн дарга хадгална.

ЗҮҮЛТ 2

ЕРӨНХИЙ ХАВСРАЛТ

АГУУЛГА

1 дүгээр бүлэг Нийтлэг зарчим

2 дугаар бүлэг Тодорхойлолт

3 дугаар бүлэг Бүрдүүлэлт, гаалийн ёс

журмын ажиллагаа

4 дүгээр бүлэг Гаалийн болон бусад татвар

А. Гаалийн болон бусад татварыг тооцох, барагдуулах, ногдуулах хураах

Б. Гаалийн болон бусад татварыг хойшлуулах

В. Гаалийн болон бусад татварыг буцаан олгох

5 дугаар бүлэг Баталгаа

6 дугаар бүлэг Гаалийн хяналт

7 дугаар бүлэг Мэдээллийн технологийг ашиглах

8 дугаар бүлэг Гаалийн байгууллага болон гуравдагч этгээд хоорондын харилцаа

9 дүгээр бүлэг Гаалийн байгууллагаас өгөх мэдээлэл гаргах шийдвэр, журам

А. Нийтлэг хэрэгцээний мэдээлэл

Б. Тусгай мэдээлэл

В. Шийдвэр болон журмууд

10 дугаар бүлэг Гаалийн асуудлаар давж заалдах

А. Давж заалдах эрх

Б. Давж заалдах үндэслэл, хэлбэр

В. Давж заалдсан асуудлыг хянан шийдвэрэлэх

НЭДҮГЭЭР БҮЛЭГ НИЙТЛЭГ ЗАРЧИМ

1.1 Стандарт

Энэхүү Хавсралтын тодорхойлолт, стандарт болон шилжилтийн стандарт нь энэхүү хавсралтад дурдсан гаалийн горим болон практик ажиллагаанд хамаарах бөгөөд холбогдолтой гэж үзвэл Тусгай Хавсралтуудад заасан горим болон практик ажиллагаанд нэгэн адил хамаарна.

1.2 Стандарт

Энэхүү Хавсралт болон Тусгай Хавсралтад заасан горим, практик ажиллагааны болон нехцөлүүд болон гаалийн ёс журмыг үндэсний хууль тогтоомжид заах бөгөөд тэдгэр нь аль болох энгийн, ойлгомжтой байна.

1.3 Стандарт

Гаалийн байгууллага олон улсын хэлэлцэр болон үндэсний хууль тогтоомжийн залтад нийцсэн хамгийн үр дүнтэй ажлын аргыг нэвтрүүлэхдээ худалдааны хамтын ажиллагаагаа ерөжүүлэх болон оролцоог хөхүүлэн дэмжих, тэдэнтэй зөвлөлдөх албан ёсны харилцааг бий болгож хөгжүүлнэ.

ХӨӨРДҮГААР БҮЛЭГ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Энэ конвенцийн Хавсралтуудын зорилгод:
E1./F23.

“давж заалдах” гэж гаалийн байгууллагын шийдвэр буюу эс үйлдлийн нөлөөвөөр өөрийгээ хохирсонд тооцож буй аливаа этгээд хохирлоо нөхөн төлүүлэх үүднээс эрх бүхий байгууллагад хандах үйл ажиллагааг хэлнэ.

E2./F19.

“гаалийн болон бусад татварыг тооцох” гэж төлбел зохиж гаалийн болон бусад татварын хэмжээг тодорхойлохыг хэлнэ.

E3./F4.

“аудитад сууринсан хяналт” гэж холбогдох этгээдийн худалдааны мэдээлэл, бизнесийн систем, санхүүгийн баримт, бүртгэлийг шалгах замаар мэдүүлгийн үнэн зөвийг гаалийн байгууллага нотохи үүднээс авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг хэлнэ.

E4./F15.

“барааны мэдүүлгийг шалгах” гэж гаалийн мэдүүлгийг үнэн зөв бурдлуулсан, мөн дагалдах бичиг баримтууд нь заасан нехцүүдийг хангасан эсэхийг шалгах үүднээс гаалийн байгууллагаас явуулж байгаа үйл ажиллагааг хэлнэ;

E5./F9.

“бүрдүүлэлт” гэж барааг дотоодод ашиглахаар оруулах, гаргах, эсхүл гаалийн өөр горимоор оруулахыг зөвшөөрөх гаалийн ёс журмын ажиллагааг хэлнэ.

E6./F10.

“гаалийн байгууллага” гэж гаалийн хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах, гаалийн болон бусад татварыг хураан авах, мөн импорт, экспорт болон барааны хадгалалт, хөдөлгөөнтэй холбогдолтой бусад хууль, журмуудыг мөрдөх чиг үүрэг бүхий Засгийн газрын үйлчилгээний албыг хэлнэ.

E7./F3.

“гаалийн хяналт” гэж гаалийн хуулийн хэрэгжилтийг хангах зорилгоор гаалийн байгууллагас авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг хэлнэ.

E8./F11.

“гаалийн татвар” гэж гаалийн нутаг дэвсгэрт орж байгаа буюу гарч байгаа бараанд гаалийн тарифын дагуу ногдуулах татварыг хэлнэ.
E9./F16.

“гаалийн журам” гэж гаалийн хуулийг хэрэгжүүлэх зорилгоор гаалийн байгууллага болон холбогдох этгээдээс явуулах ёстой бүхий л үйл ажиллагааг хэлнэ.

E10./F18.

“гаалийн хууль” гэж бараа импортох, экспортлох, барааны хөдлөгөөн, хадгалалтад хамаарах бөгөөд зохион байгуулалтын асуудлыг гаалийн байгууллагад тусгайлан олгосон хуулийн болон журмын заалтууд. мөн гаалийн байгууллагаас хуулийн хүрээнд гаргасан журмуудыг хэлнэ.

E11./F2.

“гаалийн газар” гэж гаалийн ёс журмыг гүйцэтгэх эрх бүхий гаалийн зохион байгуулалтын нэгж болон эрх бүхий байгууллагас дээрх зорилгоор зөвшөөрөн барилга байгууламж эсвэл бусад талбайг хэлнэ.

E12./F25.

“гаалийн нутаг дэвсгэр” гэж Хэлэлцэн тохирогч Талын гаалийн хууль үйлчлэх нутаг дэвсгэрийг хэлнэ.

E13./F6.

“шийдвэр” гэж гаалийн хуульд холбогдох асуудлаар гаалийн байгууллагас гаргаж байгаа бие даасан актыхг хэлнэ.

E14./F7.

“мэдүүлэгч” гэж барааны мэдүүлгийг бөглөж егч байгаа эсхүл түүний нэр дээр мэдүүлэгчийг дээдээдийг хэлнэ.

E15./F5.

“тогтоосон одор” гэж гаалийн болон бусад татварыг төлөх едрийг хэлнэ;

E16./F12.

“гаалийн болон бусад татвар” гэж импортын гаалийн болон бусад татвар экспортын гаалийн болон бусад татварыг хэлнэ.

E17./F27.

“барааг шалгах” гэж тухайн мэдүүлэгт засантай барааны үнз, тоо хэмжээ, нөхцөл байдал гарал үүсэл мөн чанар нийцэж буй эсэхийг тогтоохоор гаалийн байгууллагас явуулж байгаа биет үзлэгийг хэлнэ.

E18./F13.

“экспортын гаалийн болон бусад татвар” гэж барааг экспортлох үед эсхүл экспортлохийн холбогдуулан экспортлоход хураах гаалийн болон бусад бүх татвар, төлбөрийг хэлнэ. Гэвч үүнд үндэсний бусад байгууллагын өмнөөс гаалийн байгууллагас хураасан эсхүл үзүүлсэн үйлчилгээний баргацаалсан өртөгтэй тэнцэх аливаа төлбөрийн оролцуулахгүй.

E19./F8.

“Барааг мэдүүлэгч” гэж холбогдсэх этгээд барааг гаалийн аль горимд оруулахыг заасан болон уг горимыг хэрэглэхэд гаалийн байгууллагас

шаардагдах мэдээллийг тусгаж, гаалийн байгууллагаас тогтоосон маягтын дагуу үйлдсэн мэдэгдлийг хэлнэ.

E20./F14.

"импортын гаалийн болон бусад татвар" гэж барааг импортлохтой холбогдуулан бусад байгууллагын өмнөөс гаалийн байгууллагын хураах эсхүл үзүүлсэн үйлчилгээний барагцаалсан өртийн хэмжээнд хягаарласан аливаа хураамжаас бусад барааг импортлохад хураах гаалийн болон бусад бүх татвар хураамжийг хэлнэ.

E21./F1.

"байгууллагын хоорондын харилцан туслалцаа" гэж өөр гаалийн байгууллагатай хамтран эсхүл түүний нэрийн өмнөөс гаалийн хуулийг зөв мөрдөх болон гаалийн зөрчилөөс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг мөрдөн шалгах, таслан зогсоо зарлигоор гаалийн байгууллагасаа явуулж буй үйл ажиллагааг хэлнэ.

E22./F21.

"эс үйлдэл" гэж зохих ёссоор тавьсан асуудлаар гаалийн байгууллага гаалийн хуулийн дагуу боломжийн хугацаанд арга хэмжээ аваачаалсан эсхүл шийдвэр гаргаагүй эс үйлдлийг хэлнэ.

E23./F22.

"этгээд" гэж тухайн заалтад өөрөөр хэрэглэгдээгүй бол хуулийн этгээд болон хувь хүний аль алиныг нь хэлнэ.

E24./F20.

"баарааг олгох" гэж бүрдүүлэлт хийгдэж буй барааг холбогдох этгээдийн мэдэлд шилжүүлэх гаалийн байгууллагын үйл ажиллагааг хэлнэ.

E25./F24.

"буцаан олгох" гэж бараанд төлсөн гаалийн болон бусад татварыг бүхэлдээр нь эсхүл хэсэгчлэн буцааж олгох, болон төвлөгөөгүй татварыг бүхэлд нь эсхүл хэсэгчлэн бууруулан баагасгахыг хэлнэ.

E26./F17.

"баталгаа" гэж гаалийн байгууллагын өмнөхүлээх үүрэг биелгэдэх нөхцлийг бүрдүүлж гаалийн байгууллагын шаардлага хангахыг хэлнэ. Хэд хэдэн үйл ажиллагаанаас үүсэх үүргийн биелгэлтийг хангасан баталгааг "еренхий" баталгаа гэнэ.

E27./F26.

"гурвадагч этгээд" гэж барааг импортлох, экспортлох, хадгалах болон барааны хөдөлгөөнтэй холбоотой асуудлаар аль нэг этгээдийн төлөө буюу түүний нэрийн өмнөөс гаалийн байгууллагатай шууд харьцах этгээдийг хэлнэ.

ГУРВАДГУААР БҮЛЭГ

БҮРДҮҮЛЭЛТ БОЛОН ГААЛИЙН БУСАД ЖУРМУУД

Эрх бүхий гаалийн газар

3.1 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь барааг гаальд шалгуулах буюу бүрдүүлэлт хийгдэх, зориулалт бүхий гаалийн газруудыг байгуулаха. Тэдгэр газрын байршил, ажиллах цаг болон эрхийн хэмжээг

тодорхойлоход анхаарах хүчин зүйлүүдэд худалдааны нохцэл байдлыг оруулж үзнэ.

3.2 Стандарт

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр эсхүл гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл, гаалийн байгууллага нь өөрийн нохцэл боломжооны хурзэнд, гаалийн газрын ажиллах цагасаа гадуур, гаалийн газраас өөр газарт гаалийн горим, практик ажиллагааны зорилгоор заагдсан үйл ажиллагааг явуулна. Гаалийн байгууллагаас хураан авах хураамжийн хэмжээ үзүүлсэн үйлчилгээний барагцаалсан өртийн хэмжэээр хязгаарлагдана.

3.3 Стандарт

Гаалийн газрууд нь ердийн хилийн нэг гарц дээр байгаа тохиолдолд холбогдох гаалийн байгууллагатууд тэдгээрийн ажиллах цаг болон эрхийн хэмжээг үялдуулна.

3.4 Шилжилтийн стандарт

Хилийн ердийн гарц дээр байгаа холбогдох гаалийн байгууллагууд аль болох боломжийн хэмжээнд хамтарсан хяналтыг тавина.

3.5 Шилжилтийн стандарт

Хорын гаалийн байгууллага нь шинэ гаалийн газар байгуулах эсхүл хилийн ердийн гарц дээр байгаа гаалийн газрыг өөрчлөх бол аль болох боломжийн хэмжээнд хөрш гаалийн байгууллагатай хамтран ажиллаж нэгдсэн хяналт тавих боломжийг хангах үүднээс холимог бүрэлдхүүнтэй гаалийн нэг газар байгуулна.

Мэдүүлэгч

(а) Мэдүүлэх эрх бүхий этгээд

3.6 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид мэдүүлэгч эрх бүхий этгээдийн нохцелуудийг заасан байна.

3.7 Стандарт

Барааг захиран зарцуулах эрх бүхий этгээд нь мэдүүлэгч байх эрхтэй.

(б) Мэдүүлэгчийн үүрэг

3.8 Стандарт

Мэдүүлэгч нь барааны мэдүүлэгдэд байгаа барааны мэдээллийн үүнэн зөвийг хангах, мен гаалийн болон бусад татварыг төлөх үүргийг гаалийн өмнө хүлээнэ.

(в) Мэдүүлэгчийн эрх

3.9 Стандарт

Гаалийн байгууллагаас гаргасан нохцелийн дагуу барааг мэдүүлэхээс өмнө мэдүүлэгч нь

(а) барааг шалгах; болон

(б) дээж авах эрхтэй байна.

3.10 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь гаалийн хяналтын дор авсан дээжид тусгай барааны мэдүүлэг шаардахгүй бөгөөд дээж нь холбогдох ачилтын барааны мэдүүлэгт хамаарна.

Барааны мэдүүлэг

(а) Барааны мэдүүлгийн хэлбэр болон агуулга

3.11 Стандарт

Барааны мэдүүлгийн агуулгыг гаалийн байгууллага батална. Барааны мэдүүлгийн маягт

нь НҮБ-ын загвартай тохирч байна.

Гаалийн автоматжуулсан бүрдүүлэлтийн хувьд электрон сүлжээгээр мэдүүлэх барааны мэдүүлгийн хэлбэр нь Гаалийн Хамтын Ажиллагааны Зөвлөлийн мэдээллийн технологийн зөвлөмжид заасан электрон мэдээлэл дамжуулах олон улсын стандартон тохирсон байна.

3.12 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь барааны мэдүүлгэд шаардлагах мэдээллийг гаалийн хуулийт хэрэгжүүлэх, статистик мэдээ гаргах, гаалийн болон бусад татвар ногдуулахад шаардлагатай мэдээллүүдийг авах хэмжээнд хязгаарлана.

3.13 Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл мэдүүлэгчид барааны мэдүүлэгт шаардлагатай бүх мэдээлэл байхгүй тохиолдолд урьдчилсан эсхүл бүрэн бус мэдүүлэгээр гаалийн байгууллагад мэдүүлэхийг зөвшөөрөх ба энэхүү мэдүүлэгт гаалийн байгууллагаас чухал шаардлагатай гэж үзсэн гол мэдээллийг оруулсан байх бөгөөд мэдүүлэгч нь тодорхой заасан хугацаанд мэдүүлгийг бүрэн болгож егнэ.

3.14 Стандарт

Хэрэв Гаалийн байгууллага урьдчилсан эсхүл бүрэн бус мэдүүлгийг бүртгэж авсан бол уг бараанд ногдох тарифын хэмжээ нь үнэн зөв бүрэн мэдүүлэгчид мэдүүлсэн барааны тарифын хэмжээтэй ижил байна.

Холбогдох гаалийн болон бусад татварыг төлөхөд шаардлагах аливаа баталгааг гаргасан тохиолдолд барааг олгохыг хойшилуулахгүй.

3.15 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь барааны мэдүүлгийн эх хувь болон зөвхөн шаардлагатай хамгийн цөөн хувийг шаардана.

(б) Барааны мэдүүлэгт дагалдах бичиг баримтууд

3.16 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь барааны мэдүүлэгт хавсралт болгож гаалийн хяналт тавих үйл ажиллагаанд шаардлагатай, мөн гаалийн хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөхтэй холбоотой бүх шаардлагуудыг хангахад дагалдах бичиг баримтыг шаардана.

3.17 Стандарт

Гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл дагалдах бичиг баримтыг барааны мэдүүлэгт хавсралт боломжгүй бол бичиг баримтыг тодорхой заасан хугацаанд гаргаж өгөхийг зөвшөөрөн.

3.18 Шилжилтийн стандарт

Гаалийн байгууллага нь дагалдах бичиг баримтыг электрон сүлжээгээр явуулахыг зөвшөөрөн.

3.19 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь барааны мэдүүлгийн хянахад чухал шаардлагатай бичиг баримтыг баримтаас бусад даголдах бичиг баримтыг орчуулсан байхыг шаардахгүй.

Барааны мэдүүлгийг хүлээн авах, бүртгэх, шалгах

3.20 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь барааны мэдүүлгийг аливаа томилогдсон гаалийн газарт хүлээн авахыг зөвшөөрөн.

3.21 Шилжилтийн стандарт

Гаалийн байгууллага нь барааны мэдүүлгийг электрон сүлжээгээр хүлээн авахыг зөвшөөрн.

3.22 Стандарт

Барааны мэдүүлгийг гаалийн газраас тогтоосон цагийн хуваарыг багтаан хүлээн авна.

3.23 Стандарт

Хэрэв үндэслэний хууль тогтоомжид барааны мэдүүлгийг хүлээн авах хугацааг заасан бол энэхүү хугацааг мэдүүлэгч барааны мэдүүлгийг беглох, мөн шаардлагатай дагалдах бичиг баримтыг бурдүүлэхдэх хангалттай байхаар заасан байна.

3.24 Стандарт

Мэдүүлэгчийн хүснэгтээр болон гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл гаалийн байгууллага барааны мэдүүлгийг хүлээн авахад заасан хугацааг сунгана.

3.25 Стандарт

Үндэслэний хууль тогтоомжид барааг ирэхээс эмне барааны мэдүүлгийг хүлээн авах, бүртгэх, шалгах тухай заалтыг оруулсан байна.

3.26 Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага барааны мэдүүлгийг бүртгэх боломжгүй бол гаалийн байгууллага нь шалтгааныг мэдүүлэгчид тодорхой гаргаж егнэ.

3.27 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь мэдүүлэгт веерчлелт хийх тухай хүснэгтийг хүлээн авах үед барааны мэдүүлгийг болон барааг шалгаж эхэлэгүй бол уг барааны мэдүүлэгт веерчлелт хийхийг мэдүүлэгчид зөвшөөрөн.

3.28 Шилжилтийн стандарт

Гаалийн байгууллага хэрэв барааны мэдүүлгийг шалгаж эхэлсний дараа хүснэгт гаргасан, мэдүүлэгчийн егсэн шалтгааныг гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл мэдүүлэгчид барааны мэдүүлгээ веерчлэхийг зөвшөөрөн.

3.29 Шилжилтийн стандарт

Мэдүүлэгч нь барааг олгохос ёмне гаалийн байгууллагад хүснэгтээ гаргасан, мөн гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл барааны мэдүүлгээ буцаан авч, гаалийн өөр журам сонгохыг зөвшөөрөн.

3.30 Стандарт

Барааны мэдүүлгийг бүртгэх үед эсхүл бүртгэлийн дараа нэн даруй барааны мэдүүлгийг шалгана.

3.31 Стандарт

Барааны мэдүүлгийг шалгах зорилгоор гаалийн байгууллага нь зөвхөн гаалийн хууль тогтоомжийн хөржжилтийг хангахад чухал шаардлагатай гэж үзсэн тийм арга хэмжээг авна.

Эрх бүхий этгээдэд хамаарах тусгай журам

3.32 Шилжилтийн стандарт

Гаалийн шаардлагын зохиц ёсоор биелүүлж ирсэн, өврийн худалдааны үйл ажиллагааг сайн зохион байгуулсан зэрэг гаалийн байгууллагаас гаргасан шалгурнуудыг хангасан эрх бүхий этгээдийн хувьд гаалийн байгууллага нь:

- барааг таних аль болох бага мэдрээлэд үндэслэн барааг олгох бөгөөд барааны мэдуулгийг дараа нь бүрэн бурдүүлэхгүй зөвшөөрөх;

- барааны бурдүүлэлтийг мэдуулгчийн байранд эсхүл гаалийн зөвшөөрөлтэй газарт хийхийг зөвшөөрөх; болон үүнээс гадна, дараах бусад тусгай журмыг боломжтой хэмжээгээр мөрдөх;

- нэг этгээд барааг заасан хугацаанд хэд хэдэн удаа экспортлох буюу импортлох бол экспорт буюу импортын бүх бараанд барааны нэгдсэн мэдуулгээг бичихийг зөвшөөрөх;

- эрх бүхий этгээд гаалийн болон бусад татварыг өөрөө тооцохын тулд өврийн худалдааны бүртгэлийг ашиглаж, шаардлагатай бол гаалийн байгууллагаас тавих бусад шаардлагыг хангах;

- барааны мэдуулгийг эрх бүхий этгээдийн бүртгэлд орсноор хүлээн авч дараа нь нэмэлт мэдуулгээр холбогдох мэдээллийг бүрэн гүйцэж авах.

Барааг шалгах

(а) Барааг шалгахад шаардагдсан хугацаа

3.33 Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага мэдуулсан барааг шалгах шийдвэр гаргавал энхуу шалгалтыг барааны мэдуулгээр бүртгэгдсэнийн хойш аль болох бодино хугацаанд хийнэ.

3.34 Стандарт

Шалгалтын хугацааг товлоходоо амьд амьттан, түргэн муудах бараа болон бусад яялтай бурдүүлэлт хийх шаардлагатай бараанд давуу эрх олонгоно.

3.35 Шилжилтийн стандарт

Хэрэв барааг бусад эрх бүхий байгууллага шалгах шаардлагатай бол гаалийн байгууллага тэдээр шалгалтыг харилцан уялдуулах, хэрэв боломжтой бол тэдээр шалгалтыг хамт хийх арга хэмжээг авна.

(б) Барааг шалгахад мэдуулгчийг байлцуулах

3.36 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь мэдуулгчээс гаргасан барааг шалгахад байлцах эсхүл төвлөлөгчөө байлцуулах хүсэлтийг хүлээн авна. Онцгой нөхцөл байдалаас бусад тохиолдолд тэдээр хүсэлтийг хүлээн зөвшөөрнө.

3.37 Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл бараанд хийх шалгалтыг хөнгөвчлөх шаардлагатай аливаа туслалцааг авах зорилгоор мэдуулгчийг байлцуулах эсхүл төвлөлөгчөө оролцуулахыг шаардаж болно.

(с) Гаалийн байгууллага дээж авах

3.38 Стандарт

Гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл мэдуулсан баарын тариф эсхүл үнийн тодорхойлох болон үндэсний хууль тогтоомжийн бусад заалтуудын хөржилтийг хангах зорилгоор дээж авч болно. Дээжийг аль болох бага хэмжээгээр авна.

Алдаа

3.39 Стандарт

Хэрэв алдаа нь санамсаргүй хийгдсэн, зерхил гаргасан зорилготой болох нь тогтоогдсон бол гаалийн байгууллага их хэмжээний шийтгэл ногдуулахгүй. Хэрэв тэдгээр алдааг дахин гаргуулахгүй байх үүднээс арга хэмжээ авах шаардлагатай гэж үзвэл шийтгэл ногдуулахдаа энхуу зорилгод тохирсон хэмжээнээс илүүгүй байна.

Барааг олгох

3.40 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь мэдуулсан барааг шалгасны дараа эсхүл шалгах шаардлагагүй гэж үзсэн бол дараахаа нөхцлүүд бүрдсэн тохиолдолд барааг олгоно. Үүнд:

- ямар нэг зөрчил ипрээгүй,
- импортын эсхүл экспортын лиценз болон бусад шаардлагатай бичиг баримтыг бүрэн бүрдүүлсэн,
- горимтой холбоотой холбогдох бүх зөвшөөрлийг авсан, болон
- гаалийн болон бусад бүх татвар төлгөдсөн эсхүл татвар төлөх талаар ямар нэгэн арга хэмжэг авсан.

3.41 Стандарт

Хэрэв мэдуулгээ нь барааны гол мэдээлүүд бүхий худалдааны эсхүл албан ёсны бичиг баримтыг өгсөн бөгөөд тэдгээрийг гаалийн байгууллага хүлээн зөвшөөрсэн, мөн аливаа хамаарах гаалийн болон бусад татварыг баргадуулах баталгаа гаргасан нь барааг олгосны дараа гаалийн бурдүүлэлтийг нөхцж бүрэн хийхэд хангалттай гэж үзвэл гаалийн байгууллага барааг олгоно.

3.42 Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага дээжинд лабораторийн шинжилгээ хийх, тодорхой заасан техникийн бичиг баримт буюу мэргэжилтний зөвлөлгөө шаардлагатай гэж шийдвэр гаргасан бол тэдээр шинжилгээний хариу гарахаас ёмно, шаардлагатай баталгаа гаргасан болон тэдгээр бараа нь хориглосон эсхүл хязгаарласан бараанд хамаарахгүй бол гаалийн байгууллага барааг олгох болно.

3.43 Стандарт

Зөрчил илэрсэн тохиолдолд гаалийн байгууллага нь захиргааны болон хуулийн дагуу арга хэмжээг авахыг хүлээхгүйзэр уг барааг хураах шаардлагагүй эсхүл дараагийн шатанд эд мөрийн баримт болохгүй бөгөөд мэдуулгч гаалийн болон бусад татвар төлсөн, мөн нэмэлт гаалийн болон

бусад татвар, торгууль төлөх баталгаа гаргасан бол барааг олгоно.

Барааг хүлээн авахаас татгалзах буюу барааг устгах

3.44 Стандарт

Барааг бүрмөсөн оруулахаар олгоогүй эсхүл гаалийн бусад горимоор орсон бөгөөд зөрчил илрээгүй бол холбогдох этгээд нь дараах нөхцлийддэг гаалийн болон бусад татварыг төлөхүй байх эсхүл нөхөн төлбөр авах эрхтэй байна. Үүнд:

- түүний хүснэгтээр гаалийн хянгалтын дор тэдгээр барааг улсын орлоготоо болгох буюу устгах эсхүл арилжааны үнэгүй болгохор гаалийн байгууллага шийдвэрлэгж болно. Үүнтэй холбогдон гарах бүх зардлыг холбогдох этгээд төлнө;
- тэдгээр бараа нь устгагдсан эсхүл давагдашгүй хүчин зүйлийн улмаас эсхүл ослоос болж нөхцөлбөшгүй зөвдэрсэн бөгөөд тэдгээр зөвдэр буюу алдагдлыг гаалийн байгууллага хүлээн зөвшөөрсөн;
- барааны шинж чанарын алдагдал, хэрэв тийм алдагдал нь гаалийн байгууллагын шаардлагараа зохих ёсоор тогтоогдсон бол.

Хэрэв зөвдээлийн дараах хаягдал болон үлдэгдэлийг бүрмөсөн оруулах эсхүл экспортлох бол тэдгээрийг тухайн улсад хаягдал барааг экспортлох эсхүл импортлоход ногдуулах гаалийн болон бусад татварт хамааруулна.

3.45 Шилжилтийн стандарт

Зөвхөөрсөн хугацаанд мэдүүлээгүй, зөрчил илрээгүй, боловч олгох боломжгүй тохиолдолд гаалийн байгууллага барааг худалдсан бол худалдсанас орсон орлогоос бүх татвар, хураамж, гарсан зардлыг хасч барааг хариуцах эрх бүхий этгээдэл олгох, эсхүл олгох боломжгүй бол тодорхой хугацаанд уг этгээдийн нэр дээр хадгална.

ДӨРӨВДҮГЭЭР БҮЛЭГ

ГААЛИЙН БОЛОН БУСАД ТАТВАР

А. ГААЛИЙН БОЛОН БУСАД ТАТВАРЫГ ТООЦОХ, ХУРААН АВАХ БОЛОН ТӨЛОХ

4.1 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн болон бусад татвар төлөх нөхцлийг тодорхойлсон байна.

4.2 Стандарт

Гаалийн болон бусад татвар тооцох хугацааг үндэсний хууль тогтоомжид заасан байна. Барааны мэдүүлгүй хүлээн авсны дараа эсхүл татвар төлөх үүрэгтэй бол аль болох богино хугацаанд татварыг тооцно.

4.3 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн болон бусад татварыг тооцох хүчин зүйлүүд болон тэдгээрийг тодорхойлох нөхцлийг заасан байна.

4.4 Стандарт

Гаалийн болон бусад татварын хувь хэмжэг албан ёсны хэвлэлд гаргана.

4.5 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн болон бусад татварын хувь хэмжээг тодорхойлох хугацааг заасан байна.

4.6 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн болон бусад татварыг төлөхөд хэрэглэх аргыг заасан байна.

4.7 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн болон бусад татвар төлөх этгээдийг заасан байна.

4.8 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид татварын төлбөрийг хийж тогтоосон өдөр болон төлбөр хийж газрыг тодорхойлсон байна.

4.9 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид тогтоосон өдрийг барааг олгосноо дараа зааж болох ба энэ өдөр нь барааг олгосноос хойшдоод тал нь 10 өдөр байна. Барааг олгоснон өдөр болон тогтоосон өдрийн хоорондох хугацаанд хүү тооцохгүй.

4.10 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид тогтоосон хугацаанд төлөөгүй татварыг барагдуулах талаар гаалийн байгууллагаас хуулийн дагуу авах арга хэмжээний хугацааг заасан байна.

4.11 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид тогтоосон хугацаанд төлөөгүй гаалийн болон бусад татварт ногдуулах хүүгийн хувь хэмжээ болон тэдгээрийн хүүг бодох нөхцлийг тодорхойлсон байна.

4.12 Стандарт

Гаалийн болон бусад татварыг төлсөн тохиолдолд татвар төлсний нотох веер төрлийн баримт байхгүй бол татвар төлсний нотох тасалбарыг татвар төлгөчид олгоно.

4.13 Шилжилтийн стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн болон бусад татвар тооцохгүй байх гаалийн болон бусад татварын хамгийн бага хэмжээ эсхүл үнийг заасан байна.

4.14 Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага барааны мэдүүлэгт эсхүл гаалийн болон бусад татвар тооцоход алдаа гаргасныг ирүүлсэн, уг алдаа нь хуулийн дагуу ногдуулах татварын хэмжээнээс доогуур, гаалийн болон бусад татварыг хураан авахад нөлөөлсөн эсхүл нөлөөлж болзшгүй бол гаалийн байгууллага тэрхүү алдаат засч дутуу төлгөдсөн татварыг хурааж авна. Гэвч хураан авсан татварын хэмжээ нь үндэсний хууль тогтоомжид заасан хамгийн бага хэмжээнээс доогуур бол гаалийн байгууллага тэрхүү татварыг хураах эсхүл дахин төлүүлэхгүй.

В. ГААЛИЙН БОЛОН БУСАД ТАТВАРЫН ТӨЛБӨРИЙГ ХОЙШЛУУЛАХ

4.15 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн болон бусад татварын төлбөрийг хойшилуулах тухай заасан бол тэдгээр татварыг хойшилуулах нөхцлийг заасан байна.

4.16 Стандарт

Төлбөрийг хойшилуулахдаа аль болох хүү тооцохгүй байна.

4.17 Стандарт

Гаалийн болон бусад татварын төлбөрийг хойшшуулах хугацаа нь доод тал нь 14 хоног байна.

**С. ГААЛИЙН БОЛОН БУСАД ТАТВАРЫГ
БУЦААН ОЛГОХ**

4.18 Стандарт

Гаалийн болон бусад татварыг буруу тооцсоноос татварыг илүү авсан тохиолдолд татварыг буцаан олгоно.

4.19 Стандарт

Барааг импортлох эсхүл экспортлох уед гэмтсэн эсхүл гэрээний нөхцөлтэй тохиорхуйн улмаас уг барааг илгээгчид эсхүл илгээгчийн томилсон этгээдэд буцаасан бөгөөд дараах нөхцлийг хангаж байвал татварыг буцаан олгоно.

Үнд:

- бараа нь импортлогч улсад ашигланаагүй, үйлдвэрлэгдээгүй эсхүл засвар хийгдээгүй, зохих хугацаанд буцаан экспортлогдсон,

- бараа нь экспортлогдож байгаа улсад ашигланаагүй, үйлдвэрлэгдээгүй эсхүл засвар хийгдээгүй, зохих хугацаанд буцаан импортлогдсон.

Барааг хэрэгжсэн байдал нь барааны гэмтлийг тогтооход эсхүл барааг буцаан импортлох эсхүл буцаан экспортлох бусад нөхцлийн нь татвар буцаан олгоход саад болохгүй.

Барааг буцаан импортлох эсхүл буцаан экспортлох боломжийг баруулж гаалийн хяналтын дор улсын орлогийн болгох буюу устахаа эсхүл арилжаны үнэгүй болгохыг гаалийн байгууллагын шийдвэрлэж болно. Улсын орлогод оруулах буюу устахад гарах зардлыг улсын төсвееэс гаргахгүй.

4.20 Шилжилтийн стандарт

Гаалийн болон бусад татвар төлөх горимоор анх мэдүүлсэн барааг гаалийн байгууллагаас өгсөн зөвшөөрлийн дагуу гаалийн өөр горимд шилжүүлэхэд шинэ горимд ногдох татвараас илүү гарсан татварыг буцаан олгоно.

4.21 Стандарт

Буцаан олгох нэхэмжлэлийн талаарх шийдвэрийг хугацаа хойшшуулахгүйгээр холбогдох этгээдэд бичгээр мэдэгдэх бөгөөд нэхэмжлэлийг баталгаажуулсан дараа аль болох болино хугацаанд илүү тооцсон хэмжээг буцаан олгоно.

4.22 Стандарт

Гаалийн байгууллагаас гаалийн болон бусад татварыг тооцдоо гаалийн байгууллагын хэсэгт алдаа гарган илүү тооцсон бол тэрхүү илүү тооцсон татварыг нэн тэргүүнд буцаан олгоно.

4.23 Стандарт

Татвар буцаан олгох нэхэмжлэлийг хүлээн авахгүй байх хугацааг тогтооходо нөхөн төлбөр авах тохиолдолд тус бүрт холбогдох нөхцөл байдлыг харгалзан хангалттайгаар тогтооно.

4.24 Стандарт

Хэрэв хамаарах хэмжээ нь үндэсний хууль тогтоомжид заасан хамгийн бага хэмжээнээс доогуур байгаа тохиолдолд татварыг буцаан олгохгүй.

**ТАВДУГААР БҮЛЭГ
БАТАЛГАА**

5.1 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид баталгаа шаардах нөхцлийн жагсаалтыг болон баталгаа гаргах хэлбэрийг заасан байна.

5.2 Стандарт

Гаалийн байгууллага баталгааны хэмжээг тодорхойлно.

5.3 Стандарт

Баталгаа гаргах этгээд нь гаалийн байгууллагаас хүлээн зөвшөөрсөн баталгааны аль ч хэлбэрийг сонгож болно.

5.4 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид зааснаар гаалийн байгууллагын ёмне хүлээн үүргийг бүрэн биелүүлсэн бол гаалийн байгууллага баталгаа шаардлагийн нутаг

5.5 Стандарт

Гаалийн байгууллагаас гаалийн горимын дагуу хүлээн үүргийг бүрэн хангуулах үүднээс баталгаа шаардах бол ерөнхий баталгаа гаргахыг хүлээн зөвшөөрхөө бөгөөд ялангуяа гаалийн нутаг дэвсгэрт өөр өөр гаалийн газарт барааг тогтол мэдүүлдэг мэдүүлэгчид уг баталгааг гаргахыг зөвшөөрнө.

5.6 Стандарт

Баталгаа шаардах тохиолдолд баталгааны хэмжээ нь аль болох бага байх бөгөөд төлбөл зохих гаалийн болон бусад татварын хэмжээнээс хэтрэхгүй байна.

5.7 Стандарт

Гаалийн байгууллагаас баталгаа шаардсан үүргийг бүрэн биелүүлсэн гэж үзвэл уг баталгааг нэн даруй буцаан олгоно.

**ЗУРГАДУГААР БҮЛЭГ
ГААЛИЙН ХЯНЛАТ**

6.1 Стандарт

Гаалийн нутаг дэвсгэрт орж байгаа эсхүл гаалийн нутаг дэвсгэрээс гарч байгаа бүх бараа, тээврийн хэрэгслийг гаалийн болон бусад татварын хамаарах эсэхийг харгалзахгүйгээр гаалийн хяналтанд хамруулна.

6.2 Стандарт

Гаалийн хяналтыг гаалийн хуулийн хэрэгжилтийг хангахад шаардлагатай хэмжээнд хязгаарлана.

6.3 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь гаалийн хяналтыг явуулахдаа эрсдлийг тооцох арлыг хэрэглэнэ.

6.4 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь эрсдлийг тооцох, дун шинжилгээг ашиглаж ямар этгээд, ямар барааг болон ямар тээврийн хэрэгслийг шалгалтад хамруулах, шалгалтыг ямар хэмжээнд хийхийг тодорхойлно.

6.5 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь эрсдлийн менежментийг дэмжих зорилгоор хуулийн хэрэгжилтийг тогтоох стратегийг авч хэрэгжүүлнэ.

6.6 Стандарт

Гаалийн хяналтын системд аудитад сууриссан хяналт багтана.

6.7 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь бусад гаалийн байгууллагатай хамтран ажиллах бөгөөд гаалийн хяналтыг сайжруулах зорилгоор захиргааны талаар харилцан туслах тухай хэлэлцэрийг байгуулахыг эрмэлзэн.

6.8 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь худалдааны байгууллагатай хамтран ажиллах бөгөөд гаалийн хяналтыг сайжруулах зорилгоор Харилцан Ойлголцоо Санамж Бингийг байгуулахыг эрмэлзэн.

6.9 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь гаалийн хяналтыг сайжруулах зорилгоор мэдээллийн технологи, электрон худалдааг аль болох боломжтой хэмжээнд ашиглана.

6.10 Стандарт

Худалдаа эрхлэгчдийн арилжааны үйл ажиллагааны тогтолцоо нь гаалийн үйл ажиллагаанд нөлөөлөхөөр бол гаалийн байгууллагаа өөрийн тавьсан шаардлагыг хангуулах үүднээс уг тогтолцоонд үзүүлэлт дүгнэлт өгнө.

ДОЛДУГААР БҮЛЭГ**МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙГ АШИГЛАХ****7.1 Стандарт**

Мэдээллийн технологи нь гаалийн байгууллага болон худалдаа эрхлэгчдийн хувьд зардал хэмнэсэн, үр дүнтэй бол гаалийн үйл ажиллагааг дэмжих зорилгоор мэдээллийн технологийг ашиглана. Гаалийн байгууллага нь мэдээллийн технологийг ашиглах нөхцлийг заасан байна.

7.2 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь компьютерийн программыг нэвтрүүлэхдээ холбогдох олон улсын стандартыг хэрэглэнэ.

7.3 Стандарт

Мэдээллийн технологийг нэвтрүүлэхдээ шууд харилцах бүх холбогдох талуудтай аль болох боломжийн хэмжээнд зөвлөлдөнө.

7.4 Стандарт

Шинээр гарсан эсхүл шинэчилсэн үндэсний хууль тогтоомжийн дараах нөхцлийг заана:

- цаасанд сууриссан бичиг баримтын шаардлагыг орлох электрон худалдааны арга,
- электрон болон цаасанд сууриссан баталгаажуулалтын арга,
- гаалийн байгууллага мэдээллийг өөрийн хэрэгцээнд ашиглах, боломжтой бол тэдгэр мэдээллийг бусад гаалийн байгууллагуудад болон хууль ёсоор хүлээн зөвшөөрдгөн талуудад электрон худалдааны аргаар дамжуулах эрх.

НАЙМДУГААР БҮЛЭГ**ГААЛИЙН БАЙГУУЛЛАГА БОЛОН ГУРАВДАГЧ ЭТГЭЭД ХООРОНДЫН ХАРИЛЦАА****8.1 Стандарт**

Холбогдох этгээд нь гаалийн байгууллагатай өөрөө шууд харилцах эсхүл өөрийн

нэрийн өмнөөс гуравдагч этгээдээр дамжуулан харилцах эсэхийг сонгож болно.

8.2 Стандарт

Бусад этгээдийн өмнөөс гаалийн байгууллагатай харилцах гуравдагч этгээдийн нөхцлийг үндэсний хууль тогтоомжид заасан байх бөгөөд гаалийн болон бусад татварыг барагдуулах болон явцын дунд гарах аливаа хариуцлагын талаар хүлээх үргийг заасан байна.

8.3 Стандарт

Холбогдох этгээд өөрөө гаалийн бурдүүлэлт хийх тохиолдолд гаалийн байгууллага нь гуравдагч этгээдээр дамжуулан гаалийн бурдүүлэлт хийхэд тавих шаардлагаас илүү хатуу шаардлага тавих, тааламжтай бус хандахгүй байна.

8.4 Стандарт

Гуравдагч этгээдээр итгэмжлэгдсэн этгээд нь түүнийт өөрийн нэрийн өмнөөс гаалийн бурдүүлэлт хийхээр итгэмжилсэн этгээдийн эдлэх эрхийг мөн адил эдэлнэ.

8.5 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь гуравдагч этгээдийг худалдааны талаарх өөрийн албан ёсны зөвлөлгөөнд оролцуулна.

8.6 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь гуравдагч этгээдтэй гаалийн бурдүүлэлт хийхгүй байх нөхцлийг заасан байна.

8.7 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь гаалийн бурдүүлэлт хийхгүй байх шийдвэрээ гуравдагч этгээдэд бичгэр өгнө.

ЕСДҮГЭЭР БҮЛЭГ**ГААЛИЙН БАЙГУУЛЛАГААС ГАРГАХ****МЭДЭЭЛЭЛ, ШИЙДВЭР БОЛОН ЖУРАМ****А. НИЙТЛЭГ ХЭРЭГЦЭЭНИЙ МЭДЭЭЛЭЛ****9.1 Стандарт**

Гаалийн хуультай холбоотой өрөнхий мэдээллийг сонирхсон этгээд авах боломжтой байх нөхцлийг гаалийн байгууллага бурдүүлсэн байна.

9.2 Стандарт

Гаалийн хуульд орсон нэмэлт өөрчлөлтийд болон захиргааны арга хэмжээ эсхүл шаардлагуудад хийсэн өөрчлөлтийн талаар нийтэд ил тод болгосон мэдээллийн нэмэлт өөрчлөлт хийх бөгөөд тэдгэр шинэчилсэн мэдээллийг хүчин төгөлдөр болох тоос өмнө урьдчилж гаргах хэрэв боломжгүй бол тэдгээрийг сонирхсон этгээд өөрийн үйл ажиллагаанд хэрэглэх боломжтой байх хугацаанд гаргана.

9.3 Стандарт

Гаалийн байгууллага мэдээллийн нөхцлийг сайжруулах зорилгоор мэдээллийн технологийг ашиглана.

В.ТУСГАЙ ШИНЖ БҮХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ**9.4 Стандарт**

Сонирхсон этгээдийн хүснэгтээр, гаалийн байгууллага нь гаалийн хуулийн дагуу тусгай зориулахад мэдэг аль болох хурдан хугацаанд, унэн зөв, боломжийн хэмжээнд гаргаж өгнө.

9.5 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь зөвхөн тусгайлсан хүссэн мэдээллээс гадна бусад сонирхсон этгээдийт холбогдолтой мэдээллийг гаргаж өгнө.

9.6 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь мэдээллээр хангахдаа үндэсний хууль тогтоомжоор ил тод болгохыг шаардсан буюу зөвшөөрсөнөөс бусад тохиолдолд гаалийн байгууллага эсхүл гуравдагч этгээдийт холбоотой хувийн эсхүл нууц бүхий мэдээллийг ил тод зарлахгүй.

9.7 Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага мэдээллийг үнэтэлбергүйгээр хангах боломжтүй бол төлбөр нь үзүүлсэн үйлчилгээний зохих зардлаар хязгаарлагдсан байна.

С. ШИЙДВЭР БОЛОН ЖУРАМ

9.8 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь холбогдох этгээдийн бичгээр гаргасан хүснэгтийн талаарх өөрийн шийдвэрийг үндэсний хууль тогтоомжид заасан хугацаанд багтаан бичгээр мэдэгдэнэ. Хэрэв татгалзсан шийдвэр гаргасан бол холбогдох этгээдийт татгалзсан шалтгааны болон давж заалдах эрхийт мэдэгдэнэ.

9.9 Стандарт

Гаалийн байгууллагад шаардлагатай гэм үзсэн бүх мэдээлэл байгаа бол сонирхсон этгээдийн хүснэгтээр гаалийн байгууллагаас заавал дагаж мөрдөх шийдвэрийг гаргана.

АРАВДУГААР БҮЛЭГ

ГААЛИЙН АСУУДЛААР ДАВЖ ЗААЛДАХ
А. ДАВЖ ЗААЛДАХ ЭРХ

10.1 Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжоор гаалийн асуудлаар давж заалдах эрхийг олгоно.

10.2 Стандарт

Гаалийн байгууллагын шийдвэр эсхүл эс үйлдэл нь ямар нэгэн этгээдэд шууд нөлөөлсөн бол тэрхүү этгээд нь давж заалдах эрхтой.

10.3 Стандарт

Гаалийн байгууллагын шийдвэр эсхүл эс үйлдэл нь шууд нөлөөлсөн этгээд гаалийн байгууллагад хүснэгт гаргасны дараа гаалийн байгууллага өөрийн гаргасан шийдвэр эсхүл эс үйлдэл шалтгааны үндэсний хууль тогтоомжид заасан хугацаанд гаргаж өгнө. Энэ нь давж заалдахад нөлөөлөх эсхүл нөлөөлөхгүй байж болно.

10.4 Стандарт

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТУУД

1. Хавсралт А – Бараа гаалийн нутаг давсгэргт орж ирэх

I бүлэг. Барааг гаальд мэдүүлэхээс өмнөх ажиллагаа

II бүлэг. Барааг түр хадгалах

2. Хавсралт В – Импорт

I бүлэг. Дотоодын хэрэглээнд зориулан бүрдүүлэлт хийх

II бүлэг. Барааг өөрчлөлт оруулалгүй буцаан оруулах

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн байгууллагад эхэлж давж заалдах эрхийг заасан байна.

10.5 Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллагад давж заалдсан нь хэрэгсэхгүй болсон тохиолдолд давж заалдагч этгээд дараагийн шатанд гаалийн байгууллагаас бусад хөндлөнгийн байгууллагад давж заалдах эрхтэй байна.

10.6 Стандарт

Давж заалдсан этгээд нь сүүлийн шатанд шүүхэд давж заалдах эрхтэй байна.

В. ДАВЖ ЗААЛДАХ ҮНДЭСЛЭЛ БОЛОН ХЭЛБЭР

10.7 Стандарт

Давж заалдах тухай гомдлыг бичгээр гаргах бөгөөд давж заалдах үндэслэлийг гаргасан байна.

10.8 Стандарт

Гаалийн байгууллагын шийдвэрийг давж заалдах хугацааг тогтоох ба энэ нь давж заалдагч этгээд шийдвэрийг эсэргүүцэх талаар судлах, давж заалдахад бэлтгэх хангантай хугацааг олгосон байна.

10.9 Стандарт

Гаалийн байгууллагад давж заалдах гомдол гаргасан үед зарчмын хувьд аливаа нотолгоог давж заалдах гомдлын хамт шаардлахгүй боловч тэдгээр нотолгоог гаргах боломжтой хугацааг олгоно.

С. ДАВЖ ЗААЛДСАН АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ

10.10 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь давж заалдсан гомдлын талаар шийдвэрээ гаргах бөгөөд шийдвэрээ давж заалдагч этгээдэд нэн даруй бичгээр мэдэгдэнэ.

10.11 Стандарт

Гаалийн байгууллага нь давж заалдсаныг хэрэгсэхгүй болгосон бол тийм үндэслэлийг давж заалдагч этгээд бичгээр мэдэгдэх бөгөөд тухайн шийдвэрийг захирагзаны эсхүл хөндлөнгийн байгууллагад цаашид давж заалдах эрх болон уг давж заалдах гомдлыг гаргах хугацааны талаар зөвлөне.

10.12 Стандарт

Хөндлөнгийн эсхүл шүүхийн байгууллагаас гаргасан давж заалдсан гомдлыг хүлээн зөвшөөрсэн шийдвэрийг гаалийн байгууллага давж заалдахгүй бол нэн даруй хэрэгжүүлнэ.

III бүлэг. Импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөвөлөх:

3. Хавсралт С – Экспорт

I бүлэг. Бурмесен гаргах

4. Хавсралт D – Гаалийн агуулах болон чөлөөт бүс

I бүлэг. Гаалийн агуулах

II бүлэг. Чөлөөт бүс

5. Хавсралт Е – Дамжин онгорх
I бүлэг. Гаалийн хилээр дамжин өнгөрөх
II бүлэг. Шилжүүлэн ачих
III бүлэг. Барааг эргийн дагуу тээвэрлэх
6. Хавсралт F – Бараанд боловсруулт хийх
I бүлэг. Дотоод боловсруулах
II бүлэг. Гадаадад боловсруулах
III бүлэг. Татвар буцаан олгох
IV бүлэг. Барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан боловсруулах
7. Хавсралт G – Түр хугацаагаар оруулах
I бүлэг. Түр хугацаагаар оруулах
8. Хавсралт H – Зорчил
I бүлэг. Гаалийн зорчил
9. Хавсралт J – Тусгай горимууд
I бүлэг. Зорчил
II бүлэг. Шуудан
III бүлэг. Арилжаагы зориулалтын тээврийн хэрэгслэл
10. Хавсралт K – Гарал үүслийн дүрэм
I бүлэг. Гарал үүслийн дүрэм
II бүлэг. Гарал үүслийг баримтаар нотлох
III бүлэг. Гарал үүслийн нотлох баримтыг шалгах

**ТУСГАЙ ХАВСРАЛТА
ГААЛИЙН НУТАГ ДЭВСГЭРТ БАРАА
ОРЖ ИРЭХ**

1 дүгээр бүлэг

**БАРААГ ГААЛЬД МЭДҮҮЛЭХЭЭС
ӨМНИХ АЖИЛЛАГАА**

Хүчин төгөлдор болсон:

Тодорхойлолт

Энэхүү булгийн зорилгоор:

E1./F1.

“ачааны мэдүүлэг” гэдэгт гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулсан, гаргасан ачаанд холбогдох гаальд шаардлагах мэдээлэл бүхий арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгслийг ирэх буюу явахаас өмнө эсхүл ирэх, явах үед өгөх мэдээллий;

E2./F3.

“Тээвэрлэгч” гэдэгт барааг тээвэрлэж байгаа буюу тээврийн хэрэгслийн үйл ажиллагааг хариуцаж байгаа этгээдийг;

E3./F2.

“Барааг гаальд мэдүүлэхээс өмних ажиллагаа” гэдэгт барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт орж ирсэн цагаас уг барааг гаалийн бүрдүүлэлтийн горим сонгох хурталх холбогдох этгээд болон гаалийн явуулж байгаа бүх ажиллагаат тус тус ойлгоно.

Зарчим

1. Стандарт

Барааг гаальд мэдүүлэхээс өмнөх ажиллагааг энэ бүлгийн эзлэлт болон тохиомжтой бол Ерөнхий хавсралтын заалтаар зохицуулна.

2. Практик зөвлөмж

Барааг гаальд мэдүүлэхээс өмнөх гаалийн ажиллагааг барааны гарал үүслийн улс буюу барааны ирсэн орноос үл хамааран бараанд адил тэшгээлзэн.

Барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулах
(а) Барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулж болох газрууд

3. Стандарт

Барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулж болох газрыг үндэсний хувь тогтоомжир тодорхойлно. Зөвхөн хяналтын зорилгоор шаардлагатай гэм үзүүг тохиолдолд барааг шууд холбогдох гаалийн газар буюу гаалийн бусад газарт хургадээ явах замыг гааль тогтооно. Эдгэр газар болон замыг тогтоохдоо худалдаанд тодорхой хэрэгцэг хангах ёстой хүчин зүйлийн анхааралдаа авна.

Энэ стандартыг тухайн гаалийн нутаг дэвсгэрт байгаа далайн боомт, нисэх онгоцны буудал, гаалийн нутаг дэвсгэрээр дамжин гараждаа зогсохгүй усан онгоцны тавцан буюу буухгүй гарах агаарын хөлгийн бүхээгт байгаа бараанд хэрэглэхгүй.

(б) Тээвэрлэгчийн үүрэг

4. Стандарт

Тээвэрлэгч нь бүх барааг ачланы мэдүүлэгт тусгасан буюу ёер зөвшөөрөгдсөн байдлаар гаальд мэдэгдэх явлагдгүй хангахад гаалийн өмнө хариуцлага хүлээн.

5. Стандарт

Барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулнаар тээвэрлэгчид барааг шаардлагатай тохиолдолд тогтоосон замаар явуулан, холбогдох гаалийн газар, эсхүл гаалийн тогтоосон бусад газарт хугацаа алдалгүйгээр хүргэж үүрэг ногдоно. Ингэх явцад бараагаа шинж чанар, түүний савалт, баглаа боодол болон түүнд тавьсан лац, ломбонд өөрчлөлт оруулахгүй.

Энэ стандартыг гаалийн нутаг дэвсгэрт байгаа далайн боомт, нисэх онгоцны буудал, гаалийн нутаг дэвсгэрээр дамжин гараждаа зогсохгүй усан онгоцны тавцан буюу буухгүй гарах агаарын хөлгийн бүхээгт байгаа бараанд хэрэглэхгүй.

6. Стандарт

Барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулсан газраас холбогдох гаалийн газар, бусад тогтоосон газарт зөнн тээвэрлэх ажиллагааг нь осол аваар буюу давагдашгүй хүчин зүйлийн улмаас тасалдсан бол тээвэрлэгч барааг зөвшөөрөгдсөнгүй эргэлтэд орохоос үрьдчилан сэргийлэхэд шаардлагатай арга хэмжээг авах ёстой бөгөөд гаалийн болон эрх бүхий бусад байгууллагад осол аваарын шинж чанар буюу аяллыг тасалдаад хүргэсэн бусад нехцел байдлын талаар мэдэгдэнэ.

Бараагаальд шалгуулах

(а) Бичиг баримт

7. Практик зөвлөмж

Барааг шалгах ёстой газлийн газар нь барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт нэвтрүүлсэн газарт байрлаагүй бол тагцхүү хяналтын зорилгоор

шаардлагатай гэж гааль үзвэл тэр газрын гаальд бичиг баримтыг үзүүлэх шаардлагатай.

8. Стандарт

Барааг гаальд шалгуулах үүднээс бичиг баримт шаардлагатай гааль бараа, тээврийн хэрэгслийг ялгаж танихад шаардлагдах мэдээллийн илүү мэдээллийг уг бичиг баримтад байжыг шаардахгүй.

9. Практик зөвлөмж

Гааль мэдээллийн шаардлагыг тээвэрлэгчийн жирийн бичиг баримтад байгаа мэдээлээр хэлэгэрлэх, эдгэр шаардлага нь олон улсын тээврийн холбогдох хэлэлцэрээр тогтоосон шаардлагад үндэслэн.

10. Практик зөвлөмж

Барааг шалгуулахад зөвхөн ачааны мэдүүлгийг шаардлагдах бичиг баримт гэж гааль хүлээн авна.

11. Практик зөвлөмж

Барааг шалгуулахад шаардлагатай бичиг баримтыг хүлээн авч байгаа гаалийн газар мөн барааны мэдүүлгийг хүлээн авах эрхтэй байна.

12. Практик зөвлөмж

Гаальд шалгуулж байгаа бичиг баримт нь тухайн зорилгоор тогтоогоогтой, эсхүл барааг оруулсан улсын бус хэлээр байвал эдгэр бичиг баримтад байгаа зүйлсийг заавал орчуулахыг шаардах ёсгүй.

(b) Ажлын бус цагаар ирэх

13. Стандарт

Ажлын бус цагаар гаалийн газарт ирсэн бараа гаалийн нутаг дэвсгэрт зөвшөөрөгдөөгүй эрглэлтэд орохос сэргийлэх зорилгоор гааль тээвэрлэгчид анхааруулга явне.

14. Практик зөвлөмж

Тээвэрлэгчийн хусалтээр болон гаалийн шаардлагатай гэж үзэх шалтгаанаар гаалийн тогтоосон ажлын бус цагт барааг гаальд мэдүүлэхээс өмнө үл ажиллагааг явуулахыг гааль боломжийн хирээр зөвшөөрнө.

Буулгах

(a) Буулгах газар

15. Стандарт

Буулгах зөвшөөрөл бүхий газрыг үндэсний хууль тогтоомжир тогтоноо.

16. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр болон гаалийн шаардлагатай гэж үзэх шалтгаанаар буулгах зөвшөөрөл бүхий газраас веर газарт барааг буулгахыг гааль зөвшөөрч болно.

(b) Буулгах ажлыг эхлэх

17. Стандарт

Буулгах газар тээврийн хэрэгсэл ирснээс хойш аль болох түргэн хугацаанд буулгаж эхлэхийг зөвшөөрнө.

18. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр болон гааль шаардлагатай гэж үзэх шалтгаанаар гаалийн тогтоосон ажлын бус цагт буулгах ажлыг ургэлжлүүлэхийг боломжийн хирээр зөвшөөрнө.

Төлбөр

19. Стандарт

Дараах үйл ажиллагаатай холбогдон гарах аливаа зардал нь үзүүлсэн үйлчилгээний ойролцоогоор тооцсон өртөнөөс хэтрэхгүй байна:

- барааг гаальд мэдүүлэхээс өмнө гаалийн ажиллагааг гаалийн тогтоосон ажлын бус цагт хийх;
- буулгах зөвшөөрөл бүхий газраас веर газарт барааг буулгах; эсхүл
- гаалийн байгууллагын тогтоосон ажлын цагаас гадуур барааг буулгах.

2 дугаар бүлэг

БАРААГ ТҮР ХАДГАЛАХ

Тодорхойлолт

Энэхүү буulgийн зорилгоор:

E1./F1.

“ачааны мэдүүлэг” гэдэгт гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулсан, гаргасан ачаанд холбогдох гаальд шаардлагдах мэдээлэл бүхий арилжаны зорилалттай тээврийн хэрэгслийг ирэх буюу явахаас өмнө эсхүл ирэх, явах үед егех мэдээллийг;

E2./F2.

“барааг түр хадгалах” гэдэгт барааг мэдүүлэхээс өмнө гаалийн зөвшөөрөл бүхий агуулах, хаалттай эсхүл хаалтгүй улс зайд гаалийн хяналтын дор барааг хадгалахыг тус тус ойлгоно.

Зарчим

1. Стандарт

Барааг түр хадгалах ажиллагааг энэ буulgийн заалт болон тохиромжтой бол Ерөнхий хавсралтын заалтаар зохицуулна.

2. Стандарт

Худалдааны хэрэгцээг хангахад шаардлагатай гэж үзээн үед түр агуулах байгуулахыг гааль зөвшөөрнө.

3. Практик зөвлөмж

Барааны чанар, гарал үүслийн улс болон барааны ирсэн орноосул хамааран бүх барааг түр хадгалахыг зөвшөөрнө. Гэхдээ аюултай, бусад бараанд муугаар нөлөөлэх эсхүл тусгай тохиргоо шаардах барааг тэдгээрийг хүлээн авах эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон, тусгайлан тоноглосон түр агуулахад оруулна.

Бичиг баримт

4. Стандарт

Барааг түр агуулахад байрлуулахад зөвхөн барааг гаальд шалгуулахад барааг тодорхойлоо ашигласан бичиг баримтыг л шаардана.

5. Практик зөвлөмж

Ачалын мэдүүлэг, худалдааны веर бичиг баримтад дурдсан бүх барааг түр агуулахад оруулсан тохиолдолд зөвхөн ачааны мэдүүлэг буюу худалдааны веर бичиг баримтыг барааг түр агуулахад байрлуулахад шаардлагдах бичиг баримт болгон гааль хүлээн авна.

Түр агуулахыг удирдах

6. Стандарт

Түр агуулахын барилга, хийц болон удирдлага, агуулахад барааг хадгалах дэг журам.

барааны жагсаалт, нягтлан бодох бүртгэл болон гаалийн хяналтын шаардлагыг гааль тодорхойлно.

Зөвшөөрөгдсөн ажиллагаа

7. Стандарт

Гааль шаардлагатай гэж үзсэн шалтгаанаар түр агуулахад байгаа барааг өөрчлөлгүй хадгалахад шаардлагатай хэвийн ажиллагаанд оруулж болно.

8. Практик зөвлөмж

Гааль шаардлагатай гэж үзсэн шалтгаанаар түр агуулахад байгаа барааг түр агуулахаас гарган цаашид тээвэрлэхэд хялбар болгоход шаардлагатай хэвийн ажиллагаанд оруулж болно.

Түр хадгалах хугацаа

9. Стандарт

Үндэслний хууль тогтоомжоор түр хадгалах хугацааг тодорхойлохдоо тухайн хугацаа нь барааг гаалийн өөр горимд оруулахад шаардгахаа үйл ажиллагааг дуусгахаа боломжийг импортлогчид олгоход хангалттай байна.

10. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр болон гааль шаардлагатай гэж үзсэн шалтгаанаар анхлан тогтоосон хугацааг гааль сунгана.

Муудсан, гэмтсэн бараа

11. Практик зөвлөмж

Осол аваар, давагдашгүй хүчин зүйлийн улмаас түр агуулахаас гарахаас эмнэ муудсан, эздэрсэн, гэмтсэн бараа муудсан, эздэрсэн, гэмтсэн нь гааль зохих ёссоор тогтоож байвал барааг муудсан, эздэрсэн, гэмтсэн байдлаар импортлосоны адил бүрдүүлэлт хийхийг зөвшөөрнө.

Түр агуулахаас гаргах

12. Стандарт

Барааг шилжүүлэх эрх бүхий этгээд нь түр агуулахаас гаргах тохиолдол бүрийн нөхцөл, үйл ажиллагаанд нийцүүлж гаргах эрхтэй байна.

13. Стандарт

Зөвшөөрөгдсөн хугацаанд түр агуулахаас бараагаа гаргаагүй тохиолдолд мөрдөх журмыг үндэслний хууль тогтоомжир тогтооно.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ В

1 дүгээр бүлэг

ДОТООДЫН ХЭРЭГЛЭЭНД ЗОРИУЛЖ БҮРДҮҮЛЭЛТ ХИХ

Тодорхойлолт

Энэхүү бүлгийн зорилгоор:

E1./F2.

"Дотоодын хэрэглээнд зориулж бүрдүүлэлт хийх" гэдэгт гаалийн бүрдүүлэлтийн холбогдох үйл ажиллагааг дуусгаж, импортын гаалийн болон бусад татварыг төлсний үндэснэй дээр барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт чөлөөт эргэлтэд оруулах гаалийн горимыг.

E2./F1.

"Чөлөөт эргэлтэд байгаа бараа" гэдэгт гаалийн зүгээс ямар нэг хязгаарлалтгүйгээр хэрэглэж болох барааг.

Зарчим

1. Стандарт

Дотоодын хэрэглээнд зориулж бүрдүүлэлт хийхийн энэ бүлгийн заалт болон тохиомжийт бол Ерөнхий хавсралтын заалтаар зохицуулна.

Бичиг баримт

2. Практик зөвлөмж

Дотоодын хэрэглээнд зориулж бүрдүүлэлт хийх барааг холбогдох шаардлагатай мэдээллийг заасан нөхцлэлтэйгээр барааны стандарт мэдүүлгэс өөр байдлаар мэдүүлж болох талаар үндэслний хууль тогтоомжид заана.

2 дугаар бүлэг

БАРААНД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАЛГҮЙГЭЭР

БУЦААН ИМПОРТЛОХ

Тодорхойлолт

Энэхүү бүлгийн зорилгоор:

E1./F3.

"Дотоодын хэрэглээнд зориулж бүрдүүлэлт хийх" гэдэгт гаалийн бүрдүүлэлтийн холбогдох үйл ажиллагааг дуусгаж, импортын гаалийн болон бусад татварыг төлсний үндэснэй дээр барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт чөлөөт эргэлтэд оруулах гаалийн горимыг.

E2./F5.

"Орлуулах бүтээгдэхүүн" гэдэгт дотоодод боловсруулах горимын зөвшөөрөл авч барааг үйлдвэрлэх, боловсруулах, эсхүл засварласны үр дүнд үүссэн бүтээгдэхүүнийг;

E3./F2.

"Буцаан импортлох мэдэгдэлтэйгээр экспортлосон бараа" гэдэгт импортлогч нь барааг буцаан импортлохоо мэддэгдэж өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох явдлыг хөнгөвчлөх үүднээс ялгаж таних арга хамжээг авч болох барааг.

E4./F1.

"Чөлөөт эргэлтэд байгаа бараа" гэдэгт гаалийн зүгээс ямар нэг хязгаарлалтгүйгээр хэрэглэж болох барааг.

E5./F4.

"Өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох горим" гэдэгт хилийн чандад үйлдвэрлэл, боловсруулалт, засвар болон бусад өөрчлөлт ороогүй, экспортлохтой холбогдон импортын гаалийн болон бусад татвар болон бусад төлбөрийг нөхөн буцаан төлсэн, нөхөн барагдуулсан, эсхүл болзонтойгоор чөлөөлсөнтэй холбогдон ногдуулсан аливаа төлбөрийг төлсэн нөхцөлд экспортлосон барааг дотоодын хэрэглээнд зориулж бүрдүүлэлт хийх горимоор импортын гаалийн болон бусад татваргүйгээр буцаан импортлох гаалийн горимыг тус тус хэлнэ. Өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох бараа нь чөлөөт эргэлтэд байгаа бараа буюу орлуулах бүтээгдэхүүн байж болно.

Зарчим

1. Стандарт

Өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох горимыг энэ бүлгийн заалт болон

тохиомжтой бол Ерөнхий хавсралтын заалтаар зохицуулна.

Хэрэглэх хүрээ

2. Стандарт

Экспортлосон барааны зарим хэсгийг буцаан импортлож байсан ч өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлохыг зөвшөөрнө.

3. Стандарт

Тийнхүү шаардлагатай нехцэл байдалд барааг экспортлосон этгээдээс өөр этгээд уг барааг буцаан импортлоход өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлохыг зөвшөөрнө.

4. Стандарт

Бараа нь хилийн чандад байх хугацаанд ашиглажсан, гэмтсэн буюу муудсан гэсэн үндэслэлээр өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлуулахаас татгалзаж болохгүй. Гэхдээ тэдгээрийн үнэ нь экспортлосон үеийнхээсээ ийм ажиллагаанд орсон гэдгээр номждаг ёсгүй.

6. Стандарт

Өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох горимыг нь хилийн чандаас шууд буцаан импортлох бараанд төдийгүй гаалийн бусад горимд байгаа бараанд мөн хэрэглэж болно.

7. Стандарт

Барааг буцааж импортлох нехцлэвээ зaaагаагүй гэсэн үндэслэлээр өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлуулахаас татгалзаж болохгүй.

Өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох хугацаа

8. Стандарт

Өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлохыг зөвшөөрөх хугацааны хязгаарлалт тогтоох тохиолдолд ийм хязгаарлалт нь тохиолдол тус бүрийн нехцэл байдлыг харгалзан хүрээндэхүйц байна.

Эрх бүхий гаалийн газрууд

9. Стандарт

Буцаан импортлох горимыг хөнгөвчлөх тохиолдолд гааль зөвхөн өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох барааг экспортлосон гаалийн газарт мэдүүлэхийг шаардана.

Мэдүүлсэн бараа

10. Стандарт

Өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох байгаа боодол, чингэлгээ, тавиур болон арилжааны зориулалттай олон улсын бараа тээвэрлэлтэд ашиглах буй тээврийн хэрэгслийг экспортлох үед чөлөөт эргэлтэд байсан гэдэг нь гаальд мэдэгдэж байгаа бол тэдгээрийг гаальд бичээр мэдүүлэхийг шаардахгүй.

Буцаан импортлох мэдэгдэлтэйгээр экспортлосон бараа

11. Стандарт

Мэдүүлэгчийн хүснэгтээр барааг буцаан импортлох мэдэгдэлтэйгээр экспортлохыг гааль зөвшөөрч, өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан импортлох явлыг хөнгөвчлөх үүднээс шаардагдах арга хэмжээг авна.

12. Стандарт

Буцаан импортлох мэдэгдэлтэйгээр экспортлосон барааг таньж ялгахтай холбогдсон шаардлагыг гааль тодорхойлно. Үүнд барааны шинж чанар болон ашиг сонирхлыг анхааряа үзэ.

13. Практик зөвлөмж

Буцаан импортлох мэдэгдэлтэйгээр экспортлосон барааг холбогдох экспортлын болон бусад татвараас болзултойгоор чөлөөлнө.

14. Стандарт

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр буцаан импортлох мэдэгдэлтэйгээр экспортлож байгаа барааг холбогдох нехцэл, шаардлагад нийцэж байвал түүнийг бүрмөсөн экспортлох горимд шилжүүлж болно.

15. Практик зөвлөмж

Буцаан импортлох мэдэгдэлтэйгээр экспортлосон барааг өөрчлөлт оруулахгүйгээр хэд хэдэн удаа буцаан импортлох тохиолдолд мэдүүлэгчийн хүснэгтээр гааль буцаан импортлох мэдэгдэлтэйгээр экспортлосон анхны экспортлын мэдүүлгийг тогтоосун хугацааны дотор барааг дахин буцаан импортлох, экспортлоход ашиглаж болно.

З дугаар булэг

ИМПОРТЫН ГААЛИЙН БОЛОН БУСАД

ТАТВАРААС ЧӨЛӨӨЛӨХ

Тодорхойлолт

Энэхүү булгийн зорилгоор:

E1./F2.

"Дотоодын хэрэглээнд зориулж бүрдүүлэлт хийх" гэдэгт гаалийн бүрдүүлэлтийн холбогдох үйл ажиллагааг дуусгаж, импортын гаалийн болон бусад татварыг төлсний үндсэн дээр барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт чөлөөт эргэлтэд оруулах гаалийн горимыг.

"Импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөх" гэдэгт барааг тодорхой нехцэлд тусгайлсан зорилгоор импортлосон тохиолдолд тэдгээрийн тарифын хэвийн ангилал буюу хэвийн төвлөрөөс үл хамааран импортын гаалийн болон бусад татваргүйгээр дотоодын хэрэглээнд зориулж бүрдүүлэлт хийх горимоор оруулахыг тус тус ойлгоно.

Зарчим

1. Стандарт

Дотоодын хэрэглээнд зориулж бүрдүүлэлт хийх горимоор оруулах барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлхөөд энэхүү булгийн заалт, тохиомжтой бол Ерөнхий хавсралтын заалтаар зохицуулна.

Хэрэглэх хүрээ**2. Стандарт**

Үндэсний хууль тогтоомжоор импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөх тохиолдлын жагсаалтыг гаргана.

3. Стандарт

Импортын гаалийн болон бусад татвараас хилүүн чандаас шууд орж ирж байгаа бараа тедийгүй гаалийн бусад горимд байгаа барааг мөн чөлөөлж болно.

4. Практик зөвлөмж

Олон улсын баримт бичгээр өврөөр тогтоогоогүй бол баараны гаралт үүслийн улсын баруунтгаралтад оршиноос үл хамаарсан барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлж болно.

5. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжоор импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөхед урьдчилан зөвшөөрөл авах шаардлагатай тохиолдол болон ийм зөвшөөрөл олгох эрх бүхий байгууллагыг жагсаана. Ийм тохиолдол боломжийн хирээр цөөн байнга.

6. Практик зөвлөмж

Хэлэлцэн тохирогч талууд олон улсын баримт бичигт дурдсан барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас холбогдох нөхцөлтэйгээр чөлөөлөх асуудлыг авч үзэж, эдгээр олон улсын баримт бичигт нөгдэн орох боломжийг нарийвчлан судална.

7. Практик зөвлөмж

Үндэсний хууль тогтоомжид заасан бусад шаардлагатай нийцэж байгаа тохиолдолд дараахь барааг импортын гаалийн болон бусад татвар, здийн засгийн хориг, хягааралтаас чөлөөлж:

(a) эрх бүхий байгууллагаар зөвшөөрөгдсөн байгууллага, лабораториид ирж байгаа хүний гаралтай эмнэлгийн бодис, цусны бүлэг, эд сэйж тогтоох урвалжууд;

(b) гаалийн байгууллагас очуухэн бага үнэтэй гэж тооцогдсон, тэдээрэйг төлөөлсөн аливаа бааранаа захиалыг авахаа зорилгоор оруулсан арилжааны ертөгүй дээж;

(c) тухайн улсад оршин суухаар нүүх зорилгоор аливаа этгээд буюу түүний гар булийн бусад гишүүдийн хувийн болон мэргэжлийн хэрэгжээний зориулалтаар ашиглахаар тухайн улсад өөрийн хамт буюу тусдаа авчирсан үйлдвэрний, арилжааны эсхүл хөдөөгээ аж ахуйн хэрэгслэг, тоног төхөөрөмжжээс бусад салгаж болох зүйлс;

(d) импортлогч улсад голлон амьдарч байгаад нас барсан хүний өв замгамжисан эд зүйлс, чингэхдээ энэхүү эд зүйлс нь нас барсан хүний хувийн хэрэгжээний эд зүйлс байж востой;

(e) жижигэн худалдаалах үүний үндсэн дээр үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоосон нийт үзэж хэтрэхгүй архи, согтуурзуулах үндаа болон тамхиши терлийн бааранаас бусад хувийн бэлзэг;

(f) эзэрлийн бууны зөвшөөрөгдсөн байгууллагад тухайн байгууллага эсхүл түүний хяналтын дор ядуу хүмүүст үнэ төлбергүйгээр

тараах зориулалтаар бэлэг болгон илгээсэн хүнсний бүтээгдэхүүн, эмийн зүйлс, хувцас, хөнжил зарэг бараа;

(g) гаалиас шаардсан дагалдах бичиг баримтыг шалгуулсны үндсэн дээр импортлогч улсад оршин сүрч хүмүүст олгох шатнал;

(h) эрх бүхий байгууллагаар зөвшөөрөгдсөн байгууллагудын импортлосон цэргийн булашгийн босгох, хамгаалах буюу чимэглэх зориулалттай материал, авс, чандрын сав, оршуулгын чимэглэлийн зүйлс;

(i) үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоосон бичиг баримт, маяят, хэвлэмэл зүйлс, тайлан мэдээ болон арилжааны ертөгүй бусад зүйл;

(j) шүтлэгийн зориулалттай шашны эд зүйлс, болон

(k) шинжилгээнд шаардагдах хэмжээнээс хэтрэхгүй тохиолдолд шинжилгээний зориулалтаар оруулсан бүтээгдэхүүн, чингэхдээ шинжилгээний явцад ашигласан буюу түүнээс үлдсэн бүтээгдэхүүний гаалийн хяналтын дор буцаан экспортлох буюу арилжааны ертөгүй болгон шилжүүлнэ.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ С**1 дүгээр бүлэг****БҮРМӨСӨН ЭКСПОРТЛОХ ГОРИМ****Тодорхойлолт**

Энэхүү бүлгийн зорилгоор:

E1./F1.

“Бүрмөсөн экспортлох горим” гэж чөлөөтэй эргэлтэд байгаад гаалийн нутаг дэвсгэрээс гарч, түүний гадна байнга үлдэх бааранд хамаарах гаалийн горимыг хэлнэ.

Зарчим**1. Стандарт**

Бүрмөсөн экспортлох горимыг энэ бүлгийн заалт болон тохиромжтой бол Ерөнхий хавсралтын заалтаар зохицуулна.

Бичиг баримтын бүрдүүлэлт**2. Практик зөвлөмж**

Бүрмөсөн экспортлох бааралтай холбогдох шаардлагатай мэдээллийг заасан нөхцөлтэйгээр баарана стандарт мэдүүлгээс өөр байдлаар мэдүүлж болох талаар үндэсний хууль тогтоомжид заана.

Хүрэх газраа очсоныг нотлох баримт**3. Стандарт**

Гаалийн байгууллага бараа гадавад хүрэх газраа очсон эсэхийг нотлох баримтыг шаардах эсгүй.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ С**1 дүгээр бүлэг****ГААЛИЙН АГУУЛАХ****Тодорхойлолт**

Энэхүү бүлгийн зорилгоор:

E1./F1.

“Гаалийн агуулахын горим” гэж импортын бэрэг импортигэлийн болон бусад татвартгүйгээр гаалийн хяналтын дор зориулалтын газар (гаалийн агуулахад) хадгалах гаалийн горимыг хэлнэ.

Зарчим**1. Стандарт**

Гаалийн агуулахын горимыг энэ бүлгийн заалт болон тохиромжтой Ерөнхий хавсралтын заалтаар зохицуулна.

Гаалийн агуулахын ангилал**2. Стандарт**

Тухайн бараг захиран зарцуулах эрх бүхий аливаа этгээдэд нээлттэй гаалийн агуулах (гаалийн нээлттэй агуулах)-ыг үндэсний хууль тогтоомжоор зохицуулна.

3. Стандарт

Худалдааны тусгай хэрэгцээг хангахад шаардлагатай гэж үзэх тохиолдолд гаалийн агуулах (гаалийн хаалттай агуулах)-ыг тодорхой этгээд ганцаараа ашиглах талаар үндэсний хууль тогтоомжоор зохицуулна.

Агуулах байгуулах, удирдах болон хянгalt тавих**4. Стандарт**

Гаалийн агуулах байгуулах, тохиромжтой байх, удирдахад тавих шаардлага, мен гаалийн хяналтын арга хэмжээг гаалийн байгууллага тогтооно; Гаалийн агуулахад бараг хадгалах болон нягтлан бодох бүртгэлийг гааль батална.

Бараа оруулах**5. Практик зөвлөмж**

Импортын гаалийн болон бусад татвартай, эсхүл дор дурдсанас бусад шалтгаанаар хориг буюу хязгаар тогтоосон импортын бүх төрлийн бараг, түүний тоо хэмжээ, гарал үүслийн улс, илгээсэн буюу хүлээн авах улсыг үл харгалзан гаалийн нээлттэй агуулахад хадгалахыг зөвшөөрөн:

- нийгмийн ёс зүй буюу хэв журам, нийгмийн аюулгүй байдал, нийгмийн эрүүл ахуй буюу эрүүл мэнд, мал эмнэлэг, эсхүл ургамал хорио цээрийн асуудлаар; эсхүл
- патент, худалдааны тэмдэгт болон зохиогчийн эрхийг хамгаалах.

Аюултайд тооцогдох, бусад бараванд нелөөлж болзошгүй, эсхүл тусгай тоноглог шаардах бараг зөвхөн тэдгээрт тусгайлан зориулсан гаалийн агуулахад оруулна.

6. Стандарт

Гаалийн байгууллага гаалийн хаалттай агуулахад оруулах бараваны нэр төрлийг тогтоож өгнө.

7. Практик зөвлөмж

Экспортлоход импортын гаалийн болон бусад татварыг нь буцаан олгох бараг тийм татварыг нэн даруй буцаан олгох тохиолдолд, холбогдох бараг цаашид экспортлох нэхцэөрөө гаалийн агуулахад оруулахыг зөвшөөрнө.

8. Практик зөвлөмж

Түр оруулах горимд байгаа бараг цаашид экспортлох, эсхүл зөвшөөрөгдсөн бусад байдлын захиран зарцуулах тохиолдоор, уг горимын дагуу хүлээх үүргийг хойшлуулж буюу дуусгавар болгож гаалийн агуулахад оруулахыг зөвшөөрнө.

9. Практик зөвлөмж

Экспортлохор төлөвлөж байгаа бөгөөд дотоодын гаалийн болон бусад татвар ногдуулах буюу ногдуулж барагдуулсан бараг дотоодын тийм гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлгөх боломж олгох зорилгоор, тухайн барагаа цаашид экспортлох нэхцэөрөө гаалийн агуулахад оруулахыг зөвшөөрнө.

Зөвшөөрөгдсөн үйл ажиллагаа**10. Стандарт**

Агуулахад байгаа бараг захиран зарцуулах эрх бүхий аливаа этгээд гаалийн байгууллагаас хүлээн зөвшөөрсөн шалтгаанаар дараахь үйл ажиллагааг явуулж болно:

- a. бараванд узлэг шалглалт хийх;
- b. шаардлагатай бол гаалийн болон бусад татвар төлж, загвар авах;
- c. бараваны чанарыг хадгалахад шаардлагатай үйл ажиллагааг явуулах; болон
- d. бараваны баглаа боодол, зах зээлд борлогдох чанарыг сайдруулахад, эсхүл задгай бараг хэсэглэх, баглаа боодлыг бүлэглэх, ангилах, зэрэглэл тогтоох, дахин савлах зэрэгэр бараг ачилж балтгээд шаардлагатай веер бусад ердийн арчилгааны үйл ажиллагааг явуулах.

Хадгалах хугацаа**11. Стандарт**

Гаалийн байгууллага худалдааны эрэлт хэрэгцээг харгалзан бараг гаалийн агуулахад хадгалахыг зөвшөөрсөн цаад хугацааг тогтоох бөгөөд амархан гэмтэхгүй бараваны хувьд уг хугацаа нь нэг жилээ доошгүй байна.

Эзэмшиж эрхийг шилжүүлэх**12. Стандарт**

Агуулахад хадгалаадсан бараг эзэмшиж эрхийг шилжүүлэхийг зөвшөөрнө.

Бараа чанараа алдах**13. Стандарт**

Гаалийн агуулахын горимд байхдаа осол буюу даваагдаж гүүчин зүйлийн улмаас чанараа алдсан, эсхүл гэмтэж муудсан бараг тийнхүү чанараа алдсан буюу гэмтэж муудсаныг гаалийн байгууллага хүлээн зөвшөөрхөөр зохих ёсоор тогтоогдсон бол чанараа алдсан буюу гэмтэж муудсан байдлаар импортлогдсонд тооцож, дотоодод хэрэглэхээр мэдүүлэхийг зөвшөөрнө.

Бараг агуулахаас гаргах**14. Стандарт**

Тухайн бараг захиран зарцуулах эрх бүхий аливаа этгээд уг бараг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн гаалийн нэг агуулахаас нөгөөд, эсхүл гаалийн веер горимд оруулахаар гаргахыг зөвшөөрнө. Ингээдээ тухайн тохиолдолд бүрт хамаарах нэхцэлийг хангасан байна.

15. Стандарт

Бараг гаалийн агуулахаас тогтоосон хугацаанд гаргаагүй тохиолдолд дагаж мөрдөх журмыг үндэсний хууль тогтоомжид заана.

Гаалийн агуулахыг хаах

16. Стандарт

Гаалийн агуулахыг хаах тохиолдолд, холбогдох этгээдээд өөрийн барааг гаалийн өөр агуулахад шилжүүлэх, эсхүл гаалийн өөр горимд оруулах хангайтай хугацаа олгоно. Ингэхдээ тухайн тохиолдол бүрт хамаарах нехцел, журмыг хангасан байна.

2 дугаар бүлэг

ЧӨЛӨӨТ БҮС

Тодорхойлолт

Энэхүү Булгийн зорилгоор:

E1./F1

"Чөлөөт бүс" гэж Хэлэлцэн тохирогч Талын нутаг дэвсгэрийн нэг хэсэг бөгөөд түүнд оруулсан аливаа барааг импортын гаалийн болон бусад татварын хувьд ерөнхийдөө гаалийн нутаг дэвсгэрийн гадна байгаад тооцно.

Зарчим

1. Стандарт

Чөлөөт бүсэд хамаарах гаалийн журмыг энэ Булгийн заалтаар, болон холбогдолтой гэж үзвэл, Ерөнхий Хавсралтын заалтаар зохицуулна.

Байгуулах болон хяналт тавих

2. Стандарт

Чөлөөт бүс байгуулах, уг бүсэд оруулах барааны нэр төрөл, түүнд оруулсан бараатай холбогдуулан явуулж болох үйл ажиллагаанд тавих шаардлагыг үндэслний хууль тогтоомжид заана.

3. Стандарт

Чөлөөт бүсийг зохих ёсоор ажиллуулах боломж, байгууламж, загварт хамаарах зохих шаардлагатай зэрэг гаалийн хяналтын арга хэмжээг гаалийн байгууллагыг тогтооно.

4. Стандарт

Гаалийн байгууллага чөлөөт бүсэд хадгалгаж дуй барааг хэдийд ч шалгальт хийх эрхтэй.

Бараа оруулах

5. Стандарт

Зөвхөн гадаадаас шууд импортолсон бараа тедийгүй бас Хэлэлцэн тохирогч холбогдох Талын гаалийн нутаг дэвсгэрт байсан барааг чөлөөт бүсэд оруулахыг зөвшөөрнө.

6. Практик зөвлөмж

Гадаадаас авчирсан барааг чөлөөт бүсэд оруулахыг зөвхөн дор дурдсанаас бусад шалтгаанаар хориг, эсхүл хязгаар тогтоосон гэсэн үндэслэлээр зөвшөөрөхгүй байж болохгүй:

- нийгмийн ёс зүй буюу хэв журам, нийгмийн аюулгүй байдал, нийгмийн эрүүл ахуй, эрүүл мэнд, мал эмнэлэг, ургамал хорио цээр; эсхүл
- патент, худалдааны тэмдэгт, зохиогчийн эрхийг хамгаалах.

Аюултай тооцогдох, бусад бараанд нөхөнжэй болгошгүй, эсхүл тусгай тоноглол шаардах барааг зөвхөн тэдгээрт тусгайлан зориулсан чөлөөт бүсэд оруулна.

7. Стандарт

Аливаа нэг чөлөөт бүсэд оруулахыг зөвшөөрсөн бөгөөд экспортлоход импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлгэх, эсхүл түүний нь буцаан олгох барааг холбогдох чөлөөт бүсэд оруулсан даруй уг татвараас чөлөөлхөө буюу түүний буцаан олгоно.

8. Стандарт

Чөлөөт бүсэд оруулахыг зөвшөөрсөн бөгөөд экспортлоход дотоодын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөх, эсхүл түүний нь буцаан олгох барааг холбогдох чөлөөт бүсэд оруулсан дараа уг татвараас чөлөөлөх буюу түүний буцаан олгоно.

9. Практик зөвлөмж

Хэрэв тухайн барааг дагалдах бичиг баримтад тодорхой мэдээлэл тусгагдсан бол, гадаадаас шууд чөлөөт бүсэд оруулах барааны хувьд гаалийн байгууллага, барааны мэдүүлэг шаардхагүй.

Баталгаа

10. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага барааг чөлөөт бүсэд оруулахад баталгаа шаардхагүй.

Зөвшөөрөгдсөн үйл ажиллагаа

11. Стандарт

Чөлөөт бүсэд оруулсан барааны чанарыг хадгалахад шаардлагатай, мен түүний баглаа боодол, зах зээлд борлогдох чанарыг сайжруулах, эсхүл задгай барааг хэсэглэх, баглаа боодлыг бүлэглэх, ангилах, зэрэглэл тогтоох, дахин савлах зэрээр барааг ачилтад бэлтгэх ердийн арчилганд шаардлагатай үйл ажиллагаа явуулахыг зөвшөөрнө.

12. Стандарт

Хэрэв чөлөөт бүсэд боловсруулалт хийх, эсхүл үйлдвэрлэл явуулахыг эрх бүхий байгууллага зөвшөөрсөн бол ерөнхийдөө зөвшөөрсөн болон/эсхүл тухайн чөлөөт бүсэд хамаарах аль нэг дүрэм журамд нарийвчилан заасан, эсхүл дээрх үйл ажиллагаа явуулдаг үйлдвэрний газарт зөвшөөрч болох боловсруулалтын буюу үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааг холбогдох байгууллага зааж өгнө.

Чөлөөт бүсэд ашиглласан бараа

13. Стандарт

Чөлөөт бүсийн дотор ашиглах барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөх тохиолдлууд болон ямар шаардлагатай хангасан байх талаараа үндэслний хууль тогтоомжид заана.

Байх хугацаа

14. Стандарт

Зөвхөн онцгийн тохиолдолд, чөлөөт бүсэд бараа байх хугацаанд хязгаарлалт гавинаа.

Омчлөх эрхийг шилжүүлэх

15. Стандарт

Чөлөөт бүсэд оруулсан барааг емчлөх эрхийг шилжүүлэхийг зөвшөөрнө.

Барааг гаргах**16. Стандарт**

Чөлөөт бүсэд оруулсан, эсхүл тэнд үйлдвэрлэсэн бараг бүхэльд нь, эсхүл хэсэгчлэн өөр чөлөөт бүсэд оруулах, эсхүл гаалийн өөр горимд шилжүүлж, тухайн тохиолдолд бүрт хамаарах нөхцөл журмын дагуу зөвшөөрнө.

17. Стандарт

Барааг чөлөөт бүсээс гаргахад зөвхөн шаардлагдах мэдүүлэг нь уг баразаа байгаа гаалийн тухайн горимд ердийн үед шаардлагдах баразын мэдүүлэг байна.

18. Практик зөвлөмж :

Хэрэв чөлөөт бүсэд гадаадад шууд илгээх баразын хувьд гаалийн байгууллагад ямар нэгэн бичиг баримт гаргаж үзүүлэх тохиолдолд, холбогдох гаалийн байгууллага тухайн бараг дагалдах бичиг баримтад тусгагдсанаас илүү мэдээлэл шаардхагүй.

Гаалийн болон бусад татварыг тодорхойлох**19. Стандарт**

Чөлөөт бүсээс дотоодын хэрэглээнд зориулан гаргах баразын үзүүлэлт, түүнчлэн тухайн тохиолдолд уг баразанд хамаарах импортын гаалийн болон бусад татварын дотоодын гаалийн болон бусад татварын хэмжээг тодорхойлох зорилгоор аль өврийг авч үзэх вэ гэдгийг үндэсний хууль тогтоомжид заана.

20. Стандарт

Чөлөөт бүсэд боловсруулсан, эсхүл үйлдвэрлэсний дараа дотоодод хэрэглэхээр оруулсан баразанд тухайн тохиолдолд хамаарах импортын гаалийн болон бусад татварын дотоодын гаалийн болон бусад татварын хэмжээг тодорхойлоход хэрэглэх дүрэм журмыг үндэсний хууль тогтоомжид заана.

Чөлөөт бүсийг хаах**21. Стандарт**

Чөлөөт бүсийг хаах тохиолдолд холбогдох этгээдэд өөрийн бараг өөр чөлөөт бүсэд шилжүүлэх, эсхүл гаалийн өөр горимд оруулах хангальтай хугацаа олгоно. Ингэхдээ тухайн тохиолдол бүрт хамаарах нөхцөл журмыг хангасан байна.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ Е**1 дүгээр бүлэг****ГААЛИЙН ДАМЖИН ӨНГӨРӨХ****Тодорхойлолт**

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F4

“**Эрх бүхий хүлээн авагч**” гэж бараг хүлээн авах газрын албанц үзүүлэлтгүйгээр шууд өөрийнхэе агуулахад хүлээн авахыг гаалийн байгууллагаас зөвшөөрсөн этгээдийг хэлнэ;

E2./F5

“**Эрх бүхий илгээгч**” гэж бараг илгээх газрын албанц үзүүлэлтгүйгээр шууд өөрийнхэе агуулахаас илгээхийг гаалийн байгууллагаас зөвшөөрсөн этгээдийг хэлнэ;

E3./F1

“хяналтын алба” гэж нэг буюу хэд хэдэн “эрх бүхий илгээгч”, “эрх бүхий хүлээн авагч”-ийг хариуцсан бөгөөд үүнтэй холбогдуулж, гаалиар дамжин өнгөрөх бүх ажиллагааг тусгай хянах үүрэг гүйцэтгэдэг гаалийн албыг хэлнэ;

E4./F7

“**гаалийн дамжин өнгөрөх горим**” гэж бараг гаалийн нэг байгууллагаас нөгөөд гаалийн хяналтын дор тээвэрлэх гаалийн горимыг хэлнэ;

E5./F6

“**гаалийн дамжин өнгөрөх ажиллага**” гэж бараг илгээх албанаас хүлээн авах газрын албага хүртэл гаалийн хяналтанд тээвэрлэхийг хэлнэ;

E6./F2

“**илгээх алба**” гэж гаалийн дамжин өнгөрөх ажиллагааг эхэлж буй гаалийн байгууллагыг хэлнэ;

E7./F3

“**хүлээн авах алба**” гэж гаалийн дамжин өнгөрөх ажиллагааг дуусгавар болж буй гаалийн байгууллагыг хэлнэ;

E8./F8

“**тээврийн хэрэгсэл**” гэж дараах зүйлийг хэлнэ:

- a. нэг куб метр буюу түүнээс дээш дотоод эзэлхүүнтэй чингэлэг, түүний дотор задалж, угсрдаг биетүүд; хуурай замын тээврийн хэрэгсэл түүний дотор чиргүүл, хагас чиргүүл;

b. темер замын тээврийн хэрэгсэл буюу вагон;

- c. завь, сал болон бусад усан онгоц; болон

d. нисэх онгоц.

Зарчим**1. Стандарт**

Гаалийн дамжин өнгөрөх горимыг энэ Бүлгийн заалт, болон холбогдолтой гэж үзвэл, Ерөнхий Хавсралтын холбогдох заалтаар зохицуулна.

Үйлчлэх хүрээ**2. Стандарт**

Гаалийн байгууллага бараг гаалийн дамжин өнгөрөх горимын дагуу өөрийн нутаг дэвсгэрт дараах чиглэлээр тээвэрлэхийг зөвшөөрнө:

a. хилийн орох боомтоос хилийн гарахаа боомт хүртэл;

b. хилийн орох боомтоос гүний гаалийн байгууллага хүртэл;

c. гүний гаалийн байгууллагаас хилийн гарахаа боомт хүртэл; болон

d. гүний гаалийн нэг байгууллагаас гүний гаалийн нөгөө байгууллага хүртэл.

3. Стандарт

Гаалийн байгууллагаас тавьсан нөхцөл хангагдсан, болон шаардлагатай баталгаа гаргасан тохиолдолд гаалийн дамжин өнгөрөх горимоор тээвэрлэж буй баразанд гаалийн болон бусад татвар төлхүүгүй.

4. Стандарт

Гаалийн дамжин өнгөрөх горимын дагуу үүрэг хүлээн, ялангуяа гаалийн байгууллагаас

тавьсан нөхцөлийн дагуу барааг хүлээн авах газрын албанад хөндөлгүй хүргэх хариуцлага хүлээх этгээдийг үндэсний хууль тогтоомжоор тодорхойлоно.

5. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага гаалиас тавьсан тодорхой нөхцөл хангагдсан гэж үзвэл эрх бүхий илгээгч болон эрх бүхий хүлээн авагчаар холбогдох этгээдийг батална.

Илгээх газарт хийх бүрдүүлэлт

(а) Гаалийн дамжин ёнгорех барааны мэдүүлэг

6. Стандарт

Шаардлагатай мэдээллийг тодорхой тусгасан арилжааны буюу тээврийн аливаа бичиг баримтыг гаалийн дамжин ёнгорех барааны мэдүүлгийн барааг тодорхойлох хэсгийн улсад хүлээн зөвшөөрч, ийнхүү хүлээн зөвшөөрсөн тухай уг бичиг баримтад тэмдэглэнэ.

7. Практик зөвлөмж

Гаалийн бүх шаардлагыг хангасан холбогдох барааны хувьд арилжааны буюу тээврийн аливаа бичиг баримтыг гаалийн дамжин ёнгорех барааны мэдүүлгийн адиллаар хүлээн зөвшөөрн. Ийнхүү хүлээн зөвшөөрсөн тухай холбогдох бичиг баримтад тэмдэглэнэ.

(б) Барааг битүүмжлэх болон онцлон таних

8. Стандарт

Илгээх газрын гаалийн байгууллага тухайн барааг хүлээн авах газрын онцлон таних, зөвшөөрлгүй хөндсөн эсэхийг илрүүлэх талаар шаардлагатай бүх арга хэмжээг авна.

9. Практик зөвлөмж

Олон улсын бусад конвенцийн дагуу гаалийн байгууллага барааг гаалийн битүүмжлэлтэй тээвэрлэх зорилгоор тээврийн хэрэгсэлд зөвшөөрөл олгох шаардлага ерөнхийдөө тавихгүй.

10. Стандарт

Барааг тээврийн хэрэгслийг тээвэрлэх бөгөөд гаалийн битүүмжлэл шаардлагатай бол гаалийн ломбыг тээврийн хэрэгсэл дээр тавих ба тухайн тээврийн хэрэгслийг дараах байдлаар тоноглосон байна:

а. гаалийн ломбыг хялбархан, найдвартай

тавих боломжтой байх;

б. нудэнд харгадах ул мөр үлдээлгүй,

эсхүл гаалийн ломбыг эвдэлгүйгээр тухайн тээврийн хэрэгслийн битүүмжилсан хэсэгт бараа хийх, тэндээс гаргах боломжтой байх;

с. бараа нууж болох нууц зайд завсаргүй

байх; болон

д. бараа хийж болох бүх зайд завсрыг гаалийн

байгууллага шалгах боломжтой байх.

Тээврийн хэрэгсэл гаалийн дамжин ёнгорех горимын зорилгод нийцсэн найдвартай эсэхийг гаалийн байгууллага тодорхойлно.

11. Практик зөвлөмж

Дагалдах бичиг баримтаар барааг гарцаагүй онцлон таних боломжтой бол тухайн барааг

еренхийд нь гаалийн ломбогүй буюу бэхэлгээ утасгүй тээвэрлэвэл зохино. Гэхдээ дараахь тохиолдолд гаалийн ломбо буюу бэхэлгээ утас хэрэглэнэ:

- илгээх газрын гаалийн байгууллага эрдлийн менежментийн хүрээнд шаардлагатай гэж үзсэн;

- гаалийн дамжин ёнгорех ажиллагааг бүхэлд нь хөнгөвчлөх бол, эсхүл

- олон улсын хэлэлцээрт тийнхүү заасан бол.

12. Стандарт

Хэрэв барааг зарчмын хувьд гаалийн битүүмжлэлтэй тээвэрлэх ёстой боловч тээврийн хэрэгсэлд ломбыг найдвартай тавих боломжгүй бол бараг онцлон таних, зөвшөөрлгүй хөндсөнгүй хялбархан илрүүлэх ажлыг дараах замаар хийн:

- бараанд бүрэн шалгант хийх, шалгалтын дунг дамжин ёнгорех бичиг баримтад тэмдэглэх;

- гаалийн ломбо буюу бэхэлгээ утсыг боодол бурд хэрэглэх;
- дамжин ёнгорех бичиг баримтад хавсаргах загвар, зураг тесел, схем, фото зураг, эсхүл тэдээртэй ижилтэх хэрэгслийг ашиглан барааг тодорхой дурслэх;

- маршрут, цагийн хязгаарыг хатуу тогтоох;
- гаалийн харгалзагч томилох.

Гэвч тээврийн хэрэгслийг битүүмжлэлтгүй явуулах шийдвэр нь зөвхөн гаалийн байгууллагын эрх мэдлийн асуудал болно.

13. Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага гаалийн дамжин ёнгорехдээ цагийн хязгаар тогтоодог бол тэр нь дамжин ёнгорех ажиллагаанд хүрэлцэхүйц хянгалттай урт хугацаатай байна.

14. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр, болон гаалийн байгууллагаас хүлээн зөвшөөрсөнээр, гаалийн байгууллага анх тогтоосон аливаа хугацааг сунгана.

15. Стандарт

Зөвхөн гаалийн байгууллага зайлшгүй шаардлагатай гэж үзвэл дараах арга хэмжээг авна:

- (a) барааг тогтоосон маршрутаар явуулахыг шаардах; эсхүл

- (b) барааг гаалийн харгалзагчтай тээвэрлэхийг шаардах.

Гаалийн битүүмжлэл

16. Стандарт

Гаалийн дамжин ёнгорех горимыг мердхөдхэд хэрэглэх гаалийн ломбо болон бэхэлгээ утас нь энэ Бүлгийн Зүүлтэд заасан наад захын шаардлагад нийцсэн байна.

17. Практик зөвлөмж

Гадаадын гаалийн байгууллагын тавьсан гаалийн битүүмжлэл болон онцлон таних тэмдгийг дор дурдсанас бусад тохиолдолд гаалийн дамжин ёнгорех ажиллагааны зорилгоор хүлээн зөвшөөрн.

- тэдгээрийг хангалттай биш гэж үзсэн;
- тэдгэр нь найдвартай биш байх; эсхүл
- гаалийн байгууллага холбогдох барааг гэнэт шалгах болсон.

Хэрэв гадаадын гаалийн ломбо болон бэхэлгээ утсыг аливаа ног гаалийн нутаг дэвсгэрт хүлээн зөвшөөрсөн бол тэдгэр нь тухайн нутаг дэвсгэрт үндэсний ломбо болон бэхэлгээ утасны адилгаар хууль тогтоомжийн хамгаалалтад байна.

18. Практик зөвлөмж

Хэрэв холбогдох гаалийн газар гаалийн ломбо болон бэхэлгээ утсыг шалгасан, эсхүл барааг шалгасан бол энэ тухай дамжин енгөрөх бичиг баримтад тэмдэглэнэ.

19. Аяллын замд мөрдөх ажиллагаа

19. Стандарт

Хүлээн авах газрын албанад хийгдсэн өөрчлөлтийг холбогдох гаалийн байгууллага урьдчилан баталгаажуулах шаардлагатай гэж зааснаас бусад тохиолдолд урьдчилсан мэдэгдлэгүйгээр хүлээн зөвшөөрнө.

20. Стандарт

Гаалийн аливаа ломбо буюу бэхэлгээ утас гэмтээгүй, эсхүл гадны хөндөлтэд өртөөгүй бол холбогдох барааг гаалийн байгууллагын зөвшөөрөлгүйгээр тээврийн ног хэрэгслээс негеед шилжүүлж болно.

21. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага гаалийн дамжин енгөрөх гаромбоор барааг тээврийн хэрэгслэд бусад барааны хамт нэгэн зэрэг тээвэрлэхийг зөвшөөрнө. Чингэхэд тухайн барааг онцлон таних боломжтой болон гаалийн бусад шаардлагыг хангагдсан байна.

22. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага гаалийн дамжин енгөрөх ажиллагаанд шүүд нелөөль буй осол буюу бусад гэнэтийн аюулын талаар хамгийн ойрхон орших гаалийн байгууллагад, эсхүл эрх бүхий бусад байгууллагад нэн даруй мэдэгдэхийг холбогдох этгээдээс шаардана.

Гаалийн дамжин онгорхой ажиллагаа дуусгавар болох

23. Стандарт

Гаалийн дамжин енгөрөх ажиллагаа дуусгавар болохийт холбогдуулан, холбогдох бараанд өөрчлөлт оруулагүйгээр, мөн түүний ашиглаагүй байдлаар, түнчлэн гаалийн ломбо, бэхэлгээ утас буюу таних тэмдгийг гэмтээлгүйгээр тухайн бараа болон барааны холбогдох мэдүүлгийг хүлээн авах гаалийн байгууллагад тогтоосон хугацааны дотор гаргаж өгөхөөс өөр зүйл шаардахгүй байхыг үндэсний хууль тогтоомжид заана.

24. Стандарт

Холбогдох бараа хүлээн авах гаалийн байгууллагын хяналтанд ормогц тухайн байгууллагад, хэрэв бүх нөхцөл хангагдсан гэж үзвэл, гаалийн дамжин енгөрөх ажиллагааг дуусгавар болгох арга хэмжээг саадгүй хэрэгжүүлнэ.

25. Практик зөвлөмж

Хэрэв бусад бүх шаардлагыг хангагдсан гэж гаалийн байгууллага үзсэн бол, тогтоосон маршрут буюу тогтоосон хугацааг баримтлан ажиллах чадаагүй нь, төлбөр зохих гаалийн болон бусад аливаа татварыг хураан авах үндэслэл болохгүй.

Гаалийн дамжин онгорхойд хамаарах олон улсын хэлэлцэр

26. Практик зөвлөмж

Хэлэлцэр тохиог Талууд гаалийн дамжин онгорхойд хамаарах олон улсын баримт бичгүүдэд нэгдэн орох боломжийг анхааран авч үзвэл зохино. Хэрэв тэд олон улсын тийм баримт бичгүүдэд нэгдэн орох байр суурьгүй бол, гаалийн дамжин енгөрөх олон улсын горим тогтоо үүднээс хоёр талт буюу олон талт хэлэлцээрийн төсөл хийхдээ, энэхүү Бүлгийн стандарт заалт болон практик зөвлөмжийг анхаарч үзнэ.

ЗҮҮЛТ

Гаалийн ломбо болон бэхэлгээ утсанд тавих наад захын шаардлага

A. Гаалийн ломбо болон бэхэлгээ утас нь дараах наад захын шаардлагыг хангасан байна:

1. Ломбо болон бэхэлгээ утсанд тавих еренхийг шаардлага:

Ломбо болон бэхэлгээ утас нь:

a. бех бат, эзлэгээтийг байх;

b. хялбархан бөгөөд түргэн хийх боломжтой байх;

c. шууд шалгах болон онцлон таних боломжтой байна;

d. эвдэлгүй, эсхүл ул мөр үлдээлгүй салгах, тайлах боломжтой байх;

e. олон удаа хэрэглэх ломбо (жишээ нь: электрон ломбо)-ноос бусдыг нэгээс илүү удаа хэрэглэх боломжтой байх;

f. хуулбарлах буюу хуурамчаар үйлдэхэд төвтэйгээ байхаар хийсэн байх.

2. Ломбони онцлог шинж байдал:

a. ломбони хэлбэр, хэмжээ нь таних тэмдгийг шууд онцлон таних боломжтой байх;

b. ломбони нүх нь бэхэлгээ утасны хэмжээнд тохирсон, байрлал нь ломбыг хавчихад бэхэлгээ утас хеделгээнгүй байх;

c. ослос гэмтэх, чанараа эрт алдах (цаг агаарын нохцэл байдал, химиин урвал гах мэтийн улмаас), эсхүл ул мөргүй хөндөгдөх явдлаас урьдчилан сэргийлэх үүднээс ломбони материал нь аль болох хатуу байх;

d. ломбони материалыг сонгоходо тухайн битүүмжлэлийн системийг харгалзан үзнэ.

3. Бэхэлгээ утасны онцлог шинж байдал:

a. бэхэлгээ утас нь бех бат, эзлэгээтий, цаг агаар, зэврэлтийн нөлөөнд өртөхөөр байх;

b. бэхэлгээ утас нь битүүмжилсэн онгорхой цоорхийг ломбо буюу бэхэлгээ утсыг эвдэх, эсхүл тэдгээрт илэрхий гэмтэл учруулагүйгээр их, бага хэмжээгээр онгойлгох боломжтой тийм урттай байх;

с. бэхэлгээ утасны материалыг сонгоходоо тухайн битүүмжлэлийн системийг харгалзан үзнэ.

4. Таних тэмдэг:

Ломбо буюу бэхэлгээ утсанд дараахь зорилгоор тэмдэг тавина:

а. Зөвлөлийн албан ёсны аль нэг хэлээр (англи буюу франц) "Гаал" гэсэн үгийг хэрэглэн, тэр нь гаалийн битүүмжлэл болохыг харуулах;

б. олон улсын тээвэрт ашиглаж буй автотээврийн хэрэгслийн бүртгэлийн улсыг илтгэх бүртгэлийн дугаарыг ашиглан, тухайн битүүмжлэлийг тавьсан улсыг харуулах;

с. жишээлбэл, үсэг, дугаар бүхий код ашиглан, тухайн битүүмжлэлийг тавьсан, эсхүл түүний тавихыг зөвшөөрсөн гаалийн байгууллагыг таних боломжийг бүрдүүлэх.

В. Гаалийн зорилгоор гаалийн дамжин өнгөрхөр горимын баталгааг хангах үүднээс эрх бүхий илгээг, зөвшөөрөгдсөн бусад этгээдийн хэрэглэсэн ломбо, эсхүл бэхэлгээний утас нь шинэ байдлаараа гаалийн байгууллагас тавьсан битүүмжлэлийнхээ харьцуулахуйц беегэд дамжин өнгөрхөр бичиг баримтын дугаарыг ашиглан, тухайн битүүмжлэл тавьсан этгээдийг таних боломжийт байна.

2 дугаар бүлэг

ШИЛЖҮҮЛЭН АЧИХ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

"Шилжүүлэн ачих" гэж импортох болон экспортлох үйл ажиллагааны аль алиныг нь явуулдаг гаалийн байгууллагын харьяалах газрын бусад бараг орох тээврийн хэрэгслээс гарах тээврийн хэрэгсэлд гаалийн хяналтын дор шилжүүлэн ачих гаалийн горимыг хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Шилжүүлэн ачих горимыг энэ Бүлгийн заалт болон холбогдолтой гэж үзвэл, Ерөнхий Хавсралтын заалтаар хохицуулагдана.

2. Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллагас тавьсан нэхцэл хангагдсан бол шилжүүлэн ачихыг зөвшөөрсөн бараванд гаалийн болон бусад татвар төлөхүү.

3. Практик зөвлөмж

Зөвхөн тухайн бараваны гарал үүслийн улс, тухайн бараг илгээсэн тухайн бараг хүлээн авах улсаас шалтгаалан шилжүүлэн ачихыг зөвшөөрхүй байж болохгүй.

Шилжүүлэн ачихыг зөвшөөрөх

(а) Мэдүүлэг

4. Стандарт

Шилжүүлэн ачих зорилгоор бараваны зөвхөн ног мэдүүлэг шаардана.

5. Стандарт

Шаардлагатай мэдээллийг тодорхой тусгасан арилжааны буюу тээврийн аливаа бичиг баримтын шилжүүлэн энэхүү бараваны мэдүүлгийн бараг тодорхойлох хэсгийн улсад хүлээн зөвшөөрч, энэ тухай уг бичиг баримтад тэмдэглэнэ.

6. Практик зөвлөмж

Гаалийн бүх шаардлагыг хангасан бараваны хувьд арилжааны буюу тээврийн аливаа бичиг баримтын шилжүүлэн энэхүү бараваны мэдүүлгийн адил аар хүлээн зөвшөөрөн. Ийнхүү хүлээн зөвшөөрсөн тухай холбогдох бичиг баримтад тэмдэглэнэ.

(б) Бараг шалгах болон онцлон таних

7. Стандарт

Гаалийн байгууллага, шаардлагатай гэж үзвэл, шилжүүлэн ачих бараг гаргахад онцлон таних, мөн түүний зөвшөөрөлгүй хендсон эсэхийг илрүүлэх арга хэмжээг тухайн бараг орох үед авна.

(с) Хяналтын нэмцлэл арга хэмжээ

8. Стандарт

Хэрэв гаалийн байгууллага шилжүүлэн ачихаар мэдүүлсэн бараг гаргах хугацааг тогтоодог бол тэр нь шилжүүлэн ачилт хийхэд хангапттай байна.

9. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүсэлтээр, мөн гаалийн байгууллагаас хүлээн зөвшөөрсөн шалтгаанаар гаалийн байгууллага анхлан тогтоосон хугацаагаа сунгана.

10. Практик зөвлөмж

Хэрэв бусад бүх шаардлагыг хангагдсан гэж гаалийн байгууллага үзсэн бол, тогтоосон хугацааг баримтлан ажиллаж чадаагаар нь, төлбөр зохих гаалийн болон бусад аливаа татварыг хураан авах үндэслэл болохгүй.

(д) Зөвшөөрөгдсэн үйл ажиллагаа

11. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүсэлтээр, мөн гаалийн байгууллагаас тавьж болох нөхцлийн дагуу, шилжүүлэн ачих бараг экспортлох ажиллагааг хөнгөвчлөх талаарх арга хэмжээг гаалийн байгууллага боломжтой бол зөвшөөрне.

3 дугаар бүлэг

БАРААГ ЭРГИЙН ДАГУУ ТЭЭВЭРЛЭХ

Тодорхойлолт

Энэ Бүлгийн зорилгоор:

E1./F1.

"Бараг эргийн дагуу тээвэрлэх горим"

гэж:

- чөлөөт эргэлтэд байгаа бараг, болон
- гаалийн нутаг дэвсгэрт ачиж ирсэн хелег онгоцноос вер хелег онгоцоор тээвэрлэн гэсэн нөхцлийн мэдүүлэлгүй импортын бараг тухайн гаалийн нутаг дэвсгэр дэх аль нэг газраас ямар нэгэн хелег онгоцонд ачих, мөн гаалийн нутаг дэвсгэрийн вер нэг газар аваачих, тэнд нь буулагх гаалийн горимыг хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Бараг эргийн дагуу тээвэрлэх горим нь энэ Бүлгийн заалт, мөн холбогдолтой гэж үзвэл, Ерөнхий Хавсралтын заалтаар хохицуулагдана.

Үйлчлэх хүрээ

2. Стандарт

Гаалийн байгууллага эргийн дагуу тээвэрлэх горимоор барааг хөлөг онгоцонд бусад барааны хамт нэгэн зэрэг тээвэрлэхийг зөвшөөрнэ. Чингээд тухайн бараг ялан таних боломжтой, мөн бусад шаардлагыг хангагдсан байна.

3. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага чөлөөтэд байгаа бөгөөд эргийн дагуу тээвэрлэх горимоор тээвэрлэж буй бараг зөвхөн хяналтын зорилгоор шаардлагатай гэж узвэл тухайн хөлөг онгоцоор тээвэрлэж буй бусад бараанаас тусгаарлахыг шаардана.

4. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр, мөн гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж узсан нөхцлийн дагуу бараг эргийн дагуу тээвэрлэх горимоор эргийн дагуу аялах замдаа гадаадын боомтыг дайран өнгөрөх хөлөг онгоцонд тээвэрлэхийг гаалийн байгууллага зөвшөөрнэ.

5. Практик зөвлөмж

Гаалийн нутаг дэвсгэрийн гадна орших нэг буюу хэд хэдэн боомтыг дайран өнгөрөх аливаа хөлөг онгоцоор эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг тээвэрлэхийг зөвшөөрсөн тохиолдолд зөвхөн холбогдох этгээдийн хүснэгтээр, эсхүл нууцаар тухайн бараг авах буюу түүн дээр өөр бараа номыг боломжийг хаах үүднээс битүүмжлэх шаардлагатай гэж гаалийн байгууллага узвэл уг бараг битүүмжилнэ.

6. Практик зөвлөмж

Хэрэв тухайн бараг анхлан уг горимоор орсон бараа мен болох нь тогтоогдсон бол эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг тээвэрлэж буй хөлөг онгоц тогтоосон маршрутаас зайлшгүй хазайх болон гаалийн нутаг дэвсгэрээс гадна орших боомтод гарцаагүй зогсох тохиолдолд гаалийн байгууллага тэр бараг эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа гэж узna.

Ачих болон буулгах

7. Стандарт

Эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг ачих, буулгах зөвшөөрдгэсэн газар, мөн ачих, буулгах хугацааг үндэсний хууль тогтоомжир тогтоон.

8. Практик зөвлөмж

Зөвхөн чөлөөтэд байгаа бөгөөд эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг тээвэрлэж буй хөлөг онгоцын хувьд, холбогдох этгээдийн хүснэгтээр тухайн бараг хавана ч, хэдийд чачиж, буулгахаар тайлан байгууллага зөвшөөрнэ.

9. Практик зөвлөмж

Тухайн хөлөг онгоц мэдүүлээгүй буюу гаалийн өөр горимд байгаа импортын бараг бас тээвэрлэх байгааг үл харгалзан, эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг эсхүл зорилгоор ердийн тогтоосон газраас өөр газар руу тээвэрлэхийг холбогдох этгээдийн хүснэгтээр гаалийн байгууллага зөвшөөрнэ. Үүнтэй

холбогдуулан төлбел зохих аливаа төлбер нь холбогдох үйлчилгээний хөлстэй ойролцоо байна.

10. Практик зөвлөмж

Эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг тээвэрлэж буй тээврийн хэрэгсэл аяллын маршрутаасаа хазайсан тохиолдолд гаалийн байгууллага холбогдох этгээдийн хүснэгтэйгүй үндэслэн уг бараг дээрх горимын дагуу анх төлөвлөсөөс өөр газарт буулгахыг зөвшөөрнэ. Үүнтэй холбогдуулан төлбел зохих аливаа төлбер нь холбогдох үйлчилгээний хөлстэй ойролцоо байна.

11. Стандарт

Хэрэв эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа барааны тээвэрлэлт осол буюу давгашгүй хүчин зүйлийн улмаас тасалдан бол гаалийн байгууллага тухайн бараг зөвшөөрдгэе гэгүй эргэлтэд орохос урьдчилан саргийлэх арга хэмжээ авч, уг аяллыг зогсоосон осол буюу бусад нөхцөл байдлын талаар гаалийн эсхүл эрх бүхий бусад байгууллагад мэдэгдэхийг хөлгийн дарга буюу өөр холбогдох этгээдээс шаардана.

12. Стандарт

Хэрэв эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг тээвэрлэж буй хөлөг онгоц мэдүүлээгүй буюу гаалийн өөр нэгэн горимд байгаа импортын бараг тээвэрлэх байгаа бол эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг тухайн хөлөг онгоц ачих буюу буулгахаар тогтоосон газар ирмэгц даруй ачих буюу буулгахыг гаалийн байгууллага зөвшөөрнэ.

Бичиг баримтын бүрдүүлэлт

13. Стандарт

Гаалийн байгууллага тухайн хөлөг онгоцны талаарх мэдээлэл, эргийн дагуу тээвэрлэх горимоор тээвэрлэх барааны жагсаалт, тэдээрийг гаалийн нутаг дэвсгэрт буулгах нэг буюу хэд хэдэн газрын наарийг багтаасан зөвхөн нэг бичиг баримт үзүүлэхийг хөлгийн дарга буюу өөр холбогдох этгээдээс шаардана. Энэхүү бичиг баримтыг гаалийн байгууллага нэгэнтэй баталгаажуулсан бол тэр нь эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг тээвэрлэх зөвшөөрлийн бичиг болно.

14. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага эргийн дагуу тээвэрлэх горимд байгаа бараг тээвэрлэх ерөнхий зөвшөөрлийг тогтоосон боомтуудын хооронд тогтмол аялал/худалдаа хийдэг хөлөг онгоцонд олгоно.

15. Практик зөвлөмж

Хэрэв аль нэгэн хөлөг онгоцонд ерөнхий зөвшөөрлийг олгосон бол гаалийн байгууллага зөвхөн эргийн дагуу тээвэрлэх горимоор тээвэрлэх барааны жагсаалтыг тухайн бараг ачуулахын эмнү шаардана.

16. Практик зөвлөмж

Тусгайлсан зөвшөөрөл бүхий хөлөг онгоцоос бараг буулгахтай холбогдуулан гаалийн байгууллага зөвхөн тухайн боомтод буулгах барагын жагсаалт бүхий зөвшөөрлийн бичгийн нэг

хувийг гаргаж үзүүлэхийг хөлгийн дарга буюу өөр холбогдох этгээдээс шаардана. Еренхий зөвхөрөл бүхий хөлөг онгоцны хувьд зөвхөн буулгасан барааны жасалалтыг шаардана.

Баталгаа

17. Стандарт

Чөлөөт эргэлтэд байгаа бөгөөд хэрэв экспортлоход экспортын гаалийн болон бусад татвартай, эсхүл экспортын хориг, хязгаар тогтоосон барааг эргийн дагуу тэзвэрлэх горимоор тээвэрлэхэд зөвхөн гаалийн байгууллага зайлшгүй шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд баталгаа гарана.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ F

1 дүгээр бүлэг

ДОТООДОД БОЛОВСРУУЛАХ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F3.

"ЭЦСИЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮН" гэж дотоодод боловсруулах горим ашиглахыг зөвшөөрсөн барааны үйлдвэрлэл, боловсруулалт, эсхүл засварын үр дунд бий болсон бүтээгдэхүүнийг хэлнэ;

E2./F1.

"адил бараа" гэж тодорхойлолт, чанар, техникийн үзүүлэлтийн хувьд дотоодод боловсруулах горимд байгаа бараатай ижил бөгөөд түүний орлох дотоодын буюу импортын барааг хэлнэ;

E3./F2.

"дотоодод боловсруулах" гэж тодорхой барааг үйлдвэрлэл, боловсруулалт, эсхүл засварт оруулж, дараа нь экспортлох үндэснээс дээр тухайн барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас болзол тавьж чөлөөн гаалийн нутаг давсгэрт оруулах гаалийн горимыг хэнлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Дотоодод боловсруулах нь энэ Бүлгийн заалт болон холбогдолтой гэж үзэл, Еренхий Хавсралтын холбогдох заалтаар зохицуулагдана.

Үйлчлэх хүрээ

2. Стандарт

Дотоодод боловсруулахаар оруулсан барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас болзол тавьж бүрэн чөлөөн. Гэвч, дотоодод боловсруулахаар оруулсан барааны үйлдвэрлэл буюу боловсруулалтаас гарсан хаягдал зэрэг аливаа бүтээгдэхүүнийг экспортлоогүй, эсхүл түүний арилжааны үзүүлэгчийн тооцож уззэгүй бол түүнээс импортын гаалийн болон бусад татварыг хураан авч болно.

3. Стандарт

Дотоодод боловсруулахыг зөвхөн гадаадаас шууд импортолсон бараагаар хязгаарлахгүй, бас гаалийн өөр горимд байгаа бараанд зөвшөөрөх болно.

4. Практик зөвлөмж

Зөвхөн тухайн барааны гарал үүслийн улс, тухайн барааг илгээсэн буюу тухайн барааг хүлээн

авах улсаас шалтгаалан дотоодод боловсруулахыг зөвшөөрөхгүй байж болохгүй.

5. Стандарт

Дотоодод боловсруулахаар бараа оруулах эрх нь тухайн импортын барааны эзэнэр хязгаарлагдахгүй.

6. Практик зөвлөмж

Хэрэв гадаадад үүсэн байгуулагдсан аливаа этгээдийт байгуулсан гарзиний билэлтийн явцад ашиглах барааг тухайн этгээд нийлүүлж байгаа бод тодорхойлолт, чанар, техникийн үзүүлэлтийн хувьд түүнтэй ижил бараа импортлогч улсын гаалийн нутаг давсгэрт бий гэдэг үндэслэлээр дотоодод боловсруулахыг зөвшөөрөхгүй байж болохгүй.

7. Практик зөвлөмж

Тухайн импортын бараа холбогдох эзсийн бүтээгдэхүүнч шингэсэн эзсэхийг тодорхойлох боломж нь дараах тохиолдолд дотоодод боловсруулахад тавигдаа зайлшгүй шаардлага болохгүй:

(a) тухайн барааг дараах замаар онцлон таник болох:

- эцсийн бүтээгдэхүүний орц, үйлдвэрлэлийн шат дамжулагын талаар дэлгэрэнгүй мэдээлэл авах; эсхүл
- үйлдвэрлэлийн явцад гаалийн хяналт тавих;

эсхүл

(b) тодорхойлолт, чанар, техникийн үзүүлэлтийн хувьд дотоодод боловсруулах горимд оруулсан бараатай ижил бараа ашиглан гаргаж авсан бүтээгдэхүүнийг экспортолсноор уг горим дуусгавар болсон.

Барааг дотоодод боловсруулах горимд оруулах

(a) Дотоодод боловсруулах горимд оруулах зөвшөөрөл

8. Стандарт

Дотоодод боловсруулахад шаардлагадаа урьдчилсан зөвшөөрөл олгох тохиолдлууд болон тийм зөвшөөрөл олгох байгууллагыг үндэсний хууль тогтоомжоор тогтооноо.

9. Стандарт

Дотоодод боловсруулахад зөвшөөрөл дотоодод боловсруулахад зөвшөөрөгдсөн үйл ажиллагааг хэрхэн явуулах хэлбэрийг зааж өгнө.

10. Практик зөвлөмж

Хэрэв барааг импортолсны дараа дотоодод боловсруулах хүснэгт гаргасан бөгөөд тэр нь зөвшөөрөл олгох шаардлагыг хангаж байвал уг зөвшөөрлийг нохен олгоно.

11. Практик зөвлөмж

Дотоодод боловсруулах байнгын үйл ажиллагаа эрхэлдэг этгээдэд, түүний хүснэгтийг үндэслэн, тийм үйл ажиллагааг хамарсан еренхий зөвшөөрөл олгоно.

12. Стандарт

Хэрэв дотоодод боловсруулах горимд орсон барааг үйлдвэрлэл буюу боловсруулалтад

оруулах бол эрх бүхий байгууллагууд тухайн үйлдвэрлэл явуулах буюу боловсруулалт хийх болдит нөхцөл байдал тулгуурлан холбогдох үйл ажиллагааны бүтэээмжийн хувь хэмжээг тогтоох буюу тохиролцоно. Тийнхүү тогтоосон буюу тохиролцсон хувь хэмжээг үндэслэн төрөл бүрийн эцсийн бүтээгдэхүүний тодорхойлолт, чанар, тоо хэмжээг заалт өгнө.

13. Практик зөвлөмж

Хэрэв дотоодод боловсруулах үйл ажиллагаа нь дараах нөхцлийн хангаж байвал:

- тогтмол үзүүлэлт бүхий бараанд хамааралтай;
- техникийн тодорхой тогтоосон нөхцөлд тохицуулан явуулах боломжтой; мөн
- тогтмол нэг чанарын эцсийн бүтээгдэхүүн гаргадаг бол эрх бүхий байгууллагууд тухайн үйл ажиллагаанд хамааралтай стандарт тухь хэмжээ тогтооно.

14. Стандарт

Дотоодод боловсруулах барааг онцлон танихтай холбогдох шаардлагыг гаалийн байгууллага тогтооно. Тийм шаардлага тавихдаа уг барааны мөн чанар, тухайн үйл ажиллагааны онцлог, мөн холбогдох ашиг сонирхлуудын ач холбогдлыг зохих ёсоор анхаарна.

Бараа гаалийн нутаг дэвсгэрт байх

15. Стандарт

Гаалийн байгууллага дотоодод боловсруулах хугацааг тохиолдол бүрээр тогтооно.

16. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүсэлтээр, мөн гаалийн байгууллагаас хүлээн зөвшөөрсөн шалтгаанаар гаалийн байгууллага анх тогтоосон хугацааг сунгана.

17. Практик зөвлөмж

Тухайн импортын бараа болон холбогдох эцсийн бүтээгдэхүүнийг эмчлэх эрх гуравдагч этгээдэд шилжих тохиолдолд, зөвшөөрөл авсан этгээдийн хүлээх хариуцлагыг уг этгээдэд ногдуулах нөхцлийн дотоодод боловсруулах ажиллагааг үргэлжлүүлэх тухай заалт байна.

18. Практик зөвлөмж

Эрх бүхий байгууллагууд дотоодод боловсруулах байр, тоног төхөөрөмжийр хангаж өгсөн этгээдээс өөр аль нэг этгээд боловсруулалтын үйл ажиллагаа явуулахыг зөвшөөрнө. Дотоодод боловсруулах байр, тоног төхөөрөмжийр хангаж өгсөн этгээд тухайн үйл ажиллагааны бүхий л хугацааны турш, холбогдох зөвшөөрөлд зассан нөхцөлийг ханган биелүүлэх талаар гаалийн байгууллагын өмнө үүрэг хүлээсэн бол дотоодод боловсруулах горимд орсон барааны эмчлэх эрхийг шилжүүлэх шаардлагагүй.

19. Стандарт

Дотоодод боловсруулах горимд оруулсан барааг импортолсоос өөр гаалийн байгууллагыг эцсийн бүтээгдэхүүн болгон экспортлохыг зөвшөөрсөн заалт байна.

Барааг дотоодод боловсруулахыг дуусгавар болгох

(а) Экспортлох

20. Стандарт

Эцсийн бүтээгдэхүүнийг нэг буюу хэд хэдэн удаагийн ачилгаар экспортолсоор дотоодод боловсруулах горимыг дуусгавар болгохыг зөвшөөрсөн заалт байна.

21. Стандарт

Эрх бүхий байгууллагууд, холбогдох этгээдийн хүсэлтээр, дотоодод боловсруулах горимыг дуусгавар болгох, холбогдох барааг импортолсон байдлаар нь буцаан экспортлохыг зөвшөөрнө.

(б) Захиран зарцуулах бусад аргууд

22. Практик зөвлөмж

Тухайн импортын бараа болон холбогдох эцсийн бүтээгдэхүүнийг, тухайн тохиолдол бурд хамаарах нөхцөл, журмын дагуу гаалийн өөр горимд шилжүүлэх замаар дотоодод боловсруулах горимыг хойшлуулах, эсхүл дуусгавар болгох тухай заалт байна.

23. Практик зөвлөмж

Эцсийн бүтээгдэхүүнийг экспортлоогүй тохиолдолд хамаарах импортын гаалийн болон бусад татварын хэмжээ нь дотоодод боловсруулах горимыг хамаарах импортын болон бусад татварын хэмжээнээс илүүгүй байна гэдгийг үндэсний хууль тогтоомжид заана.

24. Стандарт

Холбогдох барааны шинж чанарын улмаас ашиглагдаж үгүй болсон барааны хувьд, тийнхүү үгүй болсныг гаалийн байгууллага зохих ёсоор тогтоосон бол эцсийн бүтээгдэхүүний экспортлох бурд дотоодод боловсруулах горимыг дуусгавар болгох тухай заалт байна.

25. Практик зөвлөмж

Адил бараа ашиглан гаргаж авсан бүтээгдэхүүний энэ Бүлгийн хувьд эцсийн бүтээгдэхүүн гэж үзнэ (адил бараагаар орлуулах).

26. Практик зөвлөмж

Хэрэв адил бараагаар орлуулахыг зөвшөөрсөн бол дотоодод боловсруулах горимд оруулах барааг импортлохос өмнө эцсийн бүтээгдэхүүн болгон экспортлохыг гаалийн байгууллага зөвшөөрхөө ёстой.

2 дугаар бүлэг

ГАДААДДАД БОЛОВСРУУЛАХ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F2.

“Эцсийн бүтээгдэхүүн” гэж гадаадд боловсруулах горим ашиглахыг зөвшөөрсөн барааны үйлдвэрлэл, боловсруулалт, эсхүл засварын үр дунд бий болсон бөгөөд гадаадд гаргаж авсан бүтээгдэхүүний хэлнэ;

E2./F1.

“Гадаадд боловсруулах” гэж гаалийн нутаг дэвсгэрт чөлөөт эрглэлтэд байгаа барааг

годаадад үйлдвэрлэл явуулах, боловсруулалт, эсхүл засвар хийх зорилгоор түр экспортолж, дараа нь импортын гаалийн болон бусад татвалаас бүрэн буюу хэсэгчлэн чөлөөлж буцаан импортлох гаалийн горимыг хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Годаадад боловсруулах горимыг энэ Бүлгийн заалт болон холбогдолтой гэж үзэвл, Ерөнхий Хавсралтын холбогдох заалтаар зохицуулна.

Үйлчлэх хүрээ

2. Практик зөвлөмж

Годаадад боловсруулахыг тухайн барааг зөвхөн тухайлсан ног улсад үйлдвэрлэх, боловсруулах, засварлах ёстой гэдэг үндэслэлээр зөвшөөрхүй байж болохгүй.

3. Стандарт

Годаадад боловсруулахаар түр экспортлохыг тухайн барааны энээр хязгаарлахгүй.

Барааг годаадад боловсруулах горимд оруулах

(а) Барааг түр экспортлохоос өмнөх ажиллагаа

4. Стандарт

Годаадад боловсруулахад шаардагдах урьдчилсан зөвшөөрөл олгох тохиолдлууд болон тийм зөвшөөрөл олгох эрх бүхий байгууллагыг үндэсний хууль тогтоомжир тогтооно. Тийм тохиолдлууд нь аль болох цөөн байна.

5. Практик зөвлөмж

Годаадад боловсруулах байнгын үйл ажиллагаа эрхэлдэг этгээдэд, түүний хүснэгтийг үндэслэн, тийм үйл ажиллагааг хамарсан ерөнхий зөвшөөрөл олонгоно.

6. Практик зөвлөмж

Эрх бүхий байгууллагууд шаардлагатай гэж үзэвл, эсхүл тухайн үйл ажиллагааг хөнгөвчлине гэж үзэвл, годаадад боловсруулах үйл ажиллагааны бутээмжийн хувь хэмжээг тогтооно. Тийнхүү тогтоосон хувь хэмжээг үндэслэн төрөл бүрийн эцсийн бүтээгдэхүүний тодорхойлолт, чанар, тоо хэмжээг заах өгнө.

(б) Онцлог таних арга хэмжээ

7. Стандарт

Годаадад боловсруулах барааг онцлог танихтай холбогдсон шаардлагыг гаалийн байгууллага тогтооно. Тийм шаардлага тавихдаа уг барааны мен чанар, тухайн үйл ажиллагааны онцлог, мен холбогдох ашиг сонирхлуудын ач холбогдлыг зохиж соорон анхаарна.

Барааг гаалийн нутаг дэвсгэрийн гадна байлгах

8. Стандарт

Гаалийн байгууллага годаадад боловсруулах хугацааг тохиолдол бүрээр тогтооно.

9. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр болон гаалийн байгууллагаас хүлээн зөвшөөрсөн

шалтгаанзар, гаалийн байгууллага анх тогтоосон хугацаа сунгана.

Эцсийн бүтээгдэхүүнийг импортлох

10. Стандарт

Годаадад боловсруулахаар тухайн барааг түр экспортолсонсөн өөрөөр гаалийн байгууллагаар дамжуулан эцсийн бүтээгдэхүүнийг импортлохыг зөвшөөрсөн заалт байна.

11. Стандарт

Эцсийн бүтээгдэхүүнийг нэг буюу хэд хэдэн удаагийн ачилтаар импортлохыг зөвшөөрсөн заалт байна.

12. Стандарт

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр, годаадад боловсруулахаар түр экспортолсон бараа хэрэв тухайн улсад буцаж ирсэн бол импортын гаалийн болон бусад татвалаас чөлөөлж, буцаан импортлохыг эрх бүхий байгууллага зөвшөөрнө.

Ийм чөлөөлөлт нь тухайн барааг годаадад боловсруулахаар түр экспортлохой холбогдуулан буцаан олгосон буюу гүйвуулсан импортын гаалийн болон бусад татварт хамаарахгүй.

13. Стандарт

Годаадад боловсруулахаар түр экспортолсон барааг буцаан импортлохыг үндэсний хууль тогтоомжид заагаагүй бол тухайн тохиолдолд хамаарахад нехцэл, ажиллагааг сахин мөрдөж, барааг бүрмесен гаргахаар мэдүүлсэн бол годаадад боловсруулах горимыг дуусгавар болгох тухай заалт байна.

Эцсийн бүтээгдэхүүнд хамаарах гаалийн болон бусад татвар

14. Стандарт

Эцсийн бүтээгдэхүүний дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар импортын гаалийн болон бусад татвалаас ямар хэмжээнд чөлөөлөх, мен тухайн чөлөөлөлтийг тооцох аргыг үндэсний хууль тогтоомжид зааны.

15. Стандарт

Эцсийн бүтээгдэхүүнд хамаарах импортын гаалийн болон бусад татвны чөлөөлөлт нь тухайн барааг годаадад боловсруулахаар түр экспортлохой холбогдуулан буцаан олгосон буюу гүйвуулсан импортын гаалийн болон бусад татварт хамаарахгүй.

16. Практик зөвлөмж

Хэрэв годаадад боловсруулахаар түр экспортолсон бараанд годаадад үнэ төлбөргүй засвар хийсэн бол үндэсний хууль тогтоомжид заасан нехцлийн дагуу холбогдох барааг импортын гаалийн болон бусад татвалаас бүрэн чөлөөлж, буцаан импортлох тухай заалт байна.

17. Практик зөвлөмж

Хэрэв эцсийн бүтээгдэхүүний дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар мэдүүлэхээс өмнө гаалийн өөр горимд оруулсан бол импортын гаалийн болон бусад татвалаас чөлөөлнө.

18. Практик зөвлөмж

Хэрэв эцсийн бүтээгдэхүүний өмчлөх эрхийг түүнийг дотоодын хэрэглээнд зориулан

оруулхаас өмнө шилжүүлсэн бол импортын гаалийн болон бусад татвараас чөвөлнө.

3 дугаар бүлэг

ТАТВАР БУЦААН ОЛГОХ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F1.

"татвар буцаан олгох" гэж импортын гаалийн болон бусад татварыг татвар буцаан олгох горимын дагуу буцаан төлөхийг хэлнэ;

E2./F3

"татвар буцаан олгох горим" гэж барааг экспортлоход тухайн бараанд, эсхүл түүнийг бүрдүүлж байгаа буюу түүнийг үйлдвэрлэхэд ашиглаж угий болсон материалд төлсөн импортын гаалийн болон бусад татварыг (бүхэлд нь, эсхүл хэсэгчлэн) буцаан олгох гаалийн горимыг хэлнэ;

E3./F1.

"адил баар" гэж тодорхойлолт, чанар, техникийн үзүүлэлтийн хувьд татвар буцаан олгох горимд байгаа бараатай ижил бөгөөд түүнийг орлох дотоодын буюу импортын баарах хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Татвар буцаан олгох горимыг энэхүү Бүлгийн заалт болон холбогдолтой гэж үзвэл, Ерөнхий Хавсралтын холбогдох заалтаар зохицуулна.

Үйлчлэх хүрээ

2. Стандарт

Татвар буцаан олгох тохиолдлуудыг үндэсний хууль тогтоомжид заана.

3. Практик зөвлөмж

Импортын гаалийн болон бусад татвар төлсөн бараг экспортны бараг үйлдвэрлэхэд ашигласан адил бараагаар орлуулсан тохиолдолд татвар буцаан олгох горимыг хэрэглэх тухай заалтыг үндэсний хууль тогтоомжид тусгана.

Бүрдүүлэх нөхцөл

4. Стандарт

Импортлогч бараг дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулах үедээ тухайн бараг экспортлоход татвараас буцаан нэхэмжлэх зорилготой байсан мэдэгдээгүй гэдэг ганц үндэслэлээр гаалийн байгууллага татвар буцаан олгоосоо татгалзахгүй. Үүнтэй нэгэн адил, тийм мэдэгдлийн бараг оруулах үед хийсэн бол тухайн бараг заавал экспортлох албагүй.

Бараа гаалийн нутаг дэвсгэрт

байх хугацаа

5. Практик зөвлөмж

Тухайн бараг экспортлох хугацааг тогтоосон бөгөөд түүнээс хойш татвар буцаан олгох болохгүй бол холбогдох этгээдийн хүснэгтээр, мөн гаалийн байгууллагаас хүлээн зөвшөөрсөн шалтгаанаар уг хугацаа сунгана.

6. Практик зөвлөмж

Хугацаа тогтоосон бөгөөд түүнээс хойш татвар буцаан олгох хүснэгтийг хүлээн авахгүй бол гаалийн байгууллагаас хүлээн зөвшөөрсөн

худалдааны буюу бусад шалтгаанаар уг тухай заалт байна.

Татварыг буцаан төлөх

7. Стандарт

Холбогдох нэхэмжлэлийг шалгасаны дараа татварыг нэн даруй буцаан төлне.

8. Практик зөвлөмж

Татвар буцаан төлөхдөө залуулж ашиглан гүйвуулга хийх талаар үндэсний хууль тогтоомжид заана.

9. Практик зөвлөмж

Тухайн бараг гаалийн аль нэгэн агуулахад хадгалах, эсхүл түүнийг чөлөөт бүсэд оруулах, дараа нь экспортлох нэхцүүлөр татварыг бас буцаан олгоно.

10. Практик зөвлөмж

Хэрэв тийнхүү хүснэгт тавьсан бол гаалийн байгууллага тодорхой хугацааны турш экспортлох бараваны татварыг тогтолцоог хугацаагаар буцаан олгоно.

4 дүгээр бүлэг

БАРААГ ДОТООДЫН ХЭРЭГЛЭЭНД ЗОРИУЛАН БОЛОВСРУУЛАХ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F1.

"Барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан боловсруулах" гэж импортын бараг дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар бүрдүүлэлт хийгдэхээс өмнө, гаалийн хяналтын дор үйлдвэрлэл, боловсруулалт буюу ажил үйлчилгээнд оруулж, түүнээс гаргаж авсан бүтээгдэхүүнд хамаарах импортын гаалийн болон бусад татварын хэмжээг тухайн импортын бараванд ногдох татварын хэмжээнээс багасгаж болох гаалийн горимыг хэлнэ;

Зарчим

1. Стандарт

Бараг дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар боловсруулах горимыг энэхүү Бүлгийн заалт болон холбогдолтой гэж үзвэл, Ерөнхий Хавсралтын холбогдох заалтаар зохицуулна.

2. Стандарт

Бараг дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар боловсруулах зөвшөөрлийг дараах нөхцөлд олгоно:

- бараг дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар боловсруулсаны үр дүнд бий болсон бүтээгдэхүүн тухайн импортын бараванаас үүснэлтэй болохыг гаалийн байгууллага тогтоох боломжтой байх; болон

- тухайн үйлдвэрлэл, боловсруулалт ажил үйлчилгээ хийгдсэнд дараа холбогдох бараг анхны шинж байдалд нь буцаан оруулах боломжтуй байх.

Үйлчлэх хүрээ

3. Стандарт

Дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар боловсруулахыг зөвшөөрсөн бараваны төрөл зүйл, уг горимоор зөвшөөрөгдсөн үйл ажиллагааг үндэсний хууль тогтоомжоор зохицуулна.

4. Стандарт

Барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар боловсруулах нь зөвхөн гадаадаас шууд импортолсон бараагаар хязгаарлагдахгүй, гаалийн веер горимд байгаа бараанд мөн хамаарна.

5. Стандарт

Барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан боловсруулах эрх тухайн импортын барааны эзэнэр хязгаарлагдахгүй.

6. Практик зөвлөмж

Барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан боловсруулахын үйл ажиллагаа эрхэлдэг этгээдэд хүснэгтийг нь үндэслэн, тийм үйл ажиллагааг хамарсан ерөнхий зөвшөөрөл олгоно.

Барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан**боловсруулах горим дуусгавар болгох****7. Стандарт**

Барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан боловсруулах горин нь уг боловсруулалтын үр дунд бий болсон бүтээгдэхүүнийг дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар бүрдүүлэлт хийлгэснээр дуусгавар болно.

8. Стандарт

Хэрэв үйлдвэрлэл, боловсруулалт, эсхүл ажил үйлчилгээний үр дунд бий болсон бүтээгдэхүүнийг тухайн тохиолдол бүрд хамаарах нөхцөл, ажиллагааны дагуу гаалийн веер горимын дагуу оруулах тохиолдолд гаалийн байгууллага зүйтэй гэж үзсэн нөхцөл, мөн холбогдох этгээдийн хүснэгтийг уг горимыг дуусгавар болгохи нотопно.

9. Стандарт

Барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан боловсруулсын үр дунд бий болсон аливаа үлдэгдэл, хаягдлыг хэрэв дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулахаар бүрдүүлэлт хийлгэвэл тийм үлдэгдэл буюу хаягдлыг тухайн байдлаар нь импортлоход хамаарах импортын гаалийн болон бусад татвар ногдуулна.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ Г**1 дүгээр бүлэг****ТҮР ХУГАЦААГААР ОРУУЛАХ****Тодорхойлолт**

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F1.

"Түр хугацаагаар оруулах горим" гэдэг нь импортын татварыг төлөхөөс бутэн, эсхүл хэсэгчлэн чөлөөлөх нөхцөлөөр гаалийн нутаг дэвсгэрт тодорхой барааг оруулахаар гаалийн бүрдүүлэлтийн горимыг хэлнэ. Ийм барааг тусгай зориулалтаар импортох бөгөөд тогтоосон хугацаанд буцаан экспортлох болзотойгоор оруулах ба ингэхдээ ашиглалтаас үүсч хэвийн элзэгдэх хорогдоос веер ямар нэгэн өөрчлөлт ороогүй байна.

Зарчим**1. Стандарт**

Барааг түр хугацаагаар оруулах горимыг энэхүү Бүлгийн заалт болон холбогдолтой гэж үзвэл, Ерөнхий Хавсралтын холбогдох заалтаар зохицуулна.

Үйлчлэх хүрээ**2. Стандарт**

Үндэсний хууль тогтоомжоор түр хугацаагаар оруулах нөхцлийд тогтоон.

3. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу түр хугацаагаар оруулах барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас зөвхөн хэсэгчлэн чөлөөлөх тухай зааснаас бусад тохиолдолд түр хугацаагаар оруулсан барааг гаалийн татвараас бүрэн чөлөөлнө.

4. Стандарт

Түр хугацаагаар оруулах горимыг гадаадаас шууд оруулсан барааг тедийгүй мөн гаалийн веер горимоор бүрдүүлэлт хийсэн бараанд хэргэлж болно.

5. Практик зөвлөмж

Барааг түр хугацаагаар оруулахдаа гарал үүслийн улс орон, барааг ачуулсан орон болон барааг хүлээн авч байгаа улсын аль алиныг үл хамааран оруулна.

6. Стандарт

Түр хугацаагаар оруулсан бараанд гаалийн нутаг дэвсгэр дээр байлан хадгалахад шаардлагах үйлчилгээ хийж болно.

Түр хугацаагаар оруулахын өмнөх ажиллагаа**7. Стандарт**

Барааг түр хугацаагаар оруулахад үрдчилсан зөвшөөрөл шаардлагах тохиолдолыг үндэсний хууль тогтоомжоор заах бөгөөд ийм зөвшөөрөл олгох эрх бүхий байгууллагыг тогтоон. Тийм тохиолдолууд аль болох бага гарна.

8. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага нь барааг түр хугацаагаар оруулах нөхцлийг хангасан тодорхой гаалийн газраар барааг оруулахыг шаардана.

9. Практик зөвлөмж

Тухайн барааг дараа нь буцаан экспортлох талаар ямар нэгэн эргэлээс байхгүй тохиолдолд гаалийн байгууллага бичгээр үйлдсэн барааны мэдүүлэггүйгээр түр хугацаагаар оруулах зөвшөөрөл олгоно.

10. Практик зөвлөмж

Хэлэлцэн тохиоргч талууд барааг түр хугацаагаар оруулахтай холбогдсон олон улсын эрхийн баримт бичигт нэгдэх боломжийн талаар нухацтай судлан, олон улсын байгууллагас гаргасан бичиг баримт, баталгааг хүлээн зөвшөөрч үндэсний гаалийн бичиг баримт, баталгааг нийцүүлэх талаар авч үзээ.

Онцлон таних арга хэмжээ**11. Стандарт**

Барааг түр хугацаагаар оруулах нь түр оруулах хугацаа дусмагц гаалийн байгууллага уг барааг онцлон таних болцоотой байх нөхцөлтэй байна.

12. Практик зөвлөмж

Түр хугацаагаар оруулсан барааг онцлон таних зорилгоор гаалийн байгууллага онцлон таних

арилжааны хэрэгслийг хангалтгүй гэж үзвэл сөрийн онцлон таних арга хэмжээг авна.

Буцаан экспортлох хугацаа

13. Стандарт

Гаалийн байгууллага нь тохиолдол бүрт барааг түр хугацаагаар оруулах хугацааны хязгаарлалтыг тогтооно.

14. Практик зөвлөмж

Холбогдох этгээдийн хүснэгтээр болон гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд, гаалийн байгууллага анх тогтоосон хугацааг сунгаж болно.

15. Практик зөвлөмж

Хувь хүн шүүхэд гомдол гаргасны улмаас хурааснаас бусад тохиолдолд барааг хураан авсан бол түр хугацаагаар оруулсан барааг буцаан экспортлох болохгүй бөгөөд барааг хураагдсан хугацаанд буцаан экспортлохыг хойшлуулна.

Түр хугацаагаар оруулахыг шилжүүлэх

16. Практик зөвлөмж

Дараах тохиолдолд барааг түр хугацаагаар оруулах зөвшөөрлийг бусад этгээдэд хүснэгтээр нь, шилжүүлэх бөгөөд тийм бусад этгээд нь:

(a) тогтоосон нөхцлийг хангасан; болон

(b) барааг түр хугацаагаар оруулах зөвшөөрлийн авсан этгээдийн хүлээх хариуцлагыг зөвшөөрсөн.

Түр хугацаагаар оруулахыг зогсоох

17. Стандарт

Түр хугацаагаар оруулсан барааг анх импортлосноос өөр гаалийн газраар дамжуулан буцаан экспортлохыг зөвшөөрнө.

18. Стандарт

Түр хугацаагаар оруулсан барааг нэг буюу хэд хэдэн хэсэг болгон буцаан экспортлохыг зөвшөөрнө.

19. Практик зөвлөмж

Тухайн тохиолдол бүрт хэрэглэж болох нөхцөл, ажиллагаанд нийцүүлж гаалийн бусад горимын дагуу импортолсон барааг шилжүүлэн түр хугацаагаар оруулах зөвшөөрлийн хугацааг хойшлуулна, эсхүл зогсоох, цуцлах заалтыг журмаар тогтооно.

20. Практик зөвлөмж

Барааг түр хугацаагаар оруулах үед хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан хориг, эсхүл хязгаарлалт нь түр хугацаагаар оруулах зөвшөөрлийн бичиг баримт хүчинтэй байх хугацаанд хүчингүй бол бол гаалийн байгууллага уг барааг дотоодын хэрэглээнд зориулан бурдуулэлт хийлгэх хүчингүй болгох хүснэгтийг хүлээн авна.

21. Практик зөвлөмж

Хэрэв баталгааг бэлэн мөнгөөр хийсэн, түүнчлэн хэрэв уг барааг гаалийн газраар дамжуулан импортлоогүй гэх тохиолдолд тухайн буцаан экспортлоходо дамжуулсан гаалийн газарт уг мөнгийг буцаан төлөх тухай заалт оруулна.

Барааг түр хугацаагаар оруулах тохиолдол

(а) Импортын гаалийн болон бусад татвараас бүрэн чөлөөлөх нөхцөл

22. Практик зөвлөмж

1990 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдрийн Барааг түр хугацаагаар оруулах тухай Конвенц (Стамбулын Конвенц)-ийн дараах Хавсралтуудад зассан баравд түр хугацаагаар оруулах үед импортын гаалийн болон бусад татвараас бүрэн чөлөөлөх нөхцлийг олгоно:

1. Хавсралт В.1-д дурдсан "Үзэсгэлэн, яармаг, уулзалт болон бусад тестэй үйл явдлын үеэр үзүүлэх ашиглах бараа".

2. Хавсралт В.2-д дурдсан "Мэргэжлийн багаж төхөөрөмж".

3. Хавсралт В.3-д дурдсан "Чингэлэг, тавиур, баглаа боодол, дээж загвар болон арилжааны үйл ажиллагаатай холбогдон импортолсон бараа".

4. Хавсралт В.5-д дурдсан "Боловсрол, шинжлэх ухаан, эсхүл соёлын зориулалтаар импортолсон бараа".

5. Хавсралт В.6-д дурдсан "Зорчигчийн хувийн хэрэглээний болон спортын зориулалтаар импортолсон бараа".

6. Хавсралт В.7-д дурдсан "Аялал жуулчлалын сурталчилгааны материал".

7. "Хавсралт В.8-д дурдсан "Хилийн хөдөлгөөний шугамаар импортолсон бараа".

8. "Хавсралт В.9-д дурдсан "Хүмүүнэгийн зориулалтаар импортолсон бараа".

9. Хавсралт С-д дурдсан "Тээврийн хэрэгсэл".

10. Хавсралт D-д дурдсан "Мал, амьтан".

(b) Импортын гаалийн болон бусад татвараас хэсэгчлэн чөлөөлөх нөхцөл

23. Практик зөвлөмж

Практик зөвлөмж 22-д ороогүй барааг болон практик зөвлөмж 22-д дурдсан бүрэн чөлөөлөгдхөх нөхцлийн бүхий л шаардлагыг хангагуй барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас аль болох хэсэгчлэн чөлөөлсний үндсэн дээр түр хугацаагаар оруулах зөвшөөрөл олгоно.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ Н

1 дүгээр булэг

ГААЛИЙН ЗӨРЧИЛ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F2.

"гаалийн зөрчлийг захиргааны журмаар шийдвэрлэх" гэж үндэсний хууль тогтоомжоор гаалийн байгууллагад эрх олгосны үндсэн дээр гаалийн зөрчлийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу, эсхүл харилцан буулт хийх хэлбэрээр шийдвэрлэхийг хэлнэ;

E2./F3.

"харилцан буулт хийх" гэж гаалийн байгууллагад эрх олгосны дагуу тухайн зөрчилд

холбогдох этгээдийн гаалийн зерчилтэй холбоотой дагаж мөрдхө тодорхой нөхцүүдээс татгалзахыг хүлээн зөвшөөрхийг хэлнэ;

E3./F1.

"гаалийн зорчил" гэж гаалийн хуулийн зорчсон, эсхүл зорчихийг завдсаныг хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Гаалийн байгууллагаас гаалийн зерчлийг мөрдэн байцаах, тогтоо болон захирагааны журмаар шийдвэрлэхийг энэхүү Бүлгийн заалтууд болон холбогдолтой гэж узвэл, Ерөнхий Хавсралтын заалтуудаар зохицуулна.

2. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн зерчлийг тодорхойлох бөгөөд тэдгээрийг мөрдэн байцаах, тогтоо болон холбогдолтой бол, захирагааны журмаар шийдвэрлэх нөхцлийг заана.

Үйлчлэх хүрээ

3. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн зерчлийг үйлдсэн хариуцлагыг хүлээх этгээдийг тодорхойлоно.

4. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн зерчлийг шийдвэрлэх, түүнээс хойш хэрэгсэхгүй болгох хугацааг тогтоосон байхаас гадна тухайн хугацааг эхлэх едрийг тодорхой заана.

Гаалийн зорчлийг мөрдэн байцаах, тогтоо

5. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн байгууллагад дараах эрх мэдлийг олгох нөхцлийг заана:

- бараа, тээврийн хэрэгслийг шалгах;
- бичиг баримт болон захидал харилцагаар гаргаж өгөхийг шаардах;
- компьютерийн мэдээллийн баазад нэвтрэх;
- хувь хүний нэгжих болон агуулах байранд үзлэг хийх; болон
- нотлох баримтыг хамгаалах.

6. Стандарт

Зөвхөн хууль бусаар нэвтрүүлэхийг завдсан үйлдэл, эсхүл гаалийн бусад ноцтой зорчилд холбогдсон талаар хангалттай үндэслэл байгаа тохиолдолд гаалийн зорилгоор хувь хүний биед үзлэг хийнэ.

7. Стандарт

Гаалийн байгууллага нь хууль бусаар нэвтрүүлэхийг завдсан үйлдэл, эсхүл гаалийн бусад ноцтой зорчилд холбогдсон талаар хангалттай үндэслэл байранд үзлэг хийхгүй бол агуулах байранд үзлэг хийхгүй.

8. Стандарт

Гаалийн байгууллага нь сэжиглэгдэж буйгээ хэргийн нөхцөл байдал, хууль тогтоомжийн ямар заалтыг зорчсан талаар болон шаардлагатай бол хүлээлгэх хариуцлагын талаар холбогдох этгээдэд нэн даруй мэдэгдэнэ.

Гаалийн зорчил илэрсэн үед дагаж мөрдхө журам

9. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид гаалийн зерчил гарсан болох нь тогтоогдсон нөхцөлд гаалийн байгууллагаас дагаж мөрдхө журам болон авах арга хэмжээг заана.

10. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага гаалийн зерчлийн талаар авсан арга хэмжээний бүртгэлд буюу захирагааны тайланд тэмдэглэсэн байна.

Бараа буюу тээврийн хэрэгслийг хураах буюу саатуулах

11. Стандарт

Гаалийн байгууллага дараах нөхцөлд бараа болон/буою тээврийн хэрэгслийг хураана:

- тэдгээрийг хураах зайлшгүй шаардлагатай; эсхүл
- зерчлийг шийдвэрлэх зарим сүүлчийн шатанд эд мөрийн баримт бурдуулэхийг шаардаж болох.

12. Стандарт

Хэрэв барааны нэг хэсэг нь гаалийн зерчилтэй холбоотой бөгөөд гаалийн байгууллага барааны бусад үлдсэн хэсэг нь шууд болон шууд бусаар уг зерчилтэй холбоогүй гэж үзсэн бол зөвхөн зерчилд холбогдох хэсгийн барааг хураах буюу саатуулна.

13. Стандарт

Гаалийн байгууллага нь бараа болон/буою тээврийн хэрэгслийг хураах, эсхүл саатуулах нөхцөлд холбогдох этгээдэд дараах мэдээлэл бүхий бичиг баримтыг гаргасан өгнө:

- хураагдсан, эсхүл саатуулагдсан бараа болон тээврийн хэрэгслийн тайбар, тоо хэмжээ;
- хураасан, эсхүл саатуулсан шалтгаан; болон
- зерчлийн шинж байдал.

14. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага нь хураагдсан, эсхүл саатуулагдсан барааг хангалттай баталгааны үндсэн дээр уг бараа нь хориглосон, эсхүл хязгаарласан бараанд хамаарахгүй бөгөөд зарим дараагийн хэрэг шийдвэрлэх шатанд эд мөрийн баримт болох шаардлагатай бол буцаан олгоно.

15. Практик зөвлөмж

Гаалийн зерчлийг үйлдэхэд хэрэглэсэн тээврийн хэрэгсэл нь дараах шаардлагыг хангаж байвал гаалийн байгууллага хураагдсан, эсхүл саатуулагдсан барааг буцаан олгоно:

- тээврийн хэрэгсэл нь барааг нуух зориулалтаар тусгайлан хийгдээгүй, өөрчлөлт оруулаагүй, эсхүл тоноглогдоогүй; болон
- тээврийн хэрэгсэл нь зарим дараагийн хэрэг шийдвэрлэх шатанд эд мөрийн баримт болохгүй; болон

- шаардлагатай баталгааг гаргасан.

16. Практик зөвлөмж

Тээврийн хэрэгслийг дараах нөхцөлд хураана. Үүнд:

- тээврийн хэрэгслийг эзэмшигч, жолоодогч, эсхүл хариуцагч нь тухай үед гваалийн зерчилд оролцсон, эсхүл хамсаатан болсон эсхүл зерчлэес үрдичилсан сэргийлж бүх шаардлагатай арга хэмжээг аваагүй, эсхүл
- тээврийн хэрэгслийг барааг нуух зориулалтаар тусгайлан хийсэн, өөрчлөлт оруулсан, тоноглосон, эсхүл
- тусгайлан өөрчлөлт оруулсан эсхүл тоноглосон тээврийн хэрэгслийг хэвийн байдалд оруулах боломжийн болсон.

17. Практик зөвлөмж

Хураагдсан, эсхүл саатуулагдсан бараа нь түргэн муудаж гэмтэх, эсхүл барааны шинж чанаарын хувьд гваалийн байгууллага хадгалах боломжгүйээс бусад нөхцөлд гваалийн байгууллага хураагдсан, эсхүл саатуулагдсан барааг улсын орлого болгох, хураах шийдвэр гарахаас эмне устах, худалдан борлуулахгүй.

Хувь этгээдийг саатуулах

18. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид хувь этгээдийг саатуулхийн холбоотой гваалийн байгууллагын эрх мэдлийг заах бөгөөд үүнтэй холбоотой нөхцлийг ялангуяа саатуулах шийдвэрийг шүүхийн байгууллагаар хянуулах хугацаа заана.

Гваалийн зорчлийг захирагааны журмаар шийдвэрлэх

19. Стандарт

Гваалийн байгууллага нь гваалийн зорчлийг илрүүлсний дараа нэн даруй дараахь нөхцлийг хангах шаардлагатай арга хэмжээг авна:

- гваалийн зорчлийг захирагааны журмаар шийдвэрлэх уйл ажиллагааг эхэлсэн бай; болон
- холбогдох этгээдэд зорчлийг шийдвэрлэх нөхцөл, журмыг болон тийм давж заалдах хугацааны талаар мэдээлэх.

20. Практик зөвлөмж

Барааны бүрдүүлэлтийн явцад ноцтой бус гваалийн зерчил илэрсэн бол уг зорчлийг илрүүлсэн гваалийн газраас нь зорчлийг хишпуулахгүйгээр шийдвэрлэх боломжтой байна.

21. Практик зөвлөмж

Хэрэв зорчигч нь гваалийн ноцтой бус гваалийн зорчлийг үйлдсэнтэй холбоотой бол уг зорчлийг илрүүлсэн гваалийн газраас нь зорчлийг хишпуулахгүйгээр шийдвэрлэх боломжтой байна.

22. Стандарт

Үндэсний хууль тогтоомжид захирагааны журмаар шийдвэрлэх гваалийн зорчлийн зүйл тус бүрд ногдуулах топтууль шийтгэлийг заах бөгөөд тэдгээрийг хэрэгжүүлэх гваалийн газрын эрх мэдлийг тогтоосон байна.

23. Стандарт

Гваалийн зорчлийг захирагааны журмаар шийдвэрлэхдэд ногдуулах аливаа топтууль шийтгэлийн хэмжээ, эсхүл хүндүүрүүлэх нөхцөл нь тухайн гваалийн зорчлийн үр дагавар, ноцтой байдал болон холбогдох этгээдийн гваалийн байгууллагад мэдүүлсэн байдал зэрэгээс хамаарна.

24. Стандарт

Барааны мэдүүлэгт буруу мэдээлэл өгсөн боловч мэдүүлэгч нь үнэн зөв мэдээллийг өгөх шаардлагатай арга хэмжээ авсаны нотолсон бол гваалийн байгууллага аливаа топтууль шийтгэлийг ногдуулаадаа тэдгээр хүчин зүйлийг анхаарч үнэ.

25. Стандарт

Гваалийн зорчил нь давагдашгүй хүчин зүйлийн, эсхүл холбогдох этгээдийн хяналтаас гадуур бусад нөхцлийн улмаас үүссэн бөгөөд холбогдох этгээд болгоомжийн байдлаар, эсхүл хуурн мэхлэх санаатайгаар үйлдээгүй болохыг гваалийн байгууллага хүлээн зөвшөөрсөн бол аливаа топтууль шийтгэл ногдуулахгүй.

26. Стандарт

Хураагдсан, эсхүл саатуулагдсан барааг буюу аливаа гваалийн болон бусад татварыг болон бусад бүх хураамжийт болон гарсан зардлыг хассаны дараа тийм барааг борлуулсанас олон орлогыг:

- гваалийн зорчлийг бүрэн шийдвэрлэсний дараа тэдгээрийг хүлээн авах эрх бүхий этгээдэд нэн даруй буцаан олонгоно; эсхүл
- хэрэв боломжгүй бол тодорхой хугацаанд тэдгээрийг хадгалаа.

Ингэхдээ барааг хураасны улмаас эзэн нь хэрэгсэхгүй орхисон эсхүл уг хэргийг шийдвэрлэсэн улсын орлогод авсан байж болохгүй.

Давж заалдах эрх

27. Стандарт

Захирагааны журмаар шийдвэрлэхдэд хамаарах гваалийн зорчилттай холбоотой аливаа этгээд харилцан буулт хийхийн хүлээн зөвхөөрөх арга замыг сонгоогүй бол гваалийн байгууллагаас бие давасан хөндөнгийн байгууллагад давж заалдах эрхтэй байна.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ

1 дүгээр бүлэг

ЗОРЧИГЧ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F2.

“Хоёр-гарцын систем” гэж хоёр төрлийн гарцын аль ногийг сонго замаар мэдүүлэгт өгөхөөр ирж буй зорчигчийн дагаж мөрдөх гваалийн хяналтын хялбарчилсан системийг хэлнэ. Ногоон өнгийн таних тэмдэгтэй гарц нь татваргүй оруулах хэмжээнээс хэтрээгүй бөгөөд импортлохыг хориглоогүй, эсхүл хязгаараагүй тоо хэмжээ, эсхүл үнэ бүхий барааг авч явва зорчигчдод зориулсан байна. Негеэ гарц нь улаан өнгөтэй байх бөгөөд бусад зорчигчдод зориулсан байна.

E2./F4.

“Хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгсэл” гэж холбогдох этгээдийн зөвхөн хувийн хэрэглээнд ашиглах зориулалтаар импортолсон, эсхүл экспортолсон бөгөөд этгээдүүдийг хөлсөөр тээвэрлэх тээврийн хэрэгсэл, эсхүл үйлдвэрлэлийн, эсхүл арилжанаа зорилгоор бараа тээвэрлэх зориулалт бүхий тээврийн хэрэгсэл

хамаарахгүй автомашин болон чиргуул, завь болон нисэх онгоц тэдгээрийн сэлбэг, ердийн тоноглол болон төхөөрөмжийг хэнлнэ.

E3./F5.

"Зорчигч" гэж

(1) тухайн нутаг дэвсгэрээс гарч явдаг буюу байгаа оршин судагтуй ("байнын бус оршин суугч") улсын нутаг дэвсгэрт түр хугацаагаар орох аливаа этгээд; болон

(2) тухайн нутаг дэвсгэрт буцаж ирдэг ("буцаж ирэх оршин суугч") буюу байгаа оршин судаг ("гарч явахаар оршин суугч") улсын нутаг дэвсгэрээс гарч явахаар этгээдийг тус тус хэнлнэ.

E4./F3.

"Хувийн хэрэглээний эд зүйлс" гэж аяллын үеэр зорчигчийн хувийн хэрэглээнд нь зохиц үсөр шаардагдаж болох, зяланын бүхий нехцел байдлыг харгалзан, гэхдээ арилжааны зорилгоор импортолсон, эсхүл экспортолсон аливаа бараа хамаарахгүй бусад бүх зүйл (шинаа буюу хэрэглэж байсан)-ийг хэнлнэ.

E5./F1.

"Түр хугацаагаар оруулах горим" гэж импортын гаалийн болон бусад татвар толхоеөс бүрэн, эсхүл хэсэгчлэн чөлөөлсөн нехцелөөр гаалийн нутаг дэвсгэрт тодорхой барааг оруулах гаалийн горимыг, тийм барааг тусгай зориулалтадаар импортлох бөгөвд тогтоосон хугацаанд болон барааг ашигласнаас үүсэх хэвийн элэгдэл хорлогдоос өөр аливаа өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан экспортлох болзолжийг оруулна.

Зарчим

1. Стандарт

Зорчигчдод хамаарах гаалийн хөнгөлөлт нь энэхүү Бүлгийн заалтууд болон холбогдолтой бол. Ерөнхий Хавсралтын заалтын дагуу зохицуулагдана.

2. Стандарт

Энэхүү Бүлэгт дурьдсан гаалийн хөнгөлөлт зорчигчдын иргэншил/харьялалаас үл хамааран мөрдөгдөнө.

Үйлчлэх хүрээ

3. Стандарт

Гаалийн байгууллага нь зорчигчидтэй холбогдох гаалийн бүрдүүлэлтийг хийж дуусгах гаалийн газрыг томилно. Эдгэр гаалийн газрын эрх мэдэл, байршил болон ажиллах цагийг тогтооходоо тухайлбал, газар зүйн нехцел байдал болон зорчигчдын хөдөлгөөний тухайн үеийн хэмжээг харгалзан үзнэ.

4. Стандарт

Гаалийн зохих хяналтын шаардлагыг хангасан, хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгслээр тухайн улсад ирж байгаа, эсхүл явж байгаа зорчигчид өөрсдийн зорчиж байгаа тээврийн хэрэгслээр орхилгүйгээр гаалийн бүхий л шаардлагатай бүрдүүлэлтийг хийлгэхийг зөвшөөрнө.

5. Практик зөвлөмж

Арилжааны зориулалттай автомашин, эсхүл галт тэргээр тухайн улсад ирж байгаа, эсхүл явж байгаа зорчигчид өөрсдийн зорчиж байгаа тээврийн хэрэгслээр орхилгүйгээр гаалийн бүхий л шаардлагатай бүрдүүлэлтийг хийлгэхийг зөвшөөрнө.

6. Практик зөвлөмж

Хоёр гарцын системийг зорчигчдод гаалийн хяналт тавих, тэдгээрийн авч яваа бааранд, шаардлагатай тохиолдолд, хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгслэл бүрдүүлэлт хийхэд ашиглана.

7. Практик зөвлөмж

Хэрэглэсэн тээврийн хэрэгслийн төрлөөс үл хамааран зорчигчдын эсхүл тэдгээрийн авч яваа ачааны тусгай жагсаалтыг гаалийн зорилгоор шаардахгүй.

8. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага нь бусад агентлаг болон худалдааны хүрээнийхэнтэй хамтран зорчигчдод гаалийн хяналт тавих болон тэдгээрийн авч яваа ачааны тусгай жагсаалтыг гаалийн зорилгоор шаардахгүй.

9. Практик зөвлөмж

Зорчигч ёөрийн авч яваа баараны талаар аман мэдүүлэг өгч болно. Гэхдээ зорчигчид үндэсний хууль тогтоомжийд заасан хэмжээнээс хэтэрсэн үнэ эсхүл тоо хэмжээтэй, эсхүл арилжааны шинжтэй барааг импортлох, эсхүл экспортлохор авч яваа барааг бол гаалийн байгууллага бичгэр, эсхүл электрон сүлжэээр мэдүүлэхийг шаардаж болно.

10. Стандарт

Гаалийн хяналтын зорилгоор хүний биеед хийх үзлэгийг зөвхөн онцгой тохиолдолд, барааг хилээр хууль бусаар нэвтрүүлэх үйлдэлд эсхүл бусад зорчигчдээ сэжиглэх бодит үндэслэл байгаа уед гаалийн ажилтан хийн.

11. Стандарт

Гаалийн байгууллагаас тогтоосон нехцлийн дагуу зорчигчийн авч яваа бааранд гаалийн холбогдох горимоор бүрдүүлэлт хийх, буцаан экспортлох, эсхүл үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу өөр байдаа зархиран зарцуулах барааг дараах тохиолдолд агуулахад хадгалаха:

- тухайн зорчигчийн хүснэгтээр;
- холбогдох бааранд шууд бүрдүүлэлт хийх боломжгүй; эсхүл

12. Стандарт

Биеэс тусдаа ачуулсан ачаа (өөрөөр хэлбэл зорчигчийн эмне, эсхүл хойно ирж байгаа, эсхүл явж байгаа)-ыг зорчигчийн авч лезэ берзээны нэг адил, эсхүл гаалийн бусад хялбарчилсан горимын дагуу бүрдүүлэлт хийнз.

13. Стандарт

Аливаа итгэмжлэгдсэн этгээд биес тусдаа ачулсан ачаанд зорчигчийн Норийн өмнөс гаалийн бурдуулэлт хийлгэнэ.

14. Практик зөвлөмж

Үндэсний хууль тогтоомжид заасан хэмжээнээс нийт үнэ, эсхүл тоо хэмжээ нь хэтрээгүй, арилжааны бус шинж чанартай бараг импортолсон зорчигч доодын хэрэглээнд зориулан бурдуулэлт хийх горимд оруулахаар мэдүүлсэн бол үнэлгээнээс тэглэх системийг хэрэглэнэ.

15. Практик зөвлөмж

Боломжтой бол кредит карт, эсхүл банкны картыг ашиглан гаалийн болон бусад татвар болон гаалийн үйлчилгээний төлбөрийг төлөх хэрэгсэл болохыг хүлээн зөвхөөр болно.

Орох**16. Практик зөвлөмж**

Зорчигчид импортын гаалийн болон бусад татвар төлөхгүйгээр оруулах тамхин бүтээгдэхүүн, дарс, архи болон үнэртэй усны төрлийн баравын тоо хэмжээ нь дор дурдсан хэмжээнээс хэтрээгүй байна:

- (a) 200 ширхэг янкуур тамхи, эсхүл 50 ширхэг сигар, эсхүл 250 гр тамхи, эсхүл эдгээр төрлийн баравын нийт жин нь 250 гр-аас хэтрээгүй байх;
- (b) 2 л дарс, эсхүл 1 л архи;
- (c) 0,250 л үнэртэй ус ба 50 гр сурчиг.

Гэвч тамхи болон согтууруулах, үндэснээс талаарх энэ журам нь тодорхой наслын хүмүүст хамаарах бөгөөд тэдэнд эдгээр бараг авч явхас эрх олгохгүй байх, эсхүл олгосон ч тоон хязгаарлалттай байж болох ийм хүмүүст, эсхүл хилээр байнга, эсхүл тухайн улсаас гарцаад 24 цагийн дотор буцаж нэвтрэхч байгаа хүмүүст зөвхөн тодорхой хэмжээгээр хязгаар тогтоож болно.

17. Практик зөвлөмж

Тогтоосон тоо хэмжээний дотор импортын гаалийн татваргүй оруулах өргөн хэрэглээний бүтээгдэхүүнээс гадна зорчигчид 75 зээлжих тусгай эрхтэй тэнцхүүн юу бухий зөвхөн арилжааны шинж чанартай бараг гаалийн татваргүйгээр импортлох эрхтэй. Тодорхой насанд хүрээгүй хүмүүс, эсхүл байнга хилээр зорчдог хүмүүс, тухайн улсаас гарцаад 24 цагийн дотор буцаж нэвтрэхч байгаа хүмүүсийн хувьд энэхүү хязгаарыг бага хэмжээгээр тогтоож болно.

18. Стандарт

Буцаж ирж буй оршин суугчидад тухайн улсаас гарах уедээ авч явсан бөгөөд хэрэглээнд байсан хувийн эд зүйлс болон өөрсдийн тээврийн хэрэгслээс импортын гаалийн болон бусад татваргүйгээр буццаан импортлохыг зөвшөөрнө.

19. Стандарт

Байнгын бус оршин суугчдаас дор дурьдсананаас бусад тохиолдолд хувийн эд зүйлсийг нь тур хугацаагаар оруулахад гаалийн бичиг баримт, эсхүл баталгаагаа гаалийн байгууллага шаардахгүй:

- үнэ, эсхүл тоо хэмжээ нь үндэсний хууль тогтоомжоор тогтоосон хэмжээнээс хэтэрсэн; эсхүл

- гаалийн байгууллагаас татварын орлогод эрдэлт учруулж магадгүй гэж үзсэн.

20. Стандарт

Хувцас, ариун цэврийн хэрэглэл болон хувийн хэрэглээний зайлшгүй бусад зүйлсээс гадна дараах зүйлсийг байнгын бус оршин суугчдын хувийн хэрэглээний зүйлс гэж тооцогдоно.

- Хувийн үнэт, гол чимэглэлийн эдлэл;

- Гэрэл зурийн аппарат болон дурс бичлэг, кино зурийн камер, тэдгээрийн тодорхой тоо хэмжээний хальс, хуурцаг болон бусад дагалдах хэрэглэл;

- Зөвөрийн слайд болон кино прожектор, тэдгээрийн тодорхой тоо хэмжээний слайд болон дискийн хальс;

- дуран;

- зөвөрийн хөлжмийн зэмсэг;

- зөвөрийн тоглуулагч, бичлэгийн хальс, СД тоглуулагч болон дуу хураач хальс, бичлэг болон дискийн хальс;

- зөвөрийн радио хүлээн авагч;

- гар утас, эсхүл үүрэн телефон;

- зөвөрийн телевизор;

- зөвөрийн бичгийн машин;

- зөвөрийн компьютер болон дагалдах хэрэгсэл;

- зөвөрийн тооны машин;

- хүүхдийн тэрэг болон тэргэнцэр;

- тахир дутуу хүмүүсийн тэргэнцэр;

- спортын хэрэглэл.

21. Стандарт

Байнгын бус оршин суугчдын хувийн эд зүйлсийг тур хугацаагаар оруулахад мэдүүлигийг бичих шаардлагатай бол тур хугацаагаар оруулахад зөвшөөрлийн хугацаа нь зорчигчид тухайн улсад байж хугацааг харгалзах бөгөөд тэр нь үндэсний хууль тогтоомжид заасан хугацаанаас хэтрээгүй тохиолдолд гаалийн байгууллага сунгаж болно.

22. Стандарт

Зорчигчийн хүснэгтээр, болон гаалийн байгууллагаас шаардлагатай гэж үзвэл байнгын бус оршин суугчдын хувийн эд зүйлсийг тур оруулахад зөвшөөрсөн анхны хугацаа үндэсний хууль тогтоомжид заасан хугацаанаас хэтрээгүй тохиолдолд гаалийн байгууллага сунгаж болно.

23. Стандарт

Байнгын бус оршин суугчид хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгслээ тур хугацаагаар оруулахыг зөвшөөрнө.

24. Стандарт

Хувийн хэрэглээний автомашины банкинд хийсэн шатахууны импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөнэ.

25. Стандарт

Хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгслэд үзүүлж байгаа хөнгөлөлт нь байнгын бус оршин суугч зорчигчийн эзэмшиж байгаа, түрээсэлсэн,

эсхүл эзэлдэн яваа болон тухайн зорчигчтой хамт, өмнө нь, эсхүл хойно нь ирж байгаагаас үл шалтгаалан тэдгээр тээврийн хэрэгсэлд хамаарна.

26. Практик зөвлөмж

Байнгын бус оршин суугчдын хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгслийг түр хугацаагаар оруулахад гаалийн байгууллага гаалийн бичиг баримт, эсхүл баталгаа шаардахгүй.

27. Практик зөвлөмж

Байнгын бус оршин суугчдын хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгслийг түр хугацаагаар оруулахыг зөвшөөрхөтгийн холбогдуулан гаалийн бичиг баримт, эсхүл баталгаа шаардах тохиолдолд гаалийн байгууллага олон улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрсэн баримт бичиг, баталгааг хүлээн авбал зохино.

28. Стандарт

Түр оршин суугчдын хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгсэлд түр хугацаагаар оруулах зөвшөөрөл олгохтой холбогдуулан түр хугацаагаар оруулахаар мэдүүлэх нехцэлд байнгын бус оршин суугчийн тухайн улсад байх хугацааг харгалзан үндэсний хууль тогтоомжид заасан хугацаанаас хэтрээгүй тохиолдолд зөвшөөрлийг олгоно.

29. Стандарт

Тухайн зорчигчийн хүсэлтээр болон гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзвэл байнгын бус оршин суугчдын хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгслийг түр хугацаагаар оруулахыг зөвшөөрсэн анхны хугацааг үндэсний хууль тогтоомжид заасан хугацаанаас хэтрээгүй тохиолдолд сунгаж болно.

30. Стандарт

Тухайн улсад түр хугацаагаар оруулсан хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгслийг засварлахад шаардлагадаа сэлбэгийг түр хугацаагаар оруулахыг зөвшөөрөц болно.

Буцаан экспортлох

31. Стандарт

Гаалийн байгууллага импортолсон гаалийн газраас өөр гаалийн газраар байнтын бус оршин суугчдын түр хугацаагаар оруулсан буцаан экспортлохыг зөвшөөрнө.

32. Стандарт

Гаалийн байгууллага байнгын бус оршин суугчдын хувийн хэрэглээний тээврийн хөргөсл, эсхүл хувийн эд зүйлс нь осол, эсхүл давагдашгүй хүчин зүйлсийн улмаас ноцтой гэмтсэн, эсхүл эздэрсэн тохиолдолд буцаан экспортлохыг шаардахгүй.

Гарах

33. Стандарт

Гарч байгаа зорчигчдын гаалийн бурдүүлэлт нь аль болох энгийн байна,

34. Стандарт

Гаалийн журамд нийцсэн, телбел зохих аливаа экспортын гаалийн болон бусад татварыг төлсөн тохиолдолд зорчигчдод арилжааны зорилгоор бараа экспортлохыг зөвшөөрнө.

35. Стандарт

Тухайн улсаас гарч яваа иргэдийн хүсэлтээр, гаалийн татваргүйгээр буцаан импортлох үед гаалийн байгууллага зарим төрлийн бараг онцлог танихад зориулсан агаа хэмжээ авна.

36. Стандарт

Зөвхөн онцгой тохиолдолд, гаалийн байгууллага тухайн улсаас гарч яваа иргэдээс хувийн хэрэглээний тээврийн хэрэгсэл болон хувийн эд зүйлсийг түр хугацаагаар экспортлох бичиг баримтгийн шаардаж болно.

37. Практик зөвлөмж

Хэрэв бэлэн менгээр баталгааг гаргасан бол бараа тухайн гаалийн газраар дамжин импортлогдоогүй байсан ч буцаан экспортлож буй гаалийн газар уг баталгааг буцаан төлөх нехцлийг бүрдүүлнэ.

Дамжин өнгөрөх зорчигчид

38. Стандарт

Дамжин өнгөрөх зорчигчид дамжин өнгөрөх бүсээс гаралаагүй тохиолдолд аливаа гаалийн хянaltaар орохыг шаардахгүй. Гэхдээ гаалийн байгууллага дамжин өнгөрөх бүсийг ерөнхийд нь хянаж, гаалийн ямар нэг зөрчил гарах магадлал байгаа бол шаардлагатай арга хэмжээ эрхтэй.

Зорчигчдод хэрэглэх гаалийн хонголотийн талаарх мэдээлэл

39. Практик зөвлөмж

Зорчигчийн хувьд хөнгөлөлтэд эдлэх талаарх мэдээлэл нь тухайн улсын албан ёсны хэл, эсхүл шаардлагатай гэж үзвэл аливаа бусад хэл дээр байна.

2 дугаар бүлэг

ШУУДАНГИЙН ТЭЭВЭРЛЭЛТ

Тодорхойлолт

Энэхүү бүлгийн зорилгоор:

E1./F1.

"CN22/23" гэж одоогийн мөрдөгджээг байгаа Дэлхийн Шуудан Холбооны актад заасан шуудан илгээлтэд зориулсан мэдүүлгийн тусгай маягтуудыг хэлнэ.

E2./F3.

"Шуудан илгээлтэд хийх гаалийн бурдүүлэлт" гэж шуудангийн илгээмжид хамаарах гаалийн байгууллагаас болон сонирхогч талаас явуулж буй бүхий л ўйн ажиллагааг хэлнэ.

E3./F2.

"шуудан илгээлт" гэж шуудангаар илгээж байгаа, эсхүл шуудангийн байгууллагуудад зориулсан одоогийн мөрдөгдөж байгаа Дэлхийн Шуудан Холбооны актад заасан захидал болон илгээмжийг хэлнэ.

E4./F5.

"шуудангийн байгууллага" гэж Дэлхийн Шуудан Холбооны одоогийн мөрдөгдөж байгаа актаар зохицуулагдаж байгаа олон улсын үйлчилгээг явуулах засгийн газраас эрх авсан улсын, эсхүл хувийн байгууллагыг хэлнэ.

E5./F4.

"Дэлхийн Шуудан Холбоо" гэж 1874 онд "Шуудангийн Ерөнхий Холбоо" нэртэйгээр Бернийн Хэлэлцэрээр байгуулагдаж, 1878 онд Дэлхийн Шуудан Холбоо гэсэн нэртэй болж, 1948 оноос НҮБ-ын тусгай агентлаг болсон засгийн газар хоорондын байгууллагыг хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Шуудан илгээлтэд хийх гаалийн бүрдүүлэлт нь энэхүү Бүлгийн заалт болон холбогдолтой бол, Ерөнхий Хавсралтын заалтаар зохицуулагдана.

2. Стандарт

Шуудан илгээлтийн талаарх гаалийн нехцэлтэй холбоотой гаалийн болон шуудангийн байгууллагын холбогдох үүрэг, хариуцлагыг үндэсний хууль тогтоомжид заана.

Шуудан илгээлтэд гаалийн бүрдүүлэлт хийх

3. Стандарт

Шуудан илгээлтэд хийх бүрдүүлэлтийг аль болох шүүрхай хийж гүйцэтгэнэ.

(а) Барааг гаалиар гаргах, оруулах

4. Стандарт

Чөлөөт эргэлтэд байгаа бараа, эсхүл гаалийн өөр горимд хамрагдаж байгаа эсэхээс үл хамааран шуудан илгээлтээр бараа экспортлохыг зөвшөөрнө.

5. Стандарт

Дотоодын хэрэглээнд зориулан бүрдүүлэлт хийх, эсхүл өөр гаалийн горимоор бүрдүүлэлт хийхээс үл хамааран шуудан илгээлтээр бараа экспортлохыг зөвшөөрнө.

(б) Гаальд шалгуулах

6. Стандарт

Гаалийн байгууллага шуудан илгээлтийн гаалийн хяналт тавих, тэдгээрийг шалгах ажлыг хийх шуудангийн байгууллагыг томилно.

7. Стандарт

Дор дурьдсанас бусад тохиолдолд гаалийн хяналт тавих зорилгоор экспортлох шуудан илгээлтийг гаалийн байгууллагад мэдүүлэхийг шаардахгүй:

- экспортлоход зөвшөөрел шаардагдах бараа;
- экспортлохыг хориглосон, эсхүл хязгаарласан, эсхүл экспортны татвар болон бусад татвар ногдуулах бараа;
- үндэсний хууль тогтоомжид заасан хэмжээнээс хэтэрсэн үнэ бүхий бараа; эсхүл
- сонгон шалгах замаар гаалийн хяналтад орох бараа.

8. Практик зөвлөмж

Гаалийн байгууллага импортолсон шуудан илгээлтийн дор дурьдсан төрлүүдийг, нийтлэг журмын дагуу, тэдгээрт шалгалт хийхийг шаардахгүйгээр:

- a. хувийн шуудангийн зөвхөн ил захидал болон захиа;
- b. хараагүй хүмүүст зориулсан ном зохиол;
- c. импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлгөх хэвлэлмэл материал.

- (c) CN22 эсхүл CN23 маягт эсхүл гаалийн мэдүүлэгийн зэрэг бүрдүүлэлт хийх

9. Стандарт

Гаалийн байгууллагад шаардлагатай бүх мэдээлэл CN22 эсхүл CN23 болон бусад дагалдах бичиг баримтад байгаа тохиолдолд CN22 эсхүл CN23 маягтыг дор дурьдсанас бусад тохиолдолд гаалийн мэдүүлэг гэж үзнэ:

- үндэсний хууль тогтоомжид заасан хэмжээнээс хэтэрсэн үнэ бүхий бараа;
- хориглосон, эсхүл хязгаарласан, эсхүл экспортын гаалийн болон бусад татвар ногдуулах бараа;
- экспортлоход зөвшөөрел шаардагдах бараа;
- дотоодын хэрэглээнд зориулан бүрдүүлэлт хийхээс бусад гаалийн горимын дагуу сонгох зорилгоор импортолсон бараа.

Дээрх тохиолдолд тусдаа гаалийн мэдүүлэг бичихийг шаардана.

Дамжин өнгөрөх шуудан илгээлт

10. Стандарт

Дагалдах эзэнтэйгээс бусад дамжин өнгөрөх шуудан илгээлтийг гаалийн шалгалтгүйгээр явуулна.

Гаалийн болон бусад татвар хураах

11. Стандарт

Гаалийн байгууллага нь шуудан илгээлтээр явуулсан бааранаа гаалийн болон бусад татвар хураахад хамгийн энгийн журмыг баримталаа.

3 дугаар бүлэгт

АРИЛЖААНЫ ЗОРИУЛАЛТЫН ТЭЭВРИЙН

ХЭРЭГСЭЛ

Тодорхойлолт

Энэхүү бүлгийн зорилгоо:

E1./F2.

"Арилжааны зориулалтын тээврийн хэрэгсэлд хийх гаалийн бүрдүүлэлт" гэж холбогдох этгээд болон гаалийн байгууллагаас гаалийн нутаг дэвсгарт орж байгаа, эсхүл гарч байгаа болон түүний дотор байгаа арилжааны зориулалтын тээврийн хэрэгслийн хувьд хийж байгаа бүхий л ўйл ажиллагааг хэлнэ.

E2./F1.

"Хилээр оруулах мэдүүлэг" эсхүл "хилээр гаргах мэдүүлэг" гэж энэ тохиолдолд арилжааны зориулалтын тээврийн хэрэгслийг ирж байгаа, эсхүл гарч байгаа үед тухайн арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгслийг хариуцаж байгаа этгээдээс арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгсэл болон тухайн ялалт, ачаа, агуулах, багийн гишүүд, эсхүл зорчигчдод хамаарах хэрэгзээт эд зүйлсийг агуулсан гаалийн байгууллагад өгөх аливаа мэдүүлгийг хэлнэ.

E3./F3.

"Арилжааны зориулалтын тээврийн хэрэгсэл" гэж аливаа усан онгоц (усан онгоц болон усан дээгүүр хөвөгч хөнгөн болон ачааны онгоцыг оруулан), хайлсан агаараар явагч усан онгоц, нисх онгоц, автомашин (чиргүүл, хагас чиргүүл эсвэл автомашины хосолмолыг оруулан), олон улсын тээврийн хөдөлгөөнд зорчигчдод хөлсөөр үйлчилдэг, эсхүл арилжааны, эсхүл үйлдвэрлэлийн зориулалттай барааг тээвэрлэхэд ашигладаг темер замын хэрэгсэл, тэдгээрийн ердийн сэлбэг, дагалдах хэрэгсэл болон тоног төхөөрөмж, мөн арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгсэлтэй хамт тээвэрлэж байгаа тосолгооны материал болон ердийн саванд нь байгаа түвш шатахууныг хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгсэлд хийх гаалийн бүрдүүлэлтийг энэхүү Бүлгийн заалт болон холбогдолтой бол Ерөнхий Хавсралтын заалтуудаар зохицуулна.

2. Практик зөвлөмж

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгсэлд хийх гаалийн бүрдүүлэлтийг арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгслийг бургтэсэн улс орон, эсхүл эзэмшигч, аль улсаас ирж байгаа, эсхүл аль улсад очихоос үл хамааран тэгш эрхтэйгээр хийнэ.

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгслийг түр хугацаагаар оруулах

3. Практик зөвлөмж

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгслийг ачаатай, ачаагүйгээс нь үл хамааран гаалийн нутаг дэвсгэрт импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөн оруулах зөвшөөрөл олгоходо тэдгээрийг түр хугацаагаар оруулсан гаалийн нутаг дэвсгэрт дотоодын тээвэрт ажиглахгүй гэсэн нөхцөлөөр олгоно. Тэдгээр тээврийн хэрэгслийг хэвийн ажиллах үеийн злэгдэл хорогдол, шатах-тослох материалын хэвийн хэрэглээ болон ердийн засвараас өөр ямар нэгэн өөрчлөлт оруулахгүйгээр буцаан экспортлох нөхцөлтэйгээр оруулна.

4. Стандарт

Гаалийн байгууллага зөвхөн гаалийн шаардлагатай хяналт шалгалт хийх зорилгоор шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд гадаадад зохих ёсоор бүртгээдсэн арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгслээс баталгаа, эсхүл түр зөвшөөрлийн бичиг баримт шаардаж болно.

5. Стандарт

Гаалийн байгууллага арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгслийг буцаан экспортлох хугацааг тогтоохдоо тэдгээр тээврийн хэрэгслийн үйл ажиллаганы нөхцөл байдлыг анхаарч үзнэ.

6. Практик зөвлөмж

Тухайн хүний хүснэгтээр болон гаалийн байгууллага шаардлагатай гэж үзүүлж анх тогтоосон хугацаагаар өөрчилж болно.

Сэлбэг болон тоног төхөөрөмжийг түр хугацаагаар оруулах

7. Практик зөвлөмж

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэрэгсэлтэй хамт импортолсон бөгөөд түүнтэй хамт буцаан экспортлох, түүнээс тусад нь, эсхүл хамтад нь ашиглаж болох ачааг ачих, буулгах, зөх болон хамгаалах тусгай зориулалтын тоног төхөөрөмжийг импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөх нөхцөлтэйгээр гаалийн нутаг дэвсгэрт түр хугацаагаар оруулж болно.

8. Практик зөвлөмж

Гаалийн нутаг дэвсгэрт түр хугацаагаар импортолсон засварын, эсхүл үйлчилгээний явцад арилжааны зориулалттай тээврийн хэргсэлд ашиглах, эсхүл түүнтэй холбоотой сэлбэг болон тоног төхөөрөмжийг солихад ашиглах сэлбэг болон тоног төхөөрөмжийг импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөн гаалийн нутаг дэвсгэрт оруулж болно.

Ирэх**9. Стандарт**

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэргэглийг ирэхэд хилээр оруулахаар гаальд мэдүүлэх үед шаардлагахаа бичиг баримт нь гаалийн хуулийн заалттай нийцэхүүц, аль болох цеен байх ёстой.

10. Стандарт

Гаалийн байгууллага тээврийн хэргэглийг ирэх үед хилээр оруулах гаалийн мэдүүлгийн хувийг аль болох цөөлөх ёстой.

11. Стандарт

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэргэглийг ирэхтэй холбогдуулан мэдүүлэх, гаалийн мэдүүлэгтэй хамт шаардах бичиг баримтыг хууль ёсны болгох, шалгах, үнэн зөвийг тогтоох, эсхүл тээврийн хэргсэл ирж байгаа улстай урьдчилан тохиролцсон байхыг шаардахгүй.

Гаалийн нутаг дэвсгэрийн зохих**зогсоолд ирэх****12. Стандарт**

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэргэгсэл өөр улсад дундын зогсolt хийхгүйгээр гаалийн нутаг дэвсгэр дэх зохих зогсоолд ирж байгаа тохиолдолд хийх гаалийн бурднуулалт нь аль болох энгийн байх бөгөөд өмнө нь тухайн тээврийн хэргэгсэлд хэргэлэсэн гаалийн хяналт шалгалтын ажиллагааг харгалзан үзнэ.

Гарах**13. Стандарт**

Арилжааны зориулалттай тээврийн хэргэглийг гаалийн нутаг дэвсгэрээс гарах үед хэргэлэх гаалийн бурднуулалт нь дараах нөхцлийн хангах арга хэмжээгээр хязгаарлагдах ёстой:

a. шаардлагатай бол гаалийн холбогдох байгууллагад зохих журмын дагуу мэдүүлсэн хилээр гарах мэдүүлэг;

b. шаардлагатай бол гаалийн лац, ломбыг тавьсан байх;

c. хяналт шалгалтын зорилгоор шаардлагатай бол тусгай тогтоосон гаалийн замаар явах; болон

d. арилжааны зориулалттай тээврийн хэргэглийг гарах үед зөвшөөрөлгүйгээр хоцроогхуй байх.

14. Практик зөвлөмж

Хилээр гарах идуулгийн агуулга хилээр орох мэдүүлэгтэй адил байх тохиолдолд гаалийн байгууллага түүнийг хилээр гаргах зорилгоор ашиглахыг зөвшөөрч болно.

15. Стандарт

Гаалийн нутаг дэвсгэрээс гаргахыг зөвшөөрсөн арилжааны зориулалттай тээврийн хэргсэл нь анх орж ирсэн гаалийн газраас өөр газраар дамжин гарч болно.

4 дүгээр бүлэг**ТАТВАРГҮЙ БАРАА****Тодорхойлолт**

Энэхүү бүлгийн зорилгоор:

E1./F6.

"тээвэрлэгч" гэж барааг тээвэрлэж буй эсхүл орлож буй эсхүл тээврийн хэргэглийн үйл ажиллагааг хариуцсан этгээдийг хэлнэ,

E2./F1.

"татваргүй бараанд хэрглэх гаалийн бүрдүүлэлт" гэж тухайн этгээд болон гаалийн байгууллагаас татваргүй хэрглэх бараатай холбогдуулан явуулж байгаа бүхий л үйл ажиллагааг хэлнэ.

E3./F5

"татваргүй бараанд гаалиас хийх ажиллагаа" гэж шаардлагатай үйлчилгээ болон татваргүй бараатай холбоотой хийх гаалийн бүх үйл ажиллагааг хэлнэ.

E4./F2.

"татваргүй бараа" гэж

- хэргэлэхэд зориулсан татваргүй бараа; болон

- авч явах татваргүй барааг хэлнэ.

E5./F3.

"хэргэлэхэд зориулсан татваргүй бараа"

гэж

- Усан онгоц, нисэх онгоц эсхүл галт тэргийн зорчигчид болон багийн гишүүдийн хэргэлэхэд зориулан худалдсан эсхүл худалдаагүй барааг;

- Усан онгоц, нисэх онгоц эсхүл галт тэргийг ажиллуулах болон үйлчилгээ хийжд шаардлагатай сэлбэг болон тоног төхөөрөмжөөс бусад шатахуун болон тосолгооны материал, барааг; эдгэр бараа нь гаалийн нутаг дэвсгэрт ирээд байгаа, эсхүл тэнд зогсож байгаа усан онгоц, нисэх онгоцонд, эсхүл

голт тэргэнд байгаа зорчигч, багийн гишүүдэд худалдах, эсхүл олон улсын тээвэрт хүмүүсийг хөлсөөр тээвэрлэх, эсхүл барааг ўйлдвэрлэлийн болон арилжаны зориулалтаар, хөлсөөр, эсхүл хөлсгүй тээвэрлэж байгаа усан болон нисэх онгоцонд хэрэглэх барааг хэлнэ.

E6./F4.

"авч явах татваргүй бараа" гэжусан болон нисэх онгоцны баг, зорчигчдод газардсаны дараа болон тэдгээрийн бүхээг, тавцанд, эсхүл тухайн усан болон нисэх онгоц гаалийн нутаг дэвсгэрт байх хугацаандаа хэрэглэх, олон улсын замд хүмүүсийг хөлсөөр тээвэрлэж байгаа, эсхүл барааг хөлсөөр болон хөлсгүй тээвэрлэж байгаа усан болон нисэх онгоцонд хэрэглэх барааг хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Татваргүй барааг гаалиар нэвтрүүлэх ажиллагааг энхүү Бүлгийн болон холбогдолтой бол Ерөнхий Хавсралтын заалтаар зохицуулна.

2. Практик зөвлөмж

Татваргүй барааны гаалийн нохцлийг усан онгоц, нисэх онгоц эсвэл галт тэргийг бүртгүүлсэн эсхүл эзэмшигч улсаас үл хамааран адил тэгш хэрэглээн.

Ирж байгаа усан онгоц, нисэх онгоц эсхүл галт тэргэн дэх татваргүй бараа

(а) Импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөх

3. Стандарт

Гаалийн нутаг дэвсгэрт ирж байгаа усан онгоц, эсхүл нисэх онгоц дахь татваргүй барааг тухайн тээврийн хэрэгслийн тавцан дээр байгаа нохцэд импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлнө.

4. Практик зөвлөмж

Олон улсын буухиа галт тэргэний хувьд зорчигч болон багийн гишүүдийн хэрэглээнд зориулан импортолсон барааг дараахаа нохцэд импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлнө:

(а) зөвхөн тухайн галт тэргэй явж өнгөрч байгаа улсад эдгэр барааг худалдаж авсан;

(б) барааг худалдаж авсан улсад тухайн бараанд ногдох татварыг төлсөн.

5. Стандарт

Гаалийн нутаг дэвсгэрт ирж байгаа усан онгоц, нисэх онгоц болон галт тэргэний хэвийн ажиллагаа болон ўйлчилгээнд шаардлагдах зориулалтын татваргүй бараа нь гаалийн нутаг дэвсгэрт орж ирэхэдээ эдгэр тээврийн хэрэгслийн

тавцанд байгаа бол гаалийн нутаг дэвсгэрт байх уедээ ч тавцан дээрээ байх тохиолдолд импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлнө.

(б) Бичиг баримт

6. Стандарт

Гаалийн нутаг дэвсгэрт ирж байгаа усан онгоцны тавцанд байгаа татваргүй барааны мэдүүлгийг гаалийн байгууллага шаардах бөгөөд өгөх мэдээлэл нь гаалийн хяналтад шаардлагдах аль болох цөөн тооны мэдээлэл байна.

7. Практик зөвлөмж

Тээврийн хэрэгсэл дотор байгаа татваргүй бараанаас гаалийн байгууллагын зөвшөөрлөөр гаргах барааны тоо хэмжээг гаалийн нутаг дэвсгэрт усан онгоц ирэх үед мэдүүлсэн татваргүй барааны мэдүүлэгт бичих ёстой бөгөөд тэдгээрийн гаальд мэдүүлэхтэй холбогдуулан тусгайлан маягт шаардахгүй.

8. Практик зөвлөмж

Татваргүй барааг гаалийн нутаг дэвсгэрт байх үед усан онгоцонд нийлүүлэх татваргүй барааны тоо хэмжээг гаалийн байгууллагаас шаардсан татваргүй барааны мэдүүлэгт бичнэ.

9. Стандарт

Нисэх онгоц дотор үлдсэн татваргүй барааны салангид мэдүүлгийг гаалийн байгууллага шаардахгүй.

(с) Хэрэглээний зориулалттай татваргүй барааг олгох

10. Стандарт

Гаалийн байгууллага гаалийн нутаг дэвсгэрт байгаа усан онгоц дээрх хэрэглээний зориулалттай татваргүй барааг оруулахдаа зорчигч болон багийн гишүүдийн тоо, тухайн усан онгоцны гаалийн нутаг дэвсгэрт байх хугацааг харгалзан шаардлагатай тоо хэмжээг тогтоон.

11. Практик зөвлөмж

Усан онгоцын зогсоолтой байгаа эсхүл засвар хийлгэж байгаа усан онгоцноос багийн гишүүд хэрэглээний зориулалттай татваргүй барааг гаргах бол тухайн усан онгоцны байх хугацааг үндэслэлтэй гэж үзсэн тохиолдолд гаалийн байгууллага зөвшөөрөл олгоно.

12. Практик зөвлөмж

Гаалийн нутаг дэвсгэр дээрх нэг, эсхүл түүнээс дээш онгоцны будалд нисэх онгоц газардах нохцэд гаалийн байгууллага тухайн онгоцыг дундын буудлуудад байх болон тэдгээр буудлуудын хооронд нисэх үед хэрэглээний зориулалттай татваргүй барааг олгохыг зөвшөөрнө.

(d) Гаалийн хяналт

13. Стандарт

Шаардлагатай үед татваргүй барааг лацдах гэх мэтээр татваргүй барааг зөвшөөрөлгүй ашиглахыг зогсоох талаар зохих арга хэмжээ авахыг гаалийн байгууллага тээвэрлэгчээс шаардана.

14. Стандарт

Гаалийн байгууллага зөвхөн шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд өөр газар хадгалах зорилгоор гаалийн нутаг дэвсгэрт байгаа усан онгоц, нисэх онгоц эсхүл галт тэрэгнээс татваргүй барааг шилжүүлэхийг тээвэрлэгчээс шаардана.

Гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлгөх бараагаар хангах

15. Стандарт

Гадаадын чиглэлд явах усан онгоц болон нисэх онгоцонд гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлгөх дараах барааг авч явахыг зөвшөөрөн.
а. гаалийн байгууллага зорчигч болон багийн гишүүд, мөн аялал эсхүл нислэгийн хугацаа болон түүн дээр өмнө нь байгаа татваргүй барааны тоо хэмжээг харгалзан шаардлагатай гэж үзсэн тоо хэмжээ бүхий татваргүй барааг;

б. онгоцен дээр байгаа татваргүй барааны тоо хэмжээг харгалзан аяллын, эсхүл нислэгийн хугацаанд онгоцны ажиллагаа болон үйлчилгээнд зохистой гэж үзсэн тоо хэмжээний хэрэглээний зориулалттай татваргүй барааг онгоцны ажиллагааны болон үйлчилгээний зориулалтаар.

16. Стандарт

Гаалийн нутаг дэвсгэрт ирсэн бөгөөд гаалийн нутаг дэвсгэр доторх сүүлчийн зогсоол руу явах чийн аялалд зориулсан усан онгоц болон нисэх онгоцонд гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлгөх бараагаа нохон сэлбхийг зөвшөөрөн.

17. Стандарт

Гаалийн нутаг дэвсгэрт зогсож байгаа усан онгоц болон нисэх онгоцонд нийлүүлж буй хэрэглээний зориулалттай татваргүй барааг энэ бүлэгт хэрэглэж болох гаалийн нутаг дэвсгэр руу ирж байгаа усан онгоц болон нисэх онгоцонд буй хэрэглээний зориулалттай татваргүй бараанд олгодог адил нохцелеер олгож болно.

Явах**18. Практик зөвлөмж**

Татваргүй бараанд холбогдолтой салангид мэдүүлгийг гаалийн нутаг дэвсгэрээс гарч байгаа усан онгоцноо шаардахгүй.

19. Стандарт

Гаалийн нутаг дэвсгэрээс гарч буй, эсхүл нисэх онгоцонд оруулсан татваргүй барааны хувьд

мэдүүлэг шаардах тохиолдолд шаардагдах мэдээлэл нь гаалийн хяналтад хэрэглэх аль болох цөөн мэдээлэл байна.

Татваргүй барааны бусад олголт**20. Стандарт**

Гаалийн нутаг дэвсгэрт ирж байгаа усан онгоц, нисэх онгоц болон галт тэрэгнд буй татваргүй барааг дараах тохиолдолд зөвшөөрөн.

а. дотоодын хэрэглээнд зориулан оруулах горимоор бурдуулэлт хийх бараа, эсхүл гаалийн бурдуулэлтийн өөр горим хэрэглэх бараа, тэгхэдээ аль ч тохиолдолд нохцел байдал болон гаалийн бурдуулэлтийн ажиллагаанд нийцэн; эсхүл б. зөвхөн гаалийн байгууллагаас урьдчилан зөвшөөрөл авсан тохиолдолд олон улсын тээврийн өөр усан онгоц, нисэх онгоц, эсхүл галт тэрэгнд шилжүүлсэн.

5 дугаар бүлэг**ТУСЛАМЖИЙН БАРАА****Тодорхойлолт**

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:
E1./F1.

"тусламжийн бараа" гэж

- автомашин болон тээврийн бусад хэрэгсэл, хүнсний зүйлс, эм, хувцас, хөнжил, майхан, угсармал байшин, ус цэвэршуулэх болон ус хадгалах төхөөрөмж, эсхүл зайлшгүй хэрэгцээт бусад бараа зэргийг оропцуулан байгалийн гамшигт вартсан этгээдэд тусламж болгон өгсөн барааг; болон

- бүх тоног төхөөрөмж, автомашин болон тээврийн бусад хэрэгсэл, ялангуяа сургуультай амьтан, хүнс, материал, хувийн хэрэглээний зүйлс болон гамшиг болсон нутаг дэвсгэрт байгаа тусламжийн ажилнуудын ажиллах болон амьдрах хугацаанд ажил үүргээ гүйцэтгэхэд нь болон тэдэнд дэмжлэг үзүүлэхэд зориулсан бусад бараа.

Зарчим**1. Стандарт**

Тусламжийн бараанд хийх гаалийн бурдуулэлтийг энэхүү Бүлгийн заалт болон холбогдолтой бол Ерөнхий Хавсралтын заалтуудаар зохицуулна.

2. Стандарт

Экспортлох, дамжин өнгөрөх, түр хугацаагаар оруулах болон импортлох зориулалт бүхий тусламжийн барааны бурдуулэлтийг тэргүүн ээлжинд хийнэ.

Үйлчлэх хүрээ

3. Стандарт

Гаалийн байгууллага тусламжийн барааны хувьд дараах хөгжлийтгий үзүүлнэ:

- тусгайлан тогтоосон хугацаанд мэдүүлгийг гүйцэн бэглэх нөхцөлтэйгээр барааны хялбарчилсан мэдүүлгээр, эсхүл барааны бүрэн бус түр мэдүүлгээр мэдүүлэх,

- барааны гаалийн мэдүүлэг, дагалдах бичиг баримтыг бараа ирэхэс өмнө болон хүрч ирсэн барааг эзэнд нь олгохос өмнө шалгах, бүртгэх,

- гаалийн байгууллага бахгүй газраар буюу ажлын бус цагаар бүрдүүлэлт хийх, холбогдох төлбөр хийхийг шаардахгүй байх,

- зөвхөн онцгой нөхцөлд барааг шалгах, дээж авах.

4. Практик зөвлөмж

Тусламжийн барааны бүрдүүлэлтийг аль улсаас гаралтай, аль улсаас ирж байгаа эсхүл ямар улсад очигоос үл хамааран хийнэ.

5. Практик зөвлөмж

Тусламжийн барааны хувьд бусад бараанд тавих эдийн засаг, экспортын хориг, эсхүл хязгаарлалт болон экспортын гаалийн болон бусад татвар авахгүй.

6. Практик зөвлөмж

Холбогдох байгууллагуудын зөвшөөрлөөр бэлгийн журмаар авсан бөгөөд тэдний веерсийн ашиглах, эсхүл тэдний хяналтын дор ашиглах, эсхүл тэдний хуваарилсан, эсхүл тэдний хяналтын дор үнэ төлбөргүй хуваарилсан тусламжийн барааг импортын гаалийн болон бусад татвараас чөлөөлөх бөгөөд эдийн засаг, импортын хориг, эсхүл хязгаарлалт хийхгүй.

ТУСГАЙ ХАВСРАЛТ К

1 дээгэр бүлэг

ГАРАЛ ҮҮСЛИЙН ДҮРЭМ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F2.

"Барааны гарал үүслийн улс" гэж гаалийн тариф, тоон хязгаарлалт эсхүл худалдаатай холбогдох бусад арга хэмжээг хэрэглэх зорилгоор тогтоосон шалтуурын дагуу бараа үйлдвэрлэсэн улсыг хэлнэ;

E2./F3.

"Гарал үүслийн дүрэм" гэж барааны гарал үүслийн улс орны тогтооход үндэслэний хууль тогтоомж, эсхүл олон улсын гэрээ ("гарал үүслийн

шалтуур") – гээр тогтоогдсон зарчмын үндсэн дээр боловсруулсан тусгай заалтыг хэлнэ;

E3./F1.

"Ихээхэн өөрчлөлтийн шалтуур" гэж барааны эцсийн үндсэн үйлдвэрлэл эсхүл боловсруулалт хийгдэж тухайн барааны онцлог шинж чанарыг бий болгосон улсыг гарал үүслийн улсаар тодорхойлох шалтуурыг хэлнэ.

Зарчим

1. Стандарт

Барааг импортлох, экспортлоход гаалийн хариуцсан арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай гарал үүслийн дүрэм нь энэхүү Бүлгийн заалт болон холбогдолтой бол Ерөнхий Хавсралтын заалтын дагуу боловсруулагдсан байна.

Гарал үүслийн дүрэм

2. Стандарт

Тухайн улсад бүтэээрээ үйлдвэрлэгдсэн барааг тухайн улсаас гарал үүсэлтэй гэж тооцно. Тухайн улсад бүрэн хэмжээгээр үйлдвэрлэгдсэн бараа гэдгээ дараах зүйлсийг ойлгоно:

- a. тухайн улсын газрын хөрс, ус, нутаг дэвсгэрт хамаарах далай, тэнгис, түүний гүнээс олборлосон эрдэс бүтээгдэхүүн;

- b. тухайн улсад тарьж ургуулсан, хураасан хүнсний ногоогор хийсэн бүтээгдэхүүн;

- c. тухайн улсад естэж үржүүлсэн мал амьтан;

- d. тухайн улсын мал амьтдаас гаргаж авсан бүтээгдэхүүн;

- e. тухайн улсын малай, тэнгисээс тэдний усан онгоцоор агнасан загасаар хийсэн бүтээгдэхүүн болон далайгаас гаргаж авсан бусад бүтээгдэхүүн;

- f. тухайн улсын малай, тэнгисээс тэдний усан онгоцоор агнасан загасаар хийсэн бүтээгдэхүүн болон далайгаас гаргаж авсан бусад бүтээгдэхүүн;

- g. дээрх (f) хэсэгт заасан бүтээгдэхүүнээс гаргаж тухайн улсын үйлдвэрийн усан онгоцон дээр гаргаж авсан бүтээгдэхүүн;

- h. тухайн улсын нутаг дэвсгэрт хамаарах далай, тэнгисээс гаднахь далай тэнгисийн хөрс, хөрсний гүнээс олборлосон бүтээгдэхүүн. Энэ тохиолддог тухайн улс зөвхөн тэр хөрс, хөрсний гүнд ажиллах онцгой эрхтэй байна;

- i. Тухайн улсад үйлдвэрлэл, боловсруулалтын үйл явцад гарсан хаягдал, өөдөс, түүнчлэн тухайн улсад хэрэглэгдсэн болон залуулж цуглуулсан зүйл. Эдгээр чь зөвхөн тухий эдийн сэргээхэд зориулагдсан байна;

ж. Зөвхөн дээрх (а)-(и)-д хамаарах бүтээгдхүүнээр тухайн улсад үйлдвэрлэсэн бараа.

3. Практик зөвлөмж

Барааны үйлдвэрлэлд хөбр эсхүл түүнээс дээш улс оролцсон бол барааны гарал үүсэл нь ихээхэн хэмжээний өөрчлөлтийн шалгуурын дагуу тодорхойлгдоно.

4. Практик зөвлөмж

Ихээхэн хэмжээний өөрчлөлтийн шалгуурыг хэрэглэж байгаа тохиолдолд Барааг тодорхойлох, кодлох уялдуулсан системийн тухай олон улсын конвенцийн дагуу хэрэглэн.

5. Практик зөвлөмж

Барааны нийт үнний дунд татварыг хувирал ногдуулахад ихээхэн хэмжээний өөрчлөлтийн шалгуурыг хэрэглэх бол дараах үнийг анхааралдаа авбал зохино:

- импортлох материалын хувьд импортлох үеийн татвар ногдуулбал зохих үнз, гарал үүсэл нь тодорхой бус материалын хувьд үйлдвэрлэл явагдсан улсын нутаг дэвсгэрт төлөгдсөн байж болох анхны үнз;

- үйлдвэрлэгдсэн барааны хувьд, үйлдвэрийн үнз эсхүл үндэсний хууль тогтоомжийн дагуу экспортын үнз.

6. Практик зөвлөмж

Барааны үндсэн шинж, онцлогт огт өөрчлөлт ороогүй, орсон ч бага хэмжээгээр өөрчлөлт орох үйл ажиллагаа, тухайлбал дор дурдсан үйл ажиллагааг ихээхэн хэмжээний боловсруулалт эсхүл үйлдвэрлэлийн аргаар боловсруулалт хийдэгүй гэж үнз:

- a. барааг тээвэрлэх, хадгалах явцад гарах зайлшгүй үйл ажиллагаа;

- b. барааг савлах, эсхүл барааны зах зээлд өрсөлдөх чадварыг сайжруулах үйл ажиллагаа, барааг ачуулахаар бэлтгэх, тухайлбал задгай барааг савлах, савлахаар хэсэглэх, ангилах, дугаарлах, дахин савлах;

c. энгийн угсралт үйл ажиллагаа;

- d. өөр өөр гарал үүсэлтэй барааг холих, ингэхдээ шинээр үүсч бүтээгдхүүний шинж чанар нь хольсон барааны шинж чанараас нэг их өөргүй байх.

Гарал үүслийн тоогоо тусгай

тохиолдлууд

7. Практик зөвлөмж

Машин техник, хэрэгсэл, аппарат эсхүл тээврийн хэрэгсэлтэй хамт хэрэглэх туслах хэрэгсэл, сэлбэг болон багаж нь машин техник,

хэрэгсэл, аппарат эсхүл тээврийн хэрэгслийн нэг адил гарал үүсэлтэй тооцгодах бөгөөд ингэхдээ тэд тоног хэрэгсэл, түүний дугаар нь хоорондоо тохирч хамт зарагдсан байх ёстой.

8. Практик зөвлөмж

Нэг ачилтаар оруулахад тээврийн эсхүл үйлдвэрлэлийн шалтгаанаас болон тохиоромжгүй учраас импортлогчийн хүснэлтээр нэгээс илүү ачилтаар импортлогдсон угсаагүй эсхүл задалж салгасан зүйлсийг гарал үүслийг нь тодорхойлоходоо нэг бараа хэмээн тооцно.

10. Практик зөвлөмж

Барааны гарал үүслийг тодорхойлох зорилгоор баглаа боодлыг бараатай адил гарал үүсэлтэй гэж тооцвол, ялангуяа хувирал тооцох аргыг хэрэглэж байгаа бол жижиглэн худалдаагаар энгийн байдлаар зарагдаж байгаа барааны баглаа боодлын талаар ярьж байгааг анхааралдаа авбал зохино.

11. Стандарт

Барааны гарал үүслийг тодорхойлоход барааны үйлдвэрлэл, боловсруулалтад ашигласан цахилгаан эрчим хүч, машин тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн гарал үүслийг тооцохгүй.

Шууд тээвэрлэх дүрэм

12. Практик зөвлөмж

Барааг гарал үүслийн улсаас шууд тээвэрлэх заалт байгаа бол, ялангуяа газар зүйн шалтгаанаас (жишээлбэл, далайд гарцуулж үлсын хувьд) болон гуравдагч улслд гаалийн хяналтад байгаа барааны хувьд (жишээлбэл, үзэсгэлэн ямармаг, эсхүл гаалийн баталгаат агуулахад байгаа барааны хувьд) зөрүү гарч болохыг зөвшөөрөл зохино.

Гарал үүслийн дүрмийн талаарх

мэдээлэл

13. Стандарт

Гарал үүслийн дүрэмд, эсхүл түүнийг хэрэгжүүлэх журамд орсон өөрчлөлт нь экспортын зах зээл, нийлүүлэгч үлсын аль алинд сонирхогч этгээдүүд хангалттай мэдээлэл авч шинэ заалтыг анхааралдаа авсны дараагаар зөвхөн хүчин төгөлдөр болно.

2 дугаар бүлэг

ГАРАЛ ҮҮСЛИЙГ БАРИМТААР НОТЛОХ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F2.

"гарал үүслийн гэрчилгээ" гэж эрх бүхий байгууллагын олгосон барааны гарал үүслийг гэрчилж, барааг тодорхойлсон тусгай маягтыг хэлнэ.

Энэхүү гэрчилгээ нь үйлдвэрлэгч, боловсруулагч, нийлүүлэгч, экспортлогч болон бусад эрх бүхий этгээдийн гаргасан мэдүүлэгийг багтааж байж болно.

E2./F3.

"гарал үүслийг гэрчилсэн мэдүүлэг" гэж гэрчлэх эрх бүхий байгууллага, этгээдийн баталгаажуулсан гарал үүслийн мэдүүлгийг хэлнэ.

E3./F4.

"гарал үүслийн мэдүүлэг" гэж барааг экспортлохтой холбогдуулан үйлдвэрлэгч, боловсруулагч, экспортлогч болон бусад эрх бүхий этгээд үүний нэхэмжлэх болон бараатай холбогдох баримтанд уг барааны гарал үүслийн талаар гаргасан мэдүүлгийг хэлнэ.

E4./F5

"гарал үүслийг нотлох баримт" гэж барааны гарал үүслийн гэрчилгээ, гарал үүслийн баталгаажсан мэдүүлэг, эсхүл гарал үүслийн мэдүүлгийг хэлнэ.

E5./F1.

"бус нутгийн харьяны гэрчилгээ" гэж эрх бүхий байгууллага, этгээдийн гаргасан журмын дагуу барааны гарал үүслийг тухайн бус нутгийн онцлогт тохируулан тодорхойлсон тэрчилгээ хална (тухайлбал, Champagne, Port wine, Parmesan cheese гэх мэт).

Зарчим

1. Стандарт

Барааны гарал үүсэлтэй холбогдох бичиг баримтыг шаардах, тогтоо болон олгоходоо энэхүү Бүлгийн заалт, холбогдолтой бол Ерөнхий Хавсралтын заалтгаар зохицуулагдана.

Гарал үүслийг нотлох баримт шаардах

2. Практик зөвлөмж

Барааны гарал үүслийг нотлох баримтыг гаалийн хөнгөлөлтийн тариф хэрэглэх, нэг талаас баталсан эдийн засаг, худалдааны арга хэмжээ авсан, эсхүл хоёр талын болон олон талт хэлэлцээрийн дагуу эсхүл нийгмийн зруул мөнд, хэв журмын шалтгаанаар арга хэмжээ авч байгаа үед шаардана.

3. Практик зөвлөмж

Гарал үүслийг дараах тохиолдолд баримтгаар нотлохыг шаардахгүй:

- нийт үнийн дун нь 100 ам. доллараас хэтрэхгүй буюу арилжааны шинж чанаргүй, хувь хүнд хаягласан жижиг хэмжээний бараа буюу зорчигчийн ачаа тээшийн авч яваа бараа;
- нийт үнийн дун нь 60 ам. доллараас хэтрэхгүй арилжааны зориулалттай бараа;

с. түр хугацаагаар оруулахыг зөвшөөрсөн бараа;

д. гаалиар дамжуулан өнгөрүүлэх бараа;

е. бус нутгийн харьяны гэрчилгээтэй, гарал үүслийг баримтгаар нотлох шаардлагагүй, нийлүүлж байгаа улсын нь нэхцэл хоёр талт болон олон талт хэлэлцэрт нийцэн зарим төрлийн бараа.

(а) буюу (б)-д заагдсан хэд хэдэн ачааг нэг удаагийн ачилтаар, нэг тээврийн хэрэгслээр, нэг хүлээн авагчид, нэг илгээгчээс явуулсан бол эдгээр ачилтын нийт үнийг тооцно.

4. Практик зөвлөмж

Гарал үүслийг баримтгаар нотлох шаардлагатай холбогдсон дүрмийг нэгдмэл байдлаар боловсруулсан бол түүнийг тогтоосон үеийн эдийн засаг, худалдааны нэхцэл байдлын өөрчлөлтэй зохицож байгаа эсэхийг турван жил тутамд хянан үзэх.

5. Практик зөвлөмж

Гарал үүслийн улсын эрх бүхий байгууллагаас олгосон нотлох баримтыг импортлогч улсын гаалийн байгууллага хуурамч байна гэж сэхжилж үндэслэлтэй бол шаардана.

Гарал үүслийг нотлох баримтын янз бүрийн төрлийн маягт болон өргөдөл

(а) Гарал үүслийн гэрчилгээ

Маягт, агуулга

6. Практик зөвлөмж

Гарал үүслийн гэрчилгээний эдгээр маягтыг сайкруулах, эсхүл шинэ маягтыг боловсруулахдаа Хэлэлцэн тохирогч талууд энэхүү Бүлгийн Зүүлт 1-д өгөгдсөн загварыг Зүүлт 3-т заасан Дүрмийг анхааралдаа авч Зүүлт 2-т заасан зааврын дагуу ашиглана.

Энэхүү Бүлгийн Зүүлт 1-д заасан загвар маягтын дагуу гарал үүслийн гэрчилгээгээ хийсэн Хэлэлцэн тохирогч талууд Гаалийн хамтын ажиллагааны Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад энэ тухайгаа мэдэгдэнэ.

Ашиглах хэл

7. Практик зөвлөмж

Гарал үүслийн гэрчилгээний маягтыг экспортлогч улсын сонгосон хэл дээр хэвлэх бөгөөд тэрхүү хэл нь англи, франц хэлний аль нэг нь биш бол англи эсхүл франц хэл дээр хэвлэнэ.

8. Практик зөвлөмж

Гарал үүслийн гэрчилгээг импортлогч улсын хэл дээр хэвлэгэй байвал тэрхүү улсын газлийн байгууллагыг гарал үүслийн гэрчилгээн доторхи мэдээллийн орчуулгыг шаардахгүй.

Гарал үүслийн гэрчилгээг олгох эрх бүхий газрууд, бусад байгууллагууд

9. Стандарт

Энэхүү Бүлгийг хүлээн зөвшөөрч байгаа Хэлэлцэр тогирогч талууд хүлээн зөвшөөрөх тухай мэдэгдэл өгөхдөө, эсхүл баары нь гарал үүслийн гэрчилгээг олгох эрх бүхий газар, байгууллагуудаа тогтооно.

10. Практик зөвлөмж

Бараа гарал үүслийн улсаас шууд импортлогоодгүй, гуравдагч улсын нутаг дэвсгэрээр дамжин орж ирсэн бол гарал үүслийн гэрчилгээг тэрхүү гуравдагч улсад ийм гэрчилгээг олгох эрх бүхий газар, байгууллагаас олгосон байхыг зөвшөөрч болох багаад ингэхдээ барааны гарал үүслийн улсад өмнө нь олгосон гэрчилгээн дээр үндэслэн олгосон байна.

11. Практик зөвлөмж

Гарал үүслийн гэрчилгээг олгох эрх бүхий газар, байгууллага олгок байгаа гэрчилгээгээ хөөржлийн дотор хэрэглэгдэх, хуулбарыг хянах эрхтэйгээр олгоно.

(б) гарал үүслийн гэрчилгээнээс бусад нотлох баримт

12. Практик зөвлөмж

Гарал үүслийг нотлох бичиг баримт шаардаж байгаа бол дараахаа нөхцөлд гарал үүслийн мэдуулгийг хүлээн зөвшөөрнө:

а. нийт үнийн дун нь 500 ам. доллараас хэтрэхгүй буюу арилжааны шинж чанаргүй, хувь хүнд хаягласан жижиг хэмжээний баары эсхүл зорничийн ачаа тээшид авч яваа баараа;

б. нийт үнийн дун нь 300 ам. доллараас хэтрэхгүй арилжааны зориулалттай баараа.

(а) буюу (б)-д заагдсан хэд хэдэн ачааг нэг удаагийн ачилтаар, нэг тээврийн хэрэглээр, нэг хүлээн авагчид, нэг илгээгчээс явуулсан бол эдгээр ачилтын нийт үнийг тооцно.

Хүлээнгэх хариуцлага

13. Стандарт

Гарал үүслийг баримтаар нотлохын тулд хуурамч мэдээлэл агуулсан бичиг баримтыг бэлтгэдэг, бэлтгэх боломжийг бурддүүлсэн хүнд хариуцлага хүлээнгэх тухай заалтыг боловсруулна.

ЗҮҮЛТ I

1. Экспортлогч (нэр, хаяг, улс)	2. Дугаар	
3. Хүлээн авагч (нэр, хаяг, улс)	ГАРАЛ ҮҮСЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ	
4. Тээврийн хэрэгсэл (шаардлагатай бол)		
5. Марк, Дугаар: Баглаа боодлын дугаар болон төрөл: Барааны тодорхойлолт	6. Нийт жин	7.
8. Бусад мэдээлэл	Дээрх баары ..... улсын гарал үүсэлтэй болохыг гэрчлэв.	
Тамга	ГЭРЧЛЭГЧ БАЙГУУЛЛАГА	
	Олгосон газар болон он сар, одор	
	Гарын үсэг	

ЗҮҮЛТ II

Тайлбар

1. Гэрчилгээний хэмжээ нь олон улсын стандартын ISO хэмжээ A4 (210x297mm, 8.27x11.69 inches) байна. Маягтын дээд зах 10 мм, зүүн зах нь 20 мм байна. Мер хоорондын зайд 4.24 мм. (1/6 инч), өргөвшийн зайд нь 2.54 мм (1/10 инч). Гэрчилгээний загвар нь Европын Холбооны загвартай тохирсон байх бөгөөд Зүүлт 1-д заасантай адил байна. Гэрчилгээг олгогч улсын тусгайлсан шаардлагаар хүснэгтүүдэд үл ялгиг өөрчлөлт орж болох бөгөөд энэ нь метрийн хэмжээнээс өөр хэмжигдэхүүн хэрэглэдэг, тухайн улсын үндэстний бичиг баримтын системийн онцлог зэрэгээс шалтгаалж болно.

2. Гарал үүслийн гэрчилгээнд өргөдөл гаргах шаардлагатай бол өргөдлийн маягт, гэрчилгээний маягт хоёр нь хоорондоо таарч тохирч байна.

3. Улсууд цасны метр квадрат тутмын жин болон хуурамчаар үйлдэхээс сэргийлэн машиназар эргүүлсэн суурь ашиглахыг зөвшөөрч болно.

4. Гарал үүслийн гэрчилгээг хэрхэн үйлдэх талаар хэрэглэгчдэд зориулсан лавламжийг гэрчилгээний ар талд хэвлэж болно.

5. Захиргааны тусламжийг харилцан олгох тухай хэлэлцээрийн дагуу дахин хянах хүсэлт гарвал бэглех зорилгоор гэрчилгээний ар талд зайд үлдээж болно.

6. Загвар маягтад дараах тайлбарыг хийн:

Хүснэгт 1. "Ачуулагч", "үйлдвэрлэгч", "нийлүүлэгч" гэсний "экспортлогч"-оор оруулж болно.

Хүснэгт 2. Энд зөвхөн ганцхан эх хувь гарал үүслийн гэрчилгээ байх бөгөөд баримтын дээд хэсэгт "Жинхэнэ эх хувь" гэсэн үтгэй байна. Гарал үүслийн гээгдсэн гэрчилгээг оруулах зорилгоор гэрчилгээг хийсэн бол оруулагч гэрчилгээ нь дээд талдаа "Хуулбар" гэсэн үтгэй байна. Жинхэнэ эх хувь болон оруулагч гэрчилгээний хувийн дээд талд нь "хуулбар хувь" гэсэн үг байна.

Энэ хүснэгтэд мөн гэрчилгээ олгогч байгууллагын нэр (эмблем, сүлд) –ийг бичих бөгөөд албан хэрэгцээнд зориулсан зайл мөн үлдээн.

Хүснэгт 3: Энэ хүснэгтэд байгаа зүйлийг "захиалах" гэсэн үгээр сольж хүрэх улсыг бичих юм.

Хүснэгт 4: Энэ хүснэгтэд тээврийн хэрэгсэл, замын тухай нэмэлт мэдээлэл байх бөгөөд үүнийг жишээ нь гэрчилгээг олгогч байгууллага хүсвэл бэглэж болох юм.

Хүснэгт 5: Барааны дугаар шаардлагатай бол энд заагдах бөгөөд ингэхдээ эхний хүснэгтэд орно. "Mark, дугаар" нь "Баглаа боодлын тоо, төрөл" болон "Барааны тодорхойлолт" –оос босоо шугамаар таслагдана. Шугам байхгүй бол эдгэр мэдээллийг тохирох зайгаар ялгана. Барааны тодорхойлолт гэсэн хэсэгт БТКУС –ийн ангиллын дугаарыг баруун талд нь бичнэ. Гарал үүслийн шалгуур шаардлагатай бол энэ хүснэгтэд бичих бөгөөд бусад мэдээллээс босоо шугамаар тасална.

Хүснэгт 6. Барааны нийт жин барааг тодорхойлоход гол төлөв үүрэг гүйцэтгэдэг.

Хүснэгт 7. Энэ хүснэгтийг нэмэлт нарийчилсан мэдээлэлд зориулан хоссон үлдэх бөгөөд хэмжих нэгж буюу холбогдох бусад бичиг баримт (нэхэмжлэх гэх мэт) заргийг оруулж болно.

Хүснэгт 6, 7: Экспортлогчоос бараг ялгаж таних явдлыг хөнгөвчлөх үүднээс оруулах бусад тоо хэмжээ 6, 7 дугаар хүснэгтийн аль тохироход оруулж бичнэ.

Хүснэгт 8. Энэ зайл эрх бүхий байгууллагаас гэрчилэх мэдээлэл (тамга, тэмдэг, гарын үсэг, олгосон он сар өдрийг гэрчилэх)-д зориулсан. Олгох байгууллагаас ямар үг, үсэг бичихийг шийдэх бөгөөд энэхүү загварт байгаа үг бол зөвхөн жишээ юм. Энэ хүснэгтэд экспортлогч (эсхүл бараа нийлүүлэгч, үйлдвэрлэгч) гарын үсэг зуран мэдүүлэг болгон ашиглаж болно.

ЗҮҮЛТ III

Гарал үүслийн гэрчилгээг бэглэх дүрэм

Гарал үүслийн гэрчилгээг бэглэх дүрэм
(эсхүл шаардлагатай тохиолдолд ийм гэрчилгээний

өргөдөл)-ийг дээрх Тайлбарт дурдсаныг баримтанд уг барааны гарал үүслийн талаар анхааралдаа авч үндэсний байгууллага тогтооно, гаргасан мэдүүлгийг хэлнэ.

Гэхдээ дараахь заалттай тохирсон байх шаардлагатай:

1. Эдгээр маягтыг арилж балрахааргүйгээр, гаргагдахуйцаар ямар нэг хэрэгслээр бөглесен байх ёстой.

2. Гэрчилгээ (өргөдөл)-нд ямар нэг сохолж, балласан зүйл байж болохгүй. Аливаа засварыг хийхдээ алдаатай зүйлийг дараад нэмэлт зүйлийг оруулж ирсэн байдлаар хийнэ. Ферчлэлтийг хийсн хүн нь баталгаажуулж холбогдох эрх бүхий байгууллага, газар үүнийг гэрчилсэн байна.

3. Ашиглаагүй зайг нэмэлт мэдээлэл орохоос сэргийлэн хэрээсээр тэмдэглэнэ.

4. Экспортлох зорилгоор эх хувиас гадна нэг буюу түүнээс дээш хувийг үйлдэж болно.

З дугаар бүлэг

ГАРАЛ ҮҮСЛИЙН НОТЛОХ БАРИМТЫГ

ШАЛГАХ

Тодорхойлолт

Энэхүү Бүлгийн зорилгоор:

E1./F1.

"гарал үүслийн гэрчилгээ" гэж эрх бүхий байгууллагын олгосон барааны гарал үүслийг гэрчилж, барааг тодорхойлсон тусгай маягтыг халин. Энэхүү гэрчилгээ нь үйлдвэрлэгч, боловсруулагч, нийлүүлэгч, экспортлогч болон бусад эрх бүхий этгээдийн гаргасан мэдүүлгийг багтааж болно.

E2./F2.

"гарал үүслийг гэрчилсэн мэдүүлэг" гэж гэрчлэх эрх бүхий байгууллага, этгээдийн баталгаажуулсан гарал үүслийн мэдүүлгийг ойлгоно.

E3./F3.

"гарал үүслийн мэдүүлэг" гэж барааг экспортлохтой холбогдуулан үйлдвэрлэгч, боловсруулагч, экспортлогч болон бусад эрх бүхий этгээдүүний нийхмжлэх болон бараатай холбогдох

баримтанд уг барааны гарал үүслийн талаар гаргасан мэдүүлгийг хэлнэ.

E4./F4.

"гарал үүслийг нотлох баримт" гэж барааны гарал үүслийн гэрчилгээ, гарал үүслийн баталгаажсан мэдүүлэг, эсхүл гарал үүслийн мэдүүлгийг ойлгоно.

Зарчим

1. Стандарт

Гарал үүслийг баримтаар нотлоход захирагааны тусламж авахад энэхүү Бүлгийн заалт, шаардлагатай бол Ерөнхий Хавсралтын заалтыг хэрэглэнэ.

Харилцан адил байх зарчим

2. Стандарт

Хяналт тавих хүснэгтийг хүлээн авч буй Хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллага нь хэрвээ хүснэгтийг гаргаж байгаа Хэлэлцэн тохирогч талын эрх бүхий байгууллага тэрхүү тусламжийг үзүүлэх чадваргүй байвал тухайн хүснэгтийг биелүүлэхгүй байж болно.

Хяналт тавих хүснэгт

3. Практик зөвлөмж

Энэхүү Бүлгийг хүлээн зөвшөөрсэн Хэлэлцэн тохирогч талын Гаалийн байгууллага энэхүү Бүлгийг хүлээн зөвшөөрсэн аливаа Хэлэлцэн тохирогч талын нутаг дэвсгэрт гарал үүслийг баримтаар нотлох талаар эрх бүхий байгууллагад хүснэгтийг гаргаж дараахь тохиолдолд хяналт тавихыг хүсч болно:

a. бичиг баримтын жинхэнэ эсэхэд эргэлзэх тодорхой үндэслэл байгаа бол;

b. эдгээр бичиг баримтад байгаа мэдээлэл үнэн зөв эсэхэд эргэлзэх тодорхой үндэслэл байгаа бол;

c. үе үе хянах байдлаар.

4. Стандарт

Үе үе хянах хүснэгтийг дээрх Практик зөвлөмж З-ын "c"-д заасны дагуу гаргах бөгөөд тохирогч хяналтыг шаардлагдах хэмжээгээр аль болох багаар хийнэ.

5. Стандарт

Хяналт тавих хүсэлтийг гаргахдаа:

а. хүсэлт гаргаж байгаа гаалийн байгууллага бичиг баримтын жинхэнэ эсэхэд эргэлзэж байгаа шалтгаан, эсхүл үе үе хянах хүсэлт гарган тэнд байгаа мэдээллийн үнэн зөв эсэхийн шалгах шалтгааны оцлон дурдах;

б. импортлогч улсад хэрэглэгдэж байгаа гарал үүслийн дүрэм болон тэрхүү улсын хүсэлтэд дурдсан аливаа нэмэлт мэдээллийг шаардлагатай бол зааж өгөх;

с. шалгавал зохих гарал үүслийг нотолж байгаа баримт, эсхүл түүний зургийг хавсаргасан байх, шаардлагатай бол шалгалтыг хөнгөвчлөхэд тустай холбогдох бусад баримт, нэхэмжлэх, захидал харилцааны материалыг хавсаргана.

6. Стандарт

Энэхүү Бүлгийг хүлээн зөвшөөрсөн Хэлэлцэн тохирогч талаас хүсэлт хүлээн авсан эрх бүхий байгууллага өөрөө шаардлагатай хяналтын арга хэмжээ авах буюу тэрхүү зорилгоор шаардагдах мөрдөн шалгалтыг хийсэн захирагзаны байгууллага, албан тушаалтан хийсний дараагаар хүсэлтэд хариу өгнө.

7. Стандарт

Хяналт хийх хүсэлтийг хүлээн авсан байгууллага хүсэлт гаргаж байгаа гаалийн байгууллагын тавьсан асуултад хариулж холбогдох бусад мэдээллийг мөн гарган өгнө.

8. Стандарт

Хяналт тавих хүсэлтэд хариу өгөхдөө зурган сараас хэтрэхгүй, тогтсон хугацааны дотор өгнө. Хүсэлт хүлээн авсан байгууллага зургаан сарын дотор хариу өгч чадахгүй бол хүсэлт гаргасан Гаалийн байгууллагад мэдэгдэнэ.

9. Стандарт

Хяналт тавих хүсэлтийг тусгайлсан нөхцөл байдлаас бусад тохиолдолд тогтоосон хугацаанд билэлүүлэх бөгөөд энэ нь Хэлэлцэн тохирогч талын Гаалийн байгууллагад хүсэлт гаргах бичиг баримтыг хүргүүлснээс хойш нэг жилээс хэтрэхгүй байна.

Барааг эзэнд нь олгох**10. Стандарт**

Хяналт тавих хүсэлт нь уг бараа импортын аливаа хориг, хязгаарлалтад хамарагдсан, эсхүл луйвар хийсэн гэж сэжиглэх үндэслэл байгаагаас бусад тохиолдолд барааг эзэнд нь олгоход татталзах нөхцөл болохгүй.

Бусад заалт**11. Стандарт**

Энэхүү Бүлгийн заалтын дагуу дамжуулсан аливаа мэдээллийг зөвхөн Гаалийн зорилгоор ашиглах бөгөөд нууцын зэрэглэлд хамаарна.

12. Стандарт

Эрх бүхий байгууллага болон зөвшөөрөл бүхий газрын олгосон барааны гарал үүслийг баримтаар нотлоход хяналт тавих бичиг баримт нь зохих хугацааны дотор хадгалагдах бөгөөд нотлох баримтыг олгосон өдрөөс хойш хөёроос доошгүй жил байна.

13. Стандарт

Энэхүү Бүлгийг хүлээн зөвшөөрсөн Хэлэлцэн тохирогч талууд нь хяналт тавих хүсэлт хүлээн авах эрх бүхий байгууллагыг томилон тэдний хаягийг Зөвлөлийн Ерөнхий нарийн бичгийн даргад мэдэгдэх бөгөөд тэрээр энэхүү Бүлгийг хүлээн зөвшөөрсөн бусад Хэлэлцэн тохирогч талуудад энэ тухай мэдээллийг дамжуулна.

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас гаргав.
Хаяг: <<Төрийн мэдээлэл>> эмхтгэлийн зөвлөл.

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэвлэх хасагт хэвлэв.

Улаанбаатар-12
Төрийн ордон

№ 265058
Индекс 140003

№ 329487

Хавалгийн хуудас 6,5